

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 52

בס"ד. כ"ח חשון תשע"ט

בגליון :

ב גנוזות ממרן החת"ס

תעודת 'מורינו' לתלמידו רבי מאיר קליין ואגרת אל רבי משה מרדכי
בנעט אב"ד שטאמפי - מהרב **שמעון אופמאן**

ד מצוקת יושבי ירושלים מארץ הגר בשנת תרט"ז

אגרת מתלמיד החת"ס רבי שמעון דייטש וחתומים עליה גם שאר
תלמידי החת"ס בירושלים, רבי אהרן משה בוימגרטרן, רבי יצחק
אופלטקה ורבי יונה ליב מנדלזון-לבל

כב הרב במיהאלאוויץ

רבי יעקב יהודא הכהן לאנדעסמאן ומשפחתו - מהרב **חנני יו"ט ליפא**
פריעדמאן / מסמך ממיהאלאוויץ עם חתימת רבי יעקב מהרבנים הראשונים שם

כו מזרע היהודים מרדכי

יחוס מוה"ר מרדכי קעסלער, לתולדות משפחות געשטעטנער, קאן, לבוב
בפרשבורג - מהרב **דוד מאיר ישראל רוס** / המלצות לחברת 'לא אלמן
ישראל' ביאנושהאז מהכת"ס, רנ"ו ליבער רב"ד פרשבורג ורבי מנחם כ"ץ-
פרוסטיץ אב"ד צעהלים

מח רבי שמשון נייפעלד רב"ד מישקאלץ

לתולדותיו וצאצאיו, בנו רבי יעקב נייפעלד, חתנו רבי פרץ טובי שטיין -
מהרב **חיים אריה רייניץ**

נז לפני תשעים שנה (24)

לקט ידיעות מהעתונות בשנת תרפ"ז, רבי משה שרייבר בן ה'כתב סופר' -
מהרב **שלמה יהודה הכהן שפיצר**

סח עוללות

המחסור בד' מינים בהונגריה בשנת תש"ו - הרב **ב. אבערלאנדער** (סח) / ר'
מרדכי הלוי פרידפערטיג מסעלישט - הרב **ש.י. אוביץ** (סח) / משפחת
פעלבערבוים - הב' **ע.ב. וידר**, הרב **י.צ. מארגירעטען** (ע) / ר' יצחק מייזליש
מצוזמיר - הרב **ב. אקשטיין** (עא) / ר' יעקב עהרענרייך - הרב **נ. עהרענרייך**
(עא) / ר' משה היימליך דיין בבערגסאז, רי"ז הורוויץ ממונקאטש, רב"צ
צאהלער מסגיגעט - הרב **י.א. טעסלער** (עד) / ר' יוסף לבוב אב"ד טרעביטש,
רי"י לעבאוויטש מסטרימטרא-צפת - הב' **ע.ב. וידר** (עה)

הרב שמעון אופמאן
מעלבארן

גנוזות ממרן החת"ס

זכיתי לגלות מכתבים חדשים ממרן החת"ס שעדיין לא נתפרסמו ונמצאים במעלבארן אוסטרלי. אצל צאצאי הרב"ד בפרעשבורג הגה"ק רבי דניאל פרויסטיץ זצ"ל.

א.

לפנינו תעודת 'מורינו' שהעניק מרן החת"ס בשנת תקצ"ז לתלמידו רבי מאיר קליין-שטראה לפני נישואיו עם מרת מרים בתו של רבי דניאל פרויסטיץ. אביו רבי יצחק איצק לילד האלבטורן (ליד פרויענקירכען - פ"ק) היה חתנו של רבי יהודה ליב סג"ל קיצע-שטראה מפרעשבורג והתגורר גם הוא שם. שלשה מאחיו הצעירים של רבי מאיר נימולו ע"י מרן החת"ס בין השנים תק"פ-תק"צ. רבי מאיר שאב מבאר תורתו של הג"ר משה קנישא אב"ד פרויענקירכען ולאחר מכן בפרעשבורג אצל מרן החת"ס. התגורר לאחר נישואיו בפרעשבורג. בשנת תרכ"ז כנראה גר בוויען וצוין שיושב באהלה של תורה. ראה עליו עוד ב'אישים בתשובות חת"ס' עמ' שי ויבנקס המוהל חת"ס' עמ' קצח. שרד ממנו חיבורים בכת"י, ובין השאר הספדו על רבו מרן החת"ס שנדפס בכמה כתבי עת בשנים האחרונות.

בעזה"י

למאיר ובא קראתי קריאה של
חיבה יתירה הנודעת לתלמידי
המופלג מופלא סמוך לאיש הב'
חתן תמים וחכם מחוכמים כ"ה
מאיר פ"ק נ"י המעותד ליום
חתונתו ושמחת לבו לנטוע פורי'
אפריונו עם המיועדת בת ת"ח הרב
המאוה"ג מהו' **דניאל נ"י**
פרויסטיץ רב"ד דקהלתנו פ"ב
יע"א - ואיהו גופי' פרי עץ הדר
חרוץ בעל פיפיות, עומד לתלפיות -
מלא על כל גדותיו בהרבה סוגיו'
שס ופוסקים, וקודמתו יראת ה'
מדות שמנו חכמים כולם נתקיימו
בו, ואהני ל' קמרא דחמיו הרב
הנ"ל לסומכו בעטרת חכמים מיום חופתו ואילך **מורנו הרב רבי מאיר** הנ"ל וה' עמו

למאיר ובא קראתי קריאה של
חיבה יתירה הנודעת לתלמידי
המופלג מופלא סמוך לאיש הב'
חתן תמים וחכם מחוכמים כ"ה
מאיר פ"ק נ"י המעותד ליום
חתונתו ושמחת לבו לנטוע פורי'
אפריונו עם המיועדת בת ת"ח הרב
המאוה"ג מהו' **דניאל נ"י**
פרויסטיץ רב"ד דקהלתנו פ"ב
יע"א - ואיהו גופי' פרי עץ הדר
חרוץ בעל פיפיות, עומד לתלפיות -
מלא על כל גדותיו בהרבה סוגיו'
שס ופוסקים, וקודמתו יראת ה'
מדות שמנו חכמים כולם נתקיימו
בו, ואהני ל' קמרא דחמיו הרב
הנ"ל לסומכו בעטרת חכמים מיום חופתו ואילך **מורנו הרב רבי מאיר** הנ"ל וה' עמו

ב.

שיל"ת פ"ב יום ד' כ"ג סיון קצט לפ"ק

אֲהוּ כִנְפְשֵׁי הָרֶבֶה טִרְחַתִּי בְעִנְיִי שֶׁבִין ... לְזוּגוֹתַי תִּי' וְהֵנָּה הַיּוֹם הִיא בַּעֲצֻמָּה בְּכֶאֱן
וּבִאֲתָה לִפְנֵי בּוֹכָה וּמֵיִלֶּלֶת וְיַעֲצֵנִי שֶׁהִיא בַּעֲצֻמָּה תִּסַּע לְמִקּוֹם כְּבוֹדוֹ אוֹלֵי יִכְמְרוּ

רחמיו על עלובתה
דא - ממ"נ אי אין
זיווגם עולה יפה
ולא נאמר לדבק
טוב למה תעוגן
ובבית אביה אין
לחם ושמלה
להאכילה ולפרנסה
- נא ונא אל ישיב
פני' ריקם ואם יש
שם גורמים
המעכבים לא יהי'
חלקי עמהם,
והדרתו צדיק

ע"י המכתב: לק"ק שטאמפי ל"י הרב הגאון הגדול המפורסם המופלג כש"ת מרדכי נ"י אבד"ק הנ"ל.

מצוקת יושבי ירושלים מארץ הגר בשנת תרט"ז

אגרת מתלמיד החת"ס רבי שמעון דייטש

וחתומים עליה גם שאר תלמידי החת"ס בירושלים

רבי אהרן משה בוימגרטרן, רבי יצחק אופלטקה ורבי יונה ליב מנדלזון-לב

כידוע נמנו תלמידי החת"ס בין ראשוני העולים לירושלים עוד בימי חייו וגם לאחר פטירתו, ועקב המצב הכלכלי הקשה ששרר בארה"ק נתחבטו רבות בפרנסתם - כשאר יושבי ארה"ק - כדי שיוכלו לישב על התורה והעבודה בפלטריין של מלך, ולשם כך היו זקוקים לנדבת לבם של יושבי חו"ל.

בשנים שלפני תרט"ז [תאריך המכתב שלפנינו] כבר נוסדו 'כוללים' נפרדים ליוצאי ארצות שונות באירופה, ששליחיהם השדרי"ם סבבו גם בהונגריה לאסוף את תרומות בני ישראל להחזקת יושבי ארה"ק, והתחייבו להחזיק גם את יוצאי ארץ הגר הדרים בארה"ק.

אולם יוצאי ארץ הגר הרגישו שהכוללים מקפחים אותם לעומת שאר בני הכולל, ועל כך המכתב שלפנינו המופנה אל רבה של אייזנשטאט רבי עזריאל הילדסהיימר שעסק רבות בסיוע ליושבי ארה"ק. המכתב הנפלא מלא רעיונות וציטוטים מתנ"ך וחז"ל נכתב ע"י אחד מתלמידי החת"ס, רבי שמעון דייטש, שעלה לירושלים מפרשבורג עוד בבחרותו בשנת תר"ב, ועמו חתומים גם שאר תלמידי החת"ס שעלו בבחרותם משיבת החת"ס, ה"ה רבי אהרן משה בוימגרטרן-קרעמזיר [בשנת תקצ"ד], רבי יצחק פראג-אופלטקה [בשנת תקצ"ח] ורבי יונה ליב מנדלזון לב [בשנת תקצ"ו]. ראה עליהם בספר 'החתם סופר ותלמידיו' בערכם.

המכתב השתמר עם חתימות מקוריות של הכותב הרש"ד וחבריו, אצל צאצאי הר"ש דייטש, ואין אנו יודעים לע"ע אם עותק אחר שלו נשלח לרע"ז ה"ה לאייזנשטאט. על רקע הטענות שהועלו במכתב שלפנינו ואחרות נוסד בשנת תרכ"ב ע"י גאוני המדינה - בנשיאות האב"ד פרשבורג בעל ה'כתב סופר' והאב"ד אונגוואר רבי מנחם א"ש - כולל נפרד ליוצאי הונגריה בשם 'בית הסופר והמאירי' [ע"ש הוריהם החת"ס והאמרי אש], המוכר יותר בשם 'כולל אונגארין', ומתנוסס לתפארת עד היום הזה בשם 'כולל שומרי החומות'.

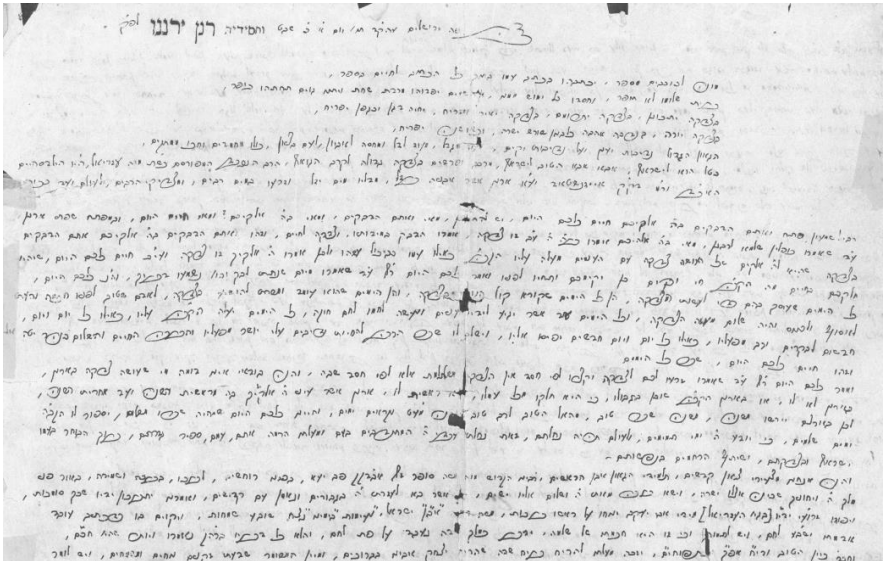
המכתב הועתק בתוספת מראה מקומות רבים ע"י הרב מנחם דייטש שברשותו המכתב המקורי, שהגיע לידי מאת סבו הרב אליהו ב"ר יחיאל דוד בן ר"ש דייטש. עותק מצולם של המכתב והעתקתו שהכין הרב מנחם דייטש נמסר לידינו ע"י הרב שמעון יוסף דייטש, בהסכמתו וברשותו של הרב מנחם דייטש. תשו"ח להם ולהרב שלמה וייס שהכין את החומר לדפוס.

ב"ה פה ירושלים עהק"ד ת"ו יום א' כ' שבט וחסידיה **רנן ירננו** [תרט"ז] (תהלים קלב טז) לפ"ק.

מונה לכוכבים מספר (עפ"י תהלים קמז ד), יכתבהו בכתב עמו בתוך כל הכתוב לחיים (עפ"י ישעי' ד ג) בספר, ברית שלומו לא תופר, וחסדו בל ימוש ממנו (עפ"י ישעי' נד י), מן השמים יפדוהו מרדת שחת (עפ"י איוב לג כד) ויתנו גוים תחתיה

כופר (עפ"י ישעי' מג ג-ד, ברכות סב ב), בצדקה יתכונן (עפ"י ישעי' נד יד), בצדקה יתרומם (עפ"י משלי יד לד), בצדקה יאיר ויזריח (עפ"י מלאכי ג כ), יחיה דגן וכגפן יפריח (עפ"י הושע יד ח), בצדקה יורה (עפ"י יואל ב כג), בנדבה אהבה כלבנון שורש ישרה, וכשושנה יפריח (עפ"י הושע יד ה-ו), הגאון הגדול נדיבות יעץ ועלי נדיבות יקים (עפ"י ישעי' לב ח), מעוז ומגדל, מעוז לדל ומחסה לאביון (עפ"י ישעי' כה ד וזמירות לשבת), לעם בציון, כולו מחמדים וחכו ממתקים (עפ"י שה"ש ה טז), כטל הוא לישראל (עפ"י הושע יד ו), אבא אבא הטוב לישראל, מרכב ופרשים (עפ"י מ"ב ב יב, מו"ק כו א) בצדקה גדולה לקרב הגואל (ב"ב י א), הרב הנכבד המפורסם כש"ת מו"ה עזריאל, הי"ו הידלסהיים האב"ד ור"מ דק"ק אייזנשטאד יע"א ארץ אשר אבניה ברזל (דברים ח ט), מדליו מים יזל וזרעו במים רבים (עפ"י במדבר כד ז), ומצדיקי הרבים, לעולם ועד ככוכבים (עפ"י דניאל יב ג, ב"ב ח ב).

רבי! שמעון פתח ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום (דברים ד ז), יש להתבונן, מאי ואתם הדבקים, ומאי בה' אלקיכם? ומאי חיים היום, ובמפתח שפתי (עפ"י משלי ח ו) ארנן, ע"ד שאמרו (גיטין סב א) כופלין שלמא לרבנן, מאי בה' אלהיכם אמרו ברי"ה ה' ע"ב זו צדקה, אמרו (סוטה יד א) הדבק במידותיו, וצדקה לחיים (משלי יא יט, סוכה מט ב), וזהו ואתם הדבקים בה' אלקיכם אתם הדבקים בצדקה שהיא לה' אלקים, שכל העושה צדקה עם העניים מעלה עליו הקב"ה כאילו עמו כביכול עשהו, ולכן אמרו (ברי"ה שם) ה' אלקיך זו צדקה, ועי"כ חיים כלכם היום, שיהי חלקכם בחיים, מה הקב"ה חי וקים כן יקימכם ותחיו לפניו (עפ"י הושע ו ב), ואמר כלכם היום ר"ל ע"ד שאמרו (דניאל י ב) מיום שנתת לבך וכו' נשמעו דברך, וה"נ



כלכם היום, כל הימים שעוסק בהם כדי לעשות הצדקה, הן כל הימים שקורא קול המון (עפ"י ישעי' יג ד) בצדקה, והן הימים שהוא עומד ומשרת (עפ"י ספרי וזאת הברכה, סוטה יג ב) להושיע בצדקה (עפ"י ישעי' סג א), לאדם שטוב לפניו חכמה ודעת לאסוף ולכנוס (עפ"י קהלת ב כו) והיה שלום מעשה הצדקה (עפ"י ישעי' לב יז ב"ב ט א), וכל הימים עוד אשר יגיע לידי עניים ונעשה לחמו לחם חוקה (עפ"י משלי ל ח), כל הימים יעלה הקב"ה עליו, כאילו כל יום ויום, חדשים לבקרים (עפ"י איכה ג כג) ורב מפעליו, כאילו כל יום ויום חדשים יפסו (עפ"י יומא יד ב) אליו, וישלם לו שכר הרבה להחיות נדיבים עלי יושר (עפ"י משלי יז כו) מפעליו והברכה החיים והשלום כנהר יטה אליו (עפ"י ישעי' סו יב), וזהו חיים כלכם היום, שכר כל הימים.

ואמר כלכם היום ר"ל ע"פ שאמרו (סוכה מט ב, הושע י יב) זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, והנה בודאי אינו דומה מי שעושה צדקה בארץ, בארץ לא לו (עפ"י בראשית טו יג), או בארץ הקב"ה שוכן בגבולו, כי היא חלקו מכל עמלו (עפ"י קהלת ב ז), וירא ראשית לו (עפ"י דברים לג כא), ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה (דברים יא יב), לכן בארצם יירשו משנה (עפ"י ישעי' סא ז), משנה שכר טוב, מהאל הטוב לרב טוב ..נה מעט נקראים ימים, והיינו כלכם היום שיהיה שכרו משלם (עפ"י ב"ק קטז א), יספור לו הקב"ה ימים שלמים, כי יודע ה' ימי תמימים, ולעולם תהיה נחלתם (עפ"י תהלים לז יח), זאת נחלת עבדי ה' (עפ"י ישעי' נד יז) המתנדבים בעם (עפ"י שופטים ה ט) ומעלתו הרמה אתם, עמם, ספיר גזרתם (עפ"י איכה ד ז), ברוך הבוחר בעמו ישראל ובצדקתם, ושיתף הרחמים בנפשותם.

והנה אנחנו מצעירי צאן קדשים (עפ"י ירמ' מט כ יחזקאל לו לח), תלמידי הגאון אבן הראשים (עפ"י זכרי' ד ז), רבינו הקדוש מו"ה **משה סופר** ז"ל אבדק"ק פ"ב יע"א, בפינו רוחשים, לברכו, בברכה ושמירה, באור פני מלך ה' (עפ"י משלי טז טו) ויחונך שכינה אצלו ישרה, וישא ברכה מאת ה' ושלום אליו ישים (עפ"י במדבר י כד-כו תהלים כד ה), על אשר בא לעזרת ה' בגבורים (שופטים ה כג) ונאמן עם קדושים (עפ"י הושע יב א), ואמרנו יתברכון ידיו שכך סומכות (עפ"י דבר' א כד), ויפוזו זרועי ידינו [בג"י העזריאל] מידי אביר יעקב ינוחו על ראשו ברכות (עפ"י ברכות לג א), משם רועה א"ב"ן" ישראל (עפ"י בראשית מט כד), נ"עימות ב"ימינו נ"צח שובע שמחות (תהלים טז יא), ויקוים בו כדכתיב (משלי יב יא שם כח יט) עובד אדמתו ישבע לחם, ויש לתמוה, וכי זו היא חכמתו של שלמה, ידבר כמלך לשדה נעבד (קהלת ה ח) על פת לחם (משלי כח כא), והלא כל דבריו ברה"ק נאמרו ויותר שהי' חכ"ם (קהלת יב ט), וחכך כיין הטוב (שה"ש ז ז) ורי"ח אפ"ך כתפוחי"ם (שם ז ט), יזכה מעלתו להריח בריח שדה שהריח יצחק אבינו בברוכים (בראשית כז כז וברש"י), ומיין המשומר שדעת זקנים נוחים ומשמחים (ע"י ברכות לד ב ומגילה טז ב), ויש לומר דברי שלמה מאושרים ותמוכים, על

פסוק (בראשית ב טו) לעבד"ה ולשמרה בגן עדן לאדם מנוחים, והנה אדם עובד ה' ועושה מצות הוא משפיע לעולם ט"ובה ב"רכה ו"שלוש, אך בהיותו בארץ נכריה, הנה גם ברכתו גם חכמתו, לא לו תהיה עזרתו, כי תקדים, אמה הנכריה, לבת העבריה, והשפע והצנורות, הולכות על המדברות, ואל הנהרות ... (שורה מחוקה מקיפול הנייר)

המחזקת ברכה בגודש, והיא הארץ האדמה אשר לוקח משם (עפ"י בראשית ג כג), והאדמה לא תשם (שם מז יט), היא אמו, העושה בה צדקה, לא יבוזו זרים יגיעו (עפ"י תהלים קט יא) ויהי פעולתו לפניו ושכרו עמו (עפ"י ישע"י סב יא), ויהי תפארתו כמוליך לימין משה וזר"ע תפארתו (עפ"י ישע"י סג יב), עמו, וזהו פי' עובד אדמתו (משלי יב יא שם כח יט), האדמה שממנה לוקח גוייתו, בהיותו עובדה במצות ותומכה בצדקתו, אז בודאי ישבע לחם (משלי שם), צרוע צר ואויב (עפ"י איכה ד יב) ערל וטמא לא יבא (עפ"י ישע"י נב א) לחם אלקיו לקחם, אלא כאשר עניים ירחם (עפ"י ישע"י מט יג), ברגז תזכ"ר רחם (עפ"י חבקוק ג ב), יעלה עליו הקב"ה כאזכרה של לחם הפנים ויתבשם בשובע העולם ויקוים בו (איוב ה כ) ברעב פדך ממות ומיתה משונה עליו ידחה (עי' שבת קנו ב תענית יא א ב"ב י א), ובודאי ישבע לחם, וכדכתיב (ויקרא כא ח) לחם אלקיו הוא מקריב כי המפרנס לת"ח כאילו הקריב מנחה (עי' ברכות י ב וכתובות קה ב), אך בחו"ל היא נאנחה, היא לוקס לוקס אוכלת (עפ"י סוכה נו ב) ואינה מעלה ארוכה (עפ"י ירמ' לג ו), שהיא ארץ טמאה, לערך קרבן ומנחה לא תגיעה, אך גדולה לגימה (סנהדרין קג א), בירושלים שער השמימה (בראשית כח יז) שאז בודאי כמנחה ע"ג מזבח דומה, ולא יחסר מכל שכר טוב הצפון מאומה, וצפונך זה מזבח תמלא בטנם וישבעו בנים (תהלים יז יד) ולא יחסר לחמו (ישע"י נא יד), מלהיות מקובל כלחם הפנים ולא ימות לשחת (שם), ויקובל כריח ניחוח ונחת שאמר הקב"ה ונעשה רצונו (ספרי שלח קז), ויקוים בו ובכל אשר במחנו, ואתם הדבקים בה' אלקיכם (דברים ד ד), שהצדקה לא תפרד לזולתכם, וכשריון קשקשים (ש"א יז ה) הוא לבוש צדקותיכם (עפ"י ישע"י נט יז ב"ב ט ב), ואז שכרכם אתכם, חיים היום כלכם (דברים שם).

והנה בקשתינו, יערב עליה דמר נ"י הגאון דברי שיחתי כדברי דודים, ויערב לו תבשם לו ככפרים עם נרדים (שה"ש ד יג), בהקדמתינו עוד דברים אחדים, הן הנה דברי הירושלמי פ' ח"ית דפאה (ה"י) ודמס' שקלים (פ"ה ה"א), להודיע מעלתן הממונים על פקוח נפשות עד היכן עולים, וזה לשונו, רבי יוסי עאל לכפרים, וכו' עאל ואמר קומיהון בן בבי על הפקיע ומה אם זה שנתמנה על הפתילה זכה להימנות עם גדולי הדור, אתם שאתם נתמנים על חיי נפשות לא כש"כ. ורבי חגי אמר כל שררה, ניתנה בתורה, וקל וחומר, בפינו מאמר, לראש צדיק עטרה, מעלת כבודו הרמה נאזר בגבורה (עפ"י תהלים סה ז), כשמש בצדקה מרפא (עפ"י מלאכי ג כ) בגבורה, החכמה מחיי נפשות (עפ"י קהלת ז יב) לראשו עטרה, ועמה עוטה לעקבו שתי

אנפלאות של אבן יקרה, שמעצמו עבר עליו רוח טהרה (עפ"י במדבר ה יד סוטה ג א) רוח גבורה, ולא חשך בגרון מלקרא (עפ"י ישעי' נח א), וגם בכתב להעבירה, וזכות אבותיו הקדושים תסייעתו (עפ"י אבות ב ב) ואף חכמתו עמדו (עפ"י קהלת ב ט) לעזרה, למלאות ביתו כל הון מצות יקרה (עפ"י משלי א יג שם כד ג), אינו יודע ממנו לקח ולמי נותן שהיא בצדקות הנבחרה (ב"ב י ב רמב"ם מתנוע"ע י ח), ולמה שאין בה בזיון וחפורה (עפ"י ישעי' כד כג), ולא עוד שאת בנציבין נציב מלך (עפ"י מ"א כב מח), וצדתו בירושלים פרוסה (עפ"י פסחים ג ב) פרוסת לחם, ירושלים העזובה מכל אוהביה אין לה מנחם (עפ"י איכה א ב), על אחת כמה וכמה שיזכה להיות נמנה עם הקבועים בכתר מלכיהם, הנה מלככם יבא לכם (עפ"י זכרי' ט ט), יפה הוא הגאון ויפה כל חברתו גדולה צדקתכם ל.. להביא גואליכם (ב"ב י א), וכאשר זכה לעשות צדקה בעוה"ז כן לעתיד לבא תחזקנה ידיכם, והלא היא כתובה על ספר תורת משה רבכם, **ויהי בישון מ'לך ב'ה'תאסף** [הערה בשוליים: ב'ה' גי' ז'] **ר'אשי ע'ם י'חד** (דברים לג ה), ר"ת עולה מו"ה עזריאל"ל, כשם הגדולים (עפ"י ש"ב ז ט) שמו רמז וייחד, וגם שלמה בשיר השירים (ג ט-ט) באפריון המלך ממהקב"ה שהם מעצי הלבנון אילו הת"ח יחד מקושרים, רמז שמו בר"ת מורים, עמודיו כסף ע"שה ר'פידתו ז'הב מ'רכבו [היינו גי' ל'י'] א'רגמן, כשמן גדול מרבן תורק (שמן) [שמון] (עפ"י שה"ש א ג) הוכיח סופו על תחילתו (נדרים מח א) היותו עם קדושים נאמן (הושע יב א) ולמה? תוכו רצוף אהבה מבנות [ת"ח] ירושלים - ויהי חלקו ממש רומז ונרמז, בתורה, עם מצדיקי הרבים (דניאל יב ג), שהם בשירה ובתורת משה כתובים, ולפני אדון כל הארץ חביבים, שיהיו שמותיהם מאירים לפניו וקבועים כמרגליות בעטרת מלך, באור פני מלך חיים (משלי טז טו), כתובים בספר החיים, ומרומזים וחקוקים בכתר ירושלים, ירושלים כתרא דדהבא בראש מלך חיים ויקוים בו (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם, שמו קשור בתורה, ובעטרת עוטה אורה (עפ"י תהלים קד ב) ולכן חיים כלכם היום, לא היום הזה בלבד שהוא חושך ואפלה (עפ"י יואל ב ב), וישראל בגולה, ומאוד תדלה, אתם ממונים על הפרנסה ועל הכלכלה, אלא מהר תחוש הגאולה ועליכם יזרח כבוד ה' (עפ"י ישעי' ס א-ב) ותוסיפו שורש למעלה, ויוסף ה' עליכם כח גבורה, גדולה, ומרוה גם הוא יורה (משלי יא כה סנהדרין צב א), שאפי' כשנזכה שיהי מלך בירושלים וישרן לא יחסר שררותיכם ותתמנון פרנסון, ולא תתרחקון מאפריונו של מלך ומרפידתו מלמעבד על ידיכם ניסין, תחת שנתתם לבכם עלינו, ולמות הערה נפשכם (עפ"י ישעי' נג יב) להביא לחמינו, תחת כן לכן בארצכם תרשו משנה (עפ"י ישעי' סא ז), ליום שכולו טוב ליום שכולו ערוך (קידושין לט ב) ותזכו לחיים על שבע מבונה (עפ"י כתובות קיב א), בבינה עליונה, בצחצחות נפשכם תשבענה (עפ"י ישעי' נח יא).

והנה אמרו חכז"ל (גיטין סב א) כופלין שלמא לרבנן, הענין שחובה להמבקש מרבו דבר צריך לפרש שאלתו ונימוקו כדי שתחולל דעת רבו עליו (עפ"י ברכות ל ב) לחונן, ואמרו

(תהלים פא יא) הרחב פיך ולא בצר (עפ"י איוב לו יט) כש"כ שלא יהיה לו צרים (סנהדרין מד ב) וקודם שאנחנו פותחין פינו בבקשה, עלינו לערוך ערכי הכנויים ואפס קצוהו (עפ"י במדבר כג יג) ממילי דעה"ק לפרשה, ציון דבעי דרישה (ר"ה ל א), הן הנה ת"ח בזוזי דבזוזי (כתובות קיב ב) אשר מחיתם עליהם קשה, אמנם כבר אמר החסיד (סוכה מה ב) ראיתי בני עלייה והמה מעטים, וירושלים של עכשיו כל הרוצה לעלות עולה (ב"ב עה ב) ואפילו בן פוטים (עפ"י סנהדרין פב ב), ממנהדורי מילי וכל מי מסמרטוטים (עפ"י ברכות נא ב); ולא כולי עלמא דיני גמירי (עפ"י קידושין יג א), לא חיורי ולא צהירי, הכלל שלא יעלה על הדעת כי כולם תלמידי חכמים, וסדנא דארעא הוא חד (עפ"י קידושין כז ב), פה רבים מעמי הארץ (עפ"י אסתר ח יז), בעלי חניות, בעלי משא ומתן, בעלי אומנות וכולם הכל יפה בעתו עשה (עפ"י קהלת ג יא), יפה להם אומנתם בפניהם (ברכות מג ב) וידיהם לא אסורות ורגליהם לא לנחושתיים הובאו (עפ"י ש"ב ג לד) מלהביא טרף לביתם (עפ"י משלי לא טו), והמדבר הייתי לישראל אם ארץ יבשה (עפ"י ירמ"י ב לא) שבעה שיני הוה כפנא ואבבא דבעלי אומנות לא אתי (סנהדרין כט א), ומי עיור כי (עם) [אם] עבד ה' (עפ"י ישע"י מב יט) עסקי תורה ודורשה, ומ"מ, כולם ללהב ולחלק יצאו (עפ"י שבת ע א), וכאשר ימצא דבר חנינה עת לחננה כי בא (עפ"י תהלים קב יד), כולם יחדיו חלק כחלק (עפ"י דברים יח ח) יחפצו יקחו, הגרגרנין באים ונוטלין (עפ"י יומא לט א) וישמחו, וזה וזה מתקיים בידם (עפ"י ברכות לה ב), זרועותיהם ורגליהם אתם (עפ"י תהלים יב ה), ימצאו יחלקו שלל (עפ"י שופטים ה ל) ויביאו טרף לביתם (עפ"י משלי לא טו) וכחלק יורד למלחמה של תורה, וכחלק יושבים על הכלים (עפ"י ש"א ל כד) בקריות וכל סחורה, בין כעננים יחצוהו (עפ"י איוב מ ל) - ואפשר ע"מ כן לא הוה נדרן של חכמים, נאה לתלמידי חכמים שיחזקו במעוזי עוסקי תורה (עפ"י ישע"י כז ה סנהדרין צט ב), ולאשר בחושך הגלו (עפ"י ישע"י מט ט) דיתבי תותא אפתא (חולין צב א) בי דירה, ואשר נדר לאביר יעקב (עפ"י תהלים קלב ב) הלא הוא יחקרהו (עפ"י תהלים מד כב), שאין להם דבר מה לפרנס בלתי עינם אל ה' לבדהו (עפ"י במדבר יא ו).

זאת ועוד שנית, וכאן תקצר היריעה מלא מענית, כי ענין ישיבת עם ה' באהק"ד, כע"י ישיבת אחינו בני ישראל בכל מקום מקומות מושבותיהם שנתפזרו בין האומות, ואחר חורבן הבית בראשונה, גלו כל ישראל למקום א' ובזה היתה ארוכה מעט להם למתק מרירותם, אכן בבית שני, כי עתה הוכפלו הצרות ונסתרה בינת חכמיהם ונבינותם (עפ"י ישע"י כט יד), כי נתפזרו כאשר תנוע הכברה (עפ"י עמוס ט ט), על כל פינה (עפ"י משלי ז יב) וסתירה, כל בי עשרה, ושכינה שורה (סנהדרין לט א), כן נמי יושבי אהק"ד, והלואי שישבו בעיר יחדיו לה חוברת (עפ"י תהלים קכב ג), אלא הם מפוזרים ומפורדים (עפ"י אסתר ג ח), כעקודים וברודים (עפ"י בראשית לא י), ולית מאן דשזר חוטא אין לנו מושך חוט של חסד (עפ"י מגילה יג א) לתפור והיו לאחדים (עפ"י יחזקאל לו יז) - וכבגד עידים כל צדקותינו (ישע"י סד ה), לא כדעת רבותינו הקדושים

הנהגתינו, כי תמצא דעת קדושים (עפ"י משלי ב ה ושם ל ג) לפרנס כל ישראל חברים (ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו) כולם כאחד, ועליהם ת"ח יוצאים להקטל, כעל ענותנותם דר' זכריה בן קבוטל (עפ"י גיטין נו א ויומא יח ב), ותהי האמת נעדרת (ישעי' נט טו), וחכמים בערמה נלכד (עפ"י איוב ה יג), ונשברו סמוכין דאורייתא ות"ח מארץ נכחד, ודבר זה שאלו לחכמים ולנביאים על מה אבדה ארץ (ירמי' ט יא), עד שפירשה הקב"ה בעצמו על עזבם את תורת (שם שם יב), ופירשו (נדרים פא א) על שלא ברכו בתורה תחילה, פי' שלא נתנו דעתם לברך את נחלת ה' אילו ת"ח שאין להם מה להתפרנס והשוו קטון וגדול (שבת קיט ב) והחריבה ירושלים, הקב"ה יגן על שאר עמו כי כולם מבקשים לעשות רצונו, כולם מבקשים צדקה, אך עיקר הצדקה ניטלת וניתנת במחשבה ומי יכול לדון דברים שבלב ואפילו חכם כמו קהלת אין בו כח למצוא דברי חפץ (קהלת יב י ר"ה כא ב).

והנה הלא זה דבר אשר אמרנו כבגד עידים כל צדקותינו (ישעי' סד ה), לא כדעת רבותינו כולם יוצאים בפסח א' (קידושין מא ב) ובשער א' מנהגינו, כי מי יכול לצאת ידי המקבלים הרבים, יש שידיו יפות בחבורה (פסחים פט ב), והוא מבקש ליטול כולו, ויש שאינו צריך ומ"מ לא ירא מליטול חלק בראש (עפ"י יומא יד א) בתער השכירה (ישעי' ז כ), ולא יבושו לקבל אפי' ע"מ לשבת בית כאדם בתפארה (עפ"י ישעי' מד יג), ומה גם אין לנו מכיר (עפ"י תהלים קמב ה), כי כל אחינו בני ישראל הספרדים, לתאווה יקראו לאחיהם שמפולין ליטא ואשכנז נפרדים (עפ"י משלי יח א), וכל הבא ממדינתם לאשר במנהג וקריאת לשוה"ק בתנועת ספרד קורא וסופר, אתם תלין צדקתם (עפ"י ישעי' א כא) ולשאר אחיהם ברית אחוה תופר (עפ"י עמוס א ט זכרי' יא יד וירמי' לג כא), ואין להם זה על זה (עפ"י ב"מ עה ב), כי אם נתנו שילוחים (עפ"י מיכה א יד) זה מעל זה, ועד שיבא אלקינו זה (ישעי' כה טו).

והנה עוד זכו לעצמם אנשי קהילות ליטא, וידם רב (עפ"י דברים לג ז) אתם, ידי גאון גדול תלמיד הגאון מו"ה אליהו ז"ל מוילנא, שמו הגאון מו"ה חיים אבדק"ק וואלאזין החזיקה אותם, וזיכה אותם בשמותם לארצם ללשונותם (עפ"י בראשית י לב), כי יקראו עניי עירם ועניי ארצם (עי' שו"ת מנח"א ח"ד סי' ח), ויושביהם לארצותיהם שממקומות יציאתם, להם לבדם תהיה זכות צדקות אחיהם ופזרונותם (עפ"י שופטים ה יא), וכהנה וכהנה מצאו להם חנינה, בני מדינות וואלין, ואשר מכרו על האבות (עפ"י דברים יח ח), כל חבורה וחבורה, לרבות בני מדינות רייסין, ועוד מחלוקת ארץ מלא כברה והוציאו להם שמות הגדולים (עפ"י ש"ב ז ט), בני ליטא, ללשוניהם, פרושים חסידים, חב"ד רייסין ווארשוער, כל אחת ואחת מקום אשר תדרוך כף רגלם (עפ"י דברים יא כז) זכו בתרומת השקלים (עפ"י ר"ה ז א), בשם כולל ובשם מוסף (עפ"י יבמות לב ב), גם קהלת אמ"ד יע"א עמדה לנס עמים (עפ"י ישעי' יא ז), דוגמתם, ויחזיקו באנשי הו"ד ר"ת הוללאנד ודייטשלאנד - ובני אונגארן

בזווי דבזווי (כתובות קיב ב) ובשם אנשי דייטשלאנד לא הכירום, ומשם פולין ליטא גאליצ'י ווארשוי רייסין חבד הבריוחום והסירום.

והנה כל אנשים וכל הכוללים, לא יניחו זה איש אחר לבא בגבולים, עוד פשטו כל בני המדינות על אונגארן, ונעשה אונגארן רגלי החסידים, וקרן מועדים, ... >שורה שלימה מחוקה<.

והנה כל בני חבורה וחבורה, אם אמנם סובלים צער ירושלים במזונות ודירה, מ"מ רובם ככולם יש להם מכיר ממקום שיצאו מהם מקופת הכולל וממכיריהם כי לא אלמן ישראל (ירמ' נא ה) צדיקים רבים לישראל עושי צדקה רבה לנהל בלחם ובמים (עפ"י בראשית מז יז ודברים כג ה) ועזרה, ובדבר הזה משובחים אחינו בני פולין וליטא ורייסין וכל אותן המקומות מחזיקים בכלל ובפרט במידה יתירה אפי' ע"מ ללות ולאכול למען יעסקו בתורה, וייטבו לבם אפילו בבשר ויין המשמח (פסחים קט א) ומעביר המרה שחורה, ואילו היו רוצים האנשים אשר באו משם להסתפק באחת העדות לא היו צריכים עוד לצאת מחבורה לחבורה (עפ"י פסחים פה א), אך לאדם הבחירה, ישתמשו בצדקה כעין דרך ארץ כדרך שאדם רוצה להתעשרה, וממזרח ומערב יוצא בספינה לסחורה, כן דרך כל האנשים הללו ישוטטו בכל פינה ומחנה בכל מקומות יקרא, בעודו בכפו יבלענו (עפ"י ישעי' כח ד) מהרה, והטובים לרמאים נגלה מבלי סתירה.

והנה ס"ל לכל הנהו חברותות לולב א"צ אגוד (עפ"י סוכה ל ב) כי נעשו אגודות אגודות (יבמות יג ב), פרודות נפרדות, כל בני מדינה ומדינה, לבני מדינתם לבדם יחזקו בחנינה, גם המחלקים גם המקבלים אינם מניחים זר לכנוס אל האשמורה התיכונה (עפ"י שופטים ז יט) ולא אפילו אל אחת הפחות הקטנות לא יתנו, לא מקצתה ולא ממנה, יתירה עליהן צדקות פרוזנה (עפ"י שופטים ה יא) של ק"ק אמ"ד [=אמסטרדם] יע"א שהם מחלקים לכל אחד אשר בא ממדינת אמ"ד ופרוודהא אשכנז דיקא בכל רביע שנה כמו ארבע אדומים דואקטן או פחות או יותר מלבד נדבת היחידים למכיריהן - והשאר עושים חיל ידם פרושה לכל, לכל נפש ונפש אחד של עשרים כסף צל או פחות או יותר לכל רביע שנה.

יתירה על מידת פזרוני אמ"ד היא מידת אונגארן, שהיא הגיע ממש למידת ענוה של רבי זכריה בן קבוטל (עפ"י גיטין נו א ויומא יח ב), שנעשית מדינת אונגארן מדרס פרושים (עפ"י חגיגה יח ב) ורגל חסידים (עפ"י ש"א ב ט) כי הנה אלה הולכים, ואלה מזה מקצה (עפ"י שמות כה יט), ואלו מזה מקצה חלקו להם מדינת אונגארן מחצה על מחצה, ולעומת כן הבא מאונגארן, או מאבר אונגארן שפשטו עליו הפרושים או מאונטר אונגארן שפשטו שם החסידים, יתנו יד כמצרים וכאשור, ולא לשבוע לחם (עפ"י איכה ה ו), כי אם כדי שימצאו מקום בעיר לשבחם (עפ"י גיטין נו ב), כדי שיוכלו לומר שהם נותנים חלוקה, ויהי אוכלים צדקת הארץ כעל ידי פרעון חוקה, ויהיו

מתעתעים במלאכי אלהים (עפ"י דה"י לו טז ושבת קיט ב), אלו רבנן המשכילים אל דלים (עפ"י תהלים מא ב), בכל מקום ישתבחו כי הם מאתנו מסובלים (עפ"י תהלים קמד יד), ואין הדבר כן, כי להם כל מזונותם וסיפוקם על נכון, וקודם שיצטרכו להם מוכן, ואנו לא יתנו לנו, כי אם פחות מכדי חיטה הפוטרת הכרי (קידושין נח ב), מדי שנה בשנה שלשה דוקאטן לנפש לשנה תמימה, ולהם צרכיהם ופרנסתם בשלימה, ושנה זו עוד גרעו החלק השלישית ולא נתנו רק שני אדומים, דוקאטן, והוא רק לצאת ידי חובת הרבנים, זולת זה אין מי מהם עלינו חולה (עפ"י ש"א כב ח), וכשיצא משולח מהם, אין מי יאיר אוזן (עפ"י ישעי' נ ד) הנדיבים עלינו ואין מגלה (עפ"י ש"א שם), ואדרבה יבקשו להפך הקערה (עפ"י ב"ב טז א), ולהכחיד שמנו ודרכינו להסתירה (עפ"י ישעי' מ כז), ואמרנו נגזרנו (עפ"י איכה ג נד ויחזקאל לו יא) ואל מי מקדושים נפנה (עפ"י איוב ה א) ואנה ננוס לעזרה (עפ"י ישעי' י ג), ומי ילך לנו ואת מי נשלח לנו (עפ"י שם ו ח) ויגידה ויספרה (עפ"י איוב כח כז), ורועי ישראל (יחזקאל לד ב) יבינו, כי לא כאשר עם לבבם יחפצו יעשו לנו, כי כאשר ישו רבותינו לכל איש בצדקה הבא מהם את זה יבקשו ואת הישרה יעקשו (עפ"י מיכה ג ט), כי כאשר בא דבר ממדינתם ורובי צדקתם לא יבושו, ירחיקו אותנו וחסד עמנו לא יעשו, ואין לנו מכיר (עפ"י תהלים קמב ה), הבא ממכיריהם ודאי שלהם, והבא ממקומותינו גם זו שלהם, ואורח ברגלינו לא באנו (עפ"י ישעי' מא ג) להיות לנו מכר, ואנו אין לנו בלתי אל ה' עינינו (עפ"י במדבר יא ו), הרחמן יתן בלבבם רחמים, ומי עלה השמים (עפ"י דברים ל יב) והוריד לנו עוז מבטחה (עפ"י משלי כא כב), יאר עיניכם ותראו אותנו כי אנחנו נשארנו ערומים, דלים ועגומים, מחוסר אל חוסר מותאמים, כי ביה ה' צור עולמים (ישעי' כו ד), והנה אם כדעתכם הקדושה, שיד חסדכם וחסד כל ישראל, לכל אשר ימצא פה תהיה פרושה, נגביה שאלה קשה, האנשים אנשי כולל פרושים למה בפס לחם יפשיעו בנו (עפ"י משלי כח כא) ולא כאחד מהם יחשבו אותנו, ולחם סתרים (עפ"י משלי ט יז) שלהם יותר, מהנאה של ויתר (עי' נדרים לב א) שיתנו לנו ומה גם חלוקתם הגדולה, ואפס בנו נפלה (עפ"י תהלים קכב ג), אנשי חסידים כלל כלל לא יתנו לנו וכהנה לא יתנו לנו לא אנשי ק"ק ווארשוי, ולא אנשי כולל חבד ולא כוללי רייסין ולא בני מדינת גאליצ'י' וקולם ימצאו יחלקו שלל (עפ"י שופטים ה ל) אונגארן גם אחב"י אנשי ספרד ולו אחד יתן יניף עלינו לטובה נשינו טובה (עפ"י איכה ג יז), בימינו טובה לא ראינו (עפ"י קהלת ו ו נדרים נ ב), ובצפיתינו צפינו (עפ"י איכה ד יז) טובה לא ראינו, ותרדנו עינינו דמעה, יזלו עפעפינו (עפ"י ירמ' ט יז),

ונפש ברכה תדושן (משלי יא כה) נחת, עוד ענבה אחת (עפ"י כתובות קיא ב), יאבה מעלת הגאון ני"ו לשמוע ומידינו לקחת, הנה שמוע שמענו כי נפשו הישרה, אופל עופלה (עפ"י חבקוק ב ד) על רוע הגזירה, מבלי לחלק את הצדקה הנבחרה, לכל האנשים אשר בירושלים כי אם לבד לאנשי קיר"ה, ומעלתו הרמה בהיותו חפץ חסד (עפ"י מיכה ז

(יח) ולהצדיק הבריות (בר"ר מט ט), ולפרנס כולם כאחד באהבה גמורה, הכניס ע"ז יגון בלב (עפ"י תהלים יג ג), יען היות עם לבבו (עפ"י דהי"ב א יא) להטיב לכל (עפ"י ויקרא ה ד וברהמ"ז) מה' יהי' משכורתו שלימה (עפ"י רות ב יב) ולפום צערא אגרא (אבות ה כג), ויהי רצון שהקב"ה יעלה עליו שכר הרבה כאילו היה נותן פרנסת כל אחד ואחד וכאלו העריך שולחן לפני כל אחד ואחד כסעודת שלמה בשעתו (ב"מ פג א) דבר לא חסרה, אבל בעוה"ר ותצא מן בת ציון כל הדרה (איכה א ו), ומה בימי משה רבינו ע"ה על ידי שלשה פרנסים העמיד להם הקב"ה ענן מן בארה (תענית ט א), ועכשיו הלואי על ידי נשיאים שנים עשרה, וכדברי חכמים מס' חגיגה (דף יב ע"ב) שנאמר (דברים לב ח) יצב גבולות עמים לבני ישראל מספרה, ומה יכיל כח צדיק א' יסוד עולם (משלי י כה) להעמיד במשפט ארץ (עפ"י שם כט ד) בלי להתמוטט ארץ בלי התפוררה (עפ"י ישעי' כד יט), ושחקים יזלו צדק (ישעי' מה ח) רקיע שבה שוחקין מן לצדיקים (חגיגה יב ב), יזלו צדק יוליכו השפע צדקה לביתו ויסייעו אותו להחזיק כל בדק, אבל שמעונו אדוני (עפ"י בראשית כג ו) אם נגזרה הגזירה, מי יבוא אחר המלך ממהקב"ה שלפניו נגלו כל נסתרות כחשכה כאורה (תהלים קלט יב), ישמע לנו ונדברה, אולי ייטב בעינו ויתפייס לבו הטהורה, ויש להביא עצות מרחוק (עפ"י ישעי' כה א), ע"ד שכ' הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה (דברים יט יט), כגזירת מלך כאשר זמם, ולא כאשר עשה (מכות ה ב), וטעמו ונימוקו, שהרי המשפט לאלקים (דברים א יז) ובקרב אלקים ישפוט (תהלים פב א), וזו מעלה גדולה בשופטי ישראל וההבטחה שהקב"ה מסכים על ידם, ואילו ה' זה הנהרג פטור לא ה' הקב"ה מניח עבדיו הצדיקים שמכוונים לשפוט לכבוד שמו הגדול שישפכו דם נקי יעיי"ש, וה"נ נימא שהרי הצדקה זו לפרנס העניים על הקב"ה לעשותו, ומה על אחת כמה וכמה שאר עמו (ישעי' יא א) המשליכים הכל מנגד ובאים ולנים בירושלים מקום השממה הגדולה, והשממון היותר גדול שהשועלים (איכה ה יח) פרא אדם (בראשית טז יב) מושלים בה, ואפי' מן הנספחין עליהן מן האומות שהם ממישבי עולם ובדרך של בני אדם, מ"מ הרי הם בפתקא זו ושממו עליה אויביה (ויקרא כו לב), ומעט צאן קדשים (יחזקאל לו לח) מפוזרים ביניהם, ועכשיו נימא ק"ו ומה בתחילת בית שני שריחם ה' את ירושלים וקרא עליה קריאה של חיבה, של בנין ואהבה ורצון ונדבה, אמר (נחמ"י יא ב) ויברכו את העם המתנדבים לישב בירושלים, הבאים עכשיו בשעת חורבן ושממון גדול בשעת הסתר פנים, וכל פנים מלא ירקון (עפ"י ירמ"ו ל ו) וקבצו פרור (עפ"י יואל ב ו) ומרור צרות רבות (תהלים עא כ) תקופות רבות וצרות על אחת כמה וכמה, שעל ה' לשמור חומה, ועכשיו כשצדיק א' עומד ומבקש לעשות צדק בגילה (עפ"י הרחמן לברית מילה), למה הוא דומה, הרי הוא באותו מעלה, כביכול כמו שאמרו במדרש רבה (ויק"ר לד טז) אמר הקב"ה עלי ה' הפרצה זו לגודרה ועמד זה וגדרה עלי לשלם שכרו מעלה אני עליו כאילו עשה שלום ביני לבין בני כדכתיב (ישעי' כז ה), או יחזק במעוזי, יעשה שלום לי שלום יעשה לי [מכאן שלום כפולה לרבנן] וכיון שהקב"ה מבטיח

שלוש כפול להעומד על נדיבות (עפ"י ישעי' לב ח), ומחשבהו כמשה שעמד בפרץ (תהלים קו כג) וקרא לך גודר גדר (עפ"י ישעי' נח יב ויחזקאל כב ל), א"כ למה הניח הקב"ה רוח המושל לעבור עליו (עפ"י קהלת י ד) ולהעבירה מדעתו הכשרה, ואי בשביל אויביו הרי פלילים המה (עפ"י דברים לב לא), לא ירחמו כי אכזרים המה (עפ"י ירמיה נ מב), וא"כ אפ"י למחצה שהניחו לרחמה, אני תמה אלא מה יש לומר לב מלך ושרים ביד ה' (עפ"י משלי כא א) ומן השמים לא יניחוהו לגמור הגזירה, כדי ליתן תקומה לפליטה הנשארה (עפ"י בראשית לב ט), א"כ תיהדר השאלה א"כ ה' ראוי שירחיבו לנו מן השמים הרחב פיך (תהלים פא יא) ולא בצרה (עי' ירושלמי תענית ג ו) והיה ראוי דלגזרו מן השמים להעביר כל הגזירה, לעשות רצון צדיק יסוד עולם (משלי י כה) ונרחיב פה ונמלאנה (עפ"י זמירות לשבת) שירה, ולמה פלגא בטיילה ופלגא כדקאי קאי? אלא זהו הדבר ממש כי גזירת מלך, דומה לעדים זוממים, ואנחנו בית יעקב באור פני ה' נלך (עפ"י מיכה ד ה ישעי' ב ה תהלים פט טז ומשלי טז טו) עבדיו הצדיקים דומין כאגן הסהר (שה"ש ז ג סנהדרין לו א), ומתכונין לש"ש להחיות נפשות להביא למהר ובודאי הקב"ה מסכים על ידם וא"כ למה עשה ה' ככה עיכובא לעכב על ידיהן ... לעשות צדק רצונם בהרוחה?

אלא הוא הדבר, ה' אשר רחמיו על עמו גבר (עפ"י תהלים קיז ב), הוא יודע ואם חסיד תתחסד ועם נבר תתברר (תהלים יח כו-כוז), זה הדבר ברור, כי רצון ממהקב"ה נמי הוא, כי אעפ"י שרצון ודעת מעלת אדוננו הגאון ניי"ו רצוי ומקובל לפני הקב"ה מ"מ בלא"ה אין בזה כדי לפרנס כל עם ה' היושבים ובזמן הזול ה' עולה הוצאה לקמצים לאיש ואשתו אחד דוקאטן לשבוע, עכשיו כי המיר ארץ (עפ"י תהלים מו ג) פעם לקמצים פעם בריוח והמהומה רבה (עפ"י יחזקאל כב ה) בין כך ובין כך עלה השער ששה ידות והיתה לנידה (עפ"י איכה א ח) ששה והוא, עכשיו יעשה מעלתו חשבון כמה יש בזה לפני עשרת אלפים עניים פה ועם רוב צדקתו כנהר יגדל וכמעין המתגבר (עפ"י אבות ב ה, שם ו א) היהיה בכחו לעשות דבר גדול זה לפרנס הכל כאחד.

גם מיום שבטלה לשכת הצנועים (עי' שקלים פ"ה מ"ו) ואין אדם נמנע אעפ"י שאינו צריך וכבר בטלה בימי בית מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק (עפ"י בראשית מד טז) מן אז והלאה, אעפ"י שעם בירושלים לישב רובם צדיקים ועמך כולם צדיקים (ישעי' ס כא) מ"מ אינו מן הגדר שיהיו טובים מן הראשונים שכבר בטלה, לכן א"א להעביר דרך חסד ליתן לכל הפושט יד (עפ"י ירושלמי מגילה א ד), ואין כל האצבעות שוות (עפ"י פסחים קיב ב) יש שאינה חסירה אלא פרוטה א' ובידו תשעה פרוטות ויש שאפילו פרוטה אחת אין לו, ויש שברכו ה' במעשה ידיו ובפועל ידיו ירצה (עפ"י דברים לג יא), גם המקומות שבקו לחסידותיה (עפ"י סנהדרין קי ב) דמר הגאון נ"י וכל אחת למי שאינו מכיר אינו חונן ותספיק לו הבטחה זו כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא (ב"ב יא א), ואחב"י הספרדיי לא יתנו מהכנסתם מאומה לאחב"י

שמאשכנו ליטא פולין וגם מדינות אלו כמנהג ספרד דרכם, ותלמידי חכמים שממקומות אילו אינם חסרים משולחנם אלא תבלין ודי להם שיעמדו בגזירת מלך מיום שחרב בהמ"ק לא יערוך השולחן במלואו ויניח מקום פנוי (ב"ב ס ב שו"ע או"ח תקס ב) והאנשים בזוי דבזוי (כתובות קיב ב) ... האנשים ... מדינת אונגארן כי חסידי קהילות אונגארן יע"א הם מדרס פרושים (עפ"י חגיגה יח ב) ורגל החסידים, ולא יחשבו האנשים כוללי פרושים וחסידים את אנשי אונגארן כאחים ותושבים אלא כנכרים ויתנכרו אליהם (עפ"י בראשית מב ז) ויחשבו כגזולי נפשותם וכל זה אפי' במעט שיש להם לכל א' ממקומות מושבותם, ומכש"כ כי עיניהם צרה ליתן להם דבר מהבא ממדינתם ואילו לא הי' דבר בא ממדינות אונגארן לא היו נותנים להם גם החסידים גם הפרושים אפילו פרוטה א' ועכשיו ששתי הכוללים, פשטו על מדינות אונגארן יע"א שבט מושלים (עפ"י ישעי' יד ה), לא יתנו להבא משם רק מעט להפר שבועה כדרך שנותני' לבזוי עם מידי שנה שלשה דוקאטן, עוד פחתו (שנו) [שנה] זו שלישית ולא נתנו אלא שתי דוקאטן, והנה תעמיק שאלה ותגביה שאילה (עפ"י ישעי' ז יא) כיון שלכלם יש פרנסה ולאילו אנשי אונגארן אין להם, העוד אנשים אחרים חובה כלפי אלו להניח אנשי אונגארן ולפרנס אחרים, ואלו הי' כל אפי' שוין (עפ"י ירושלמי סנהדרין י ב) שגם אלו מזה, ידם לכלם בשוה, הן תהיה תקוה, עכשיו שכולם המדינות והחנינות לכל הקרוב קרוב קודם, ולמה אנשי אונגארן אין צדיק א' מקפיד עליהם, ונתנו ידם פזר, וממכיריהם פניהם חזר, ומאין יתפרנסו אלו, הבא ממדינתם נחלק להכל, והבא ממקום הכל, אין בהם מאומה וכל, ומאין יבא להם לפי הטף לכלכל (עפ"י בראשית מז ב)?

ועוד עלינו חובה להציע, ה' הוא יודע ומעלתו הוא ידע (עפ"י יהושע כב כב), כי כאשר בא השלוח קודם ר"ה שלהי שתא **ואני בקול תודה' [התרט"ו]** אשבח'ה לך (עפ"י יונה ב ז) והי' בא הפקידה כי מי הוא בן מלכות איסטרייך שיהי' לו יתרון, ועכשיו אדונינו יודע כי אחב"י שממדינות פולין וליטא קלי רגל הם על הארץ ומאומה לא יבצר מהם (עפ"י בראשית יא ו) והן ישלח א' את אמתו (עפ"י שמות ב ה) ויבקש באמתחתו (עפ"י בראשית מד יב), וימצא שתא אפי', הרמנא דמלכותא, ממלכות שונים, לאחד מהרבה זמנים, וכן הוא כשש מאות רגלי (עפ"י שמות יב לז), שכולם באו בטענה (עפ"י כתובות סד א), ונטלו חלק על העליונה, והעיקר כי אויבינו פלילים (עפ"י דברים לב לא) עשו צביונה (עפ"י סנהדרין צד א) שהרמנא להקאנסול, ומה הוא יודע ומה מנו יהלך (עפ"י איוב טו ו) וכיון שניתן רשות למשחית שוב אינו מבחין (ב"ק ס א), והכלל כי נחלק לנפש 30 צ"ל כסף ומי הוא בן מלכות איסטרייך עוד זכה לו יתרון שני גרוש טורקש שהוא ד' גראשן כסף, ועכשיו הנה רצון של מלך ודאי אינו ליתן לכל הבא ופושט פס שהרי כל עיקר הפאס בעולה ומרמה בא לידו ומכ"ש שאין דעת מלך עליהם, ומ"מ אם מדעת מלך יצאו, ומדעת מלכי הרבנן (גיטין סב א) לא יצאו מ"מ הרי רצונם לכל נפש בשוה,

וא"כ הרי הדר הדרא שלא עליהם נדרו את נדר הגאונים להרבות להם חלק בראש שורה, והאמת נתמעט בשיעורא זוטרא דזוטרא -

והנה הגם שגם רוזני ק"ק אמ"ד ידם לכל פרושה, מ"מ אינהו הכל (יפו עשה) [יפה עשו] ... באנשי אשכנז דייקא ונותני להם ארבע דוקאטן ויותר לנפש מידי רביעי שנה, אך אנשי אונגארן אין מי מושך חוט של חסד (עפ"י תהלים קט יב וחגיגה יב ב) עליהם, עילאי שתו ברישא ותתאי שתו ברישא (עפ"י גיטין ס ב) ואינהו עומדים בבישא בחרפה ולעג ורעב בלי ניסא דמתרחשא (עפ"י שבת נג ב) ויאמין אדונינו נ"ו שהרבה ממון מתחלק פה בין בגלוי בין בסתר בין נדבת יחידים בין נדבת כוללים ואנשי אונגארן רואים מתחלק שמן בר ומזון (עפ"י בראשית מה כג) ונתינת כסף והם מוצאים מן הכלל אפי' שבא ממדינות דייטשלאנד רק שבא ליד איש פולין ומכ"ש הבא ממדינות פולין ליד איש פולין ואנשי אונגארן מובדלים ומופרשים מן כל חנינה, וידם על התחתונה ואין להם לא פתחון פה ולא מענה והם מוצאים מכלל פולין ומכלל דייטשלאנדישע ואין להם מעלה וייפוי זכות רק כשבא צדקה מן קהילות אונגארן הכל כאחד חברים (עפ"י שופטים כ יא וחגיגה כו א), וכשבא דבר ממקומות זולתם הם מכל דבר מוסרים דחופים ומרוחקים, ואפילו מזכות אנשי ק"ק גאליציע היושבים וחסים תחת מלכות איסטרייך גם המה חברו כרעים על צדקת פזרון מעלת אדונינו הגאון, ולא חפצו להכיר אותנו, והרבה מעות מתחלק ביניהם נדבת כללי ופרטי ולא יתנו לנו מאומה ואם אדון הוא הקירה איה מוראו (עפ"י מלאכי א ו) אם זכו בנדבת מעלת הגאון אדונינו נ"ו בכח דינא דמלכותא דינא (נדרים כח א), א"כ גם לנו חלק בחנינה בהבא מאותה מדינה גאליציע ואם בכח דעת יפה של חכמים כי רבה, א"כ לא נזכה עמהם בטובה ולמה לא יחלקו גם לנו איזה גריוא ונזכה גם אן מדידה בכח דעת חכמים יפה שדעתם לפרנס משלהם כל הכתוב לחיים בירושלים (ישעי' ד ג)?

והנה הותיר ה' לנו שארית בארץ (בראשית מה ז), תנא לא מאסתים, ולא גאלתים לכלותם להפר בריתי אתם (ויקרא כו מד) שהעמדת להם של בית רבי וחכמי דורות (מגילה יא א), שומעים אמרות ה' אמרות טהורות (תהלים יב ז) ר'וכבי איתונות ציחורות (עפ"י שופטים ה י), פי' רוכבי שמשפיעים כח כלפי מעלה ובעזרתם וגאותם רוכב שמים (עפ"י דברים לג כו), כאיתן שהאיר ממזרח צדק (עפ"י ישעי' מא ב) כדאי בראובני פי' תולדות ד"ה איכא למידק מ"ט נפק אברהם מארץ ישראל וכו' יעיי"ש, אבל רזא דמלתא דכד הוה כפנא בארעא איבעי ליה לאברהם וליעקב למיפק מינה ולמיקם לקבלהא לאנהגא לה בחדס וברחמוי [עכ"ל הילקוט ראובני] צחורות - צח - ורות, גי' האורות זו ירושלים שהיא אצר שממנה יוצאין חיים וברכות לכל הדורות, והיא לערי א"י כלב וגידים ואברים הקשורות.

והנה מאז העמיד לנו בית רבינו זה רהק"ד מהרמ"ס ז"ל ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ (עפ"י תהלים לג יד) וידע כל תעלומות חכמה (עפ"י תהלים מד כב ואיוב יא ו) וכל מחשבותם עלינו שבתם וקימתם, אני מנגינתם (עפ"י איכה ג סא-סג), כי יכרסמו אנשי פולין ומשולחיהן את ארץ אונגארן, כחוזר מיער (עפ"י תהלים פ יד) ירושלים, ובהיותם בארץ אונגארן ייטיבו פנים (עפ"י משלי טו יג), וכשיחזרו ישחקו על ישיבותיהם (עפ"י איכה א ז) ועל רבניהם, לשונם תהלך בארץ ובשמים ישיתו פיהם (עפ"י תהלים עג ט), ואינם מדברים אז בשבח לעולם (עפ"י קידושין ע א) ומעולם לא הגיעו לומר אהבתי (עפ"י פסחים סד א), וכל מגמתם רק לשלול בז חיש מהר (עפ"י ישעי' ח א), ומעולם בחזרתם, לא יזכירו אותו לטובה להתפלל על א' שהטיב אותם, וישבעונו בתמרורים (עפ"י איוב ט יח ואיכה ג טו) יקראו אותנו דייטשן, ודברים יעזו בחסד אל שנעשה להם כל היום (עפ"י תהלים נב ג), והיה שמחה כאשר גדולים חקרי לב (עפ"י שופטים ה טז) של רבינו משה ז"ל והזהיר להם על כבודינו באזהרה רבה, אעפ"י ויחזק בידינו והיה כל הנקבץ ובא לידו התחיל לחלק מחצה להם, ומחצה לאנשים חכמים תלמידיו ונפשות התלויים בהן, וטעמו, ונמקו עמו, ע"ד שדרשו במס' ע"ז ד' יוד סע"ב והי(ת)ה לאהרן ולבניו (שמות כט כח) מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ועוד גזר עליהם בגזירת עירין קדישין שצריכים לחלק לנו מכל דבר שהפה יכול לדבר והלב לחשוב, אך מצאנו השומרים הסובבי בעיר נשאו את רדידי מעלי שמרי החמות (עפ"י שה"ש ז) זה משה ספרא רבה ד' ישראל (סוטה יג ב) שהי' שומר חומות ירושלים, ובא שמשו בצהרים (עפ"י עמוס ח ט), ויראו כי היתה לילה שם תרמוש חית הארץ (עפ"י תהלים קד כ וב"מ פג ב) אלו הממונים הפרו חוק (עפ"י ישעי' כד ה), וגם קמו החדשים, אשר לא ידעו את (עפ"י שמות א ח) זרע קדושים, וגברו לא לאמונה (עפ"י ירמ' ט ב), ונתנו אותנו בדיוטא תחתונה, תקצר המענה, ולא אמר ה' להשחית (עפ"י מ"ב ח יט) והזקנים זה חכמי הדורות האריכו (עפ"י יהושע כד לא) ישועה, ובכלל הגאון מו"ה אברהם שמואל בנימין נ"יו שהצליח למלוכה (עפ"י יחזקאל טז יג) להיות נעשה אבדק"ק פ"ב וכסא אביו הגיעה, ואם אמנם ישת ידו עלינו (עפ"י איוב ט לג), כי הוא ממכירינו ולא הפיל פניו בנו (עפ"י ירמ' ג יב), מ"מ הוא עודנו רך (עפ"י ש"ב ג לט וב"ב ד א) וגבר הוקם על (עפ"י ש"ב כג א) ועדיין לא עמד על כחו וסר מרוח זרוחים (עפ"י עמוס ו ז), עדיין לא חקר לרחק דעת בעלי לשון (סוטה מט א) רמאים משיחים, ואחב"י בני פולין וליטא מלומדי מלחמה (עפ"י שה"ש ג ח) מנוער, אפילו עשיר כל ימיו מצליח לפשוט טלפו ולחזור על היער (עפ"י תהלים פ יד ורש"י בראשית כו לד), לא יבוש כי ידבר אוהבים בשער (עפ"י תהלים קכז ה), והמה ירמו בו, והוא לתומתו בקרבו, יפזר להם רוב חסידותו וטובו, ועל כן, אפס יושר הכן (עפ"י סליחה אם אפס רובע הקן), ושולח מעות לאין נכון (עפ"י נחמ' ח ו), וכבר בקשנו למתק תמר תמרורים, אמנם מרובים דבריהם במאה שיעורים, עד שכמ"פ הבטיח לנו בחכמתו, וחזר עד אין ממש בדברים, מ"מ הא ודאי הצלה פורתא הוא לנו ובכל פעם שיתקבץ אליו השילוח הוא מפריש איזה

חלק לנו ואפילו כי מצער היא להחיות נפשינו, הנה ברכת אובד עליו תבא (עפ"י איוב כט יג), אנחנו מודים ומשבחים ומהללים לה' ומתפללים עליו ומבקשים מה' שיאר עליו פני הרצון והרחמים.

והנה בקיץ העבר אלינו דברים נגב (עפ"י איוב ד יב), כי רום מעלתו, שת לו חכמתו בקרבתו (עפ"י זמר איש חסיד היה), והקב"ה הקים עצתו (עפ"י ישעי' יד כד, שם מד כו, שם מו י, משלי יט כא), ופעולתו אתו (עפ"י ישעי' מ י, שם סב יא), ומבקש להאכילה, לירושלים השפלה, וחושך כל היום וכל הלילה (עפ"י ישעי' סב ו), ונתועדנו ואמרנו למה נחשה, ומה בצע כי נבכה ליום הקשה (עפ"י מלאכי ג יד ואיוב ל כה), ואם אמרנו נבוא העירה (עפ"י מ"ב ז ד), להאיר רוחו הטהורה, לבקש על נפשותינו רחמי עלינו להגבירה, ומה יעשו גדולי הדור שאין דורם דומה יפה (תענית כד ב), אילו היינו זוכים, הקב"ה היה מכריז עלינו, ק"ו משערות שבראשינו (עי' ויק"ר טו ג), אך נתחכמנו מדברי רבותינו (שבת קד א), למה פשטה כרעא דגימל כלפי ד' שהגומל חסד בעי למיהדר אחר העני, ולמה פשוטה כרעא דדלת כלפי גימל דלימצי ל' נפשיה, ואמ[ר]נו אין הדבר מוטל אלא עלינו, וכיצד מקרי ממצי נפשינו אם אין אנו כותבין, אמרנו אפשר אילו ידע מר רבה נ"י בנו ה' מרחם עלינו, וה' מציל איזה ברכה בשבילינו (עפ"י בראשית כז לו) כדאי פ"ח דפאה משנה ויו היה מציל [פי' לקרוביו העניים יעי' הרע"ב] נוטל מחצה ונותן מחצה, אכן רוח היא באנוש (איוב לב ח), אדם אנוש ענוש הוא, יסורים רבים ויגונות לא טובים העבירו דעתנו, ואפילו ידים של אדם שהם ברשותו לא שלטנו עליהם, וה' הדימנו (עפ"י ירמ' ח יד) וחסד ומשפט נשירה (עפ"י תהלים קא א).

ונשמת שדי תבינם (איוב לב ח), העירוני ואמרנו הנותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה (ישעי' מב ה) הבטחה זו לא לחינם! כיון שהאיר ה' רוחו להטיב עם ירושלים, בודאי רוח ה' דיבר בו (עפ"י ש"ב כג ב) והקב"ה נתן בו כח והרגשה, דימלל לפניו ירגיש, ועם עליה מן ניהו רבן, ואיהו דזכה לנשמה, בודאי ת"ח חביב עליה כגופי (עפ"י שבת קיט א) אהבה תמימה, ואין כעת לשתוק בלי דבר מאומה.

והנה עתה באנו בבקשה לפניו, לזכי בן מר, ויסמוך על דברי רבותינו (גיטין ל א) עשו שאינו זוכה כזוכה, אעפ"י שלא זכינו להיות נזכרים לפניו, יעשה עמנו טובה כזוכה כאילו היינו זוכים להיות נזכרים לפניו, ויתפייס בדברינו אלה, ומאן אביהם, ובזכות שירחם על מי שאינו מכירן, מי שמכיר את הכל, יברכהו בכל מכל כל (ב"ב יז א), בהכר בישר בהכר יבשרוהו (עפ"י סוטה י ב) ישועות טובות ונחמות (עפ"י מאור ושמש ויקרא כו מא-מב), וישלח ה' עזרו מקודש (עפ"י תהלים כ ג) וימנה לו ימים שלמות (עפ"י ירושלמי שקלים ה ב), נא ונא תיקר נא נפשינו בעיניו (עפ"י מ"ב א יג), והיה כי יסכים על ידו (עפ"י שבת פז א), והיה כזית הודו (עפ"י הושע יד ז) שאין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים (מנחות נג ב), ויעשה חיל באפרתה (עפ"י רות ד יא) כן רבים וכן שלמים (עפ"י ט"ז יו"ד רסה יב), והיה כאשר ייטב ה' לכבודו, להשפיע פרנסת עניי ארץ ישראל על ידו, נא

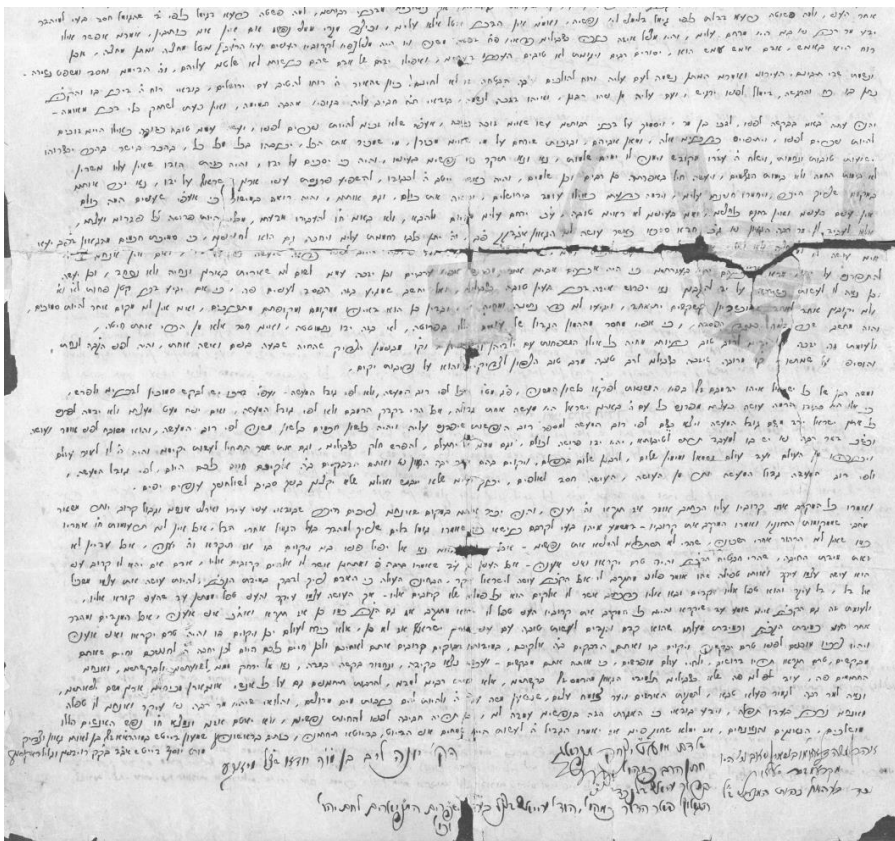
יכר אותנו במקום שצריך היכר (עפ"י ב"ב קכז ב), ויחמרו חנינתו עלינו, וידמה בדעתו כאלו עומד בירושלים, ורואה את כולם, וגם אותנו, והיה רואה במישור כי אעפ"י שעניים המה כולם אין ענים כענינו ואין דחקם כלחצינו, ואנו בעינינו לא ראינו טובה (עפ"י נדרים נ ב ורש"י), ע"כ ירחם עלינו מהיום ולהבא, ולא באנו ח"ו להעבירו מדעתו, מבלי היות פרוסה לכל פזרונו ועצתו, אלא לעבד לך מר רבה הגאון נ"י ג"כ חדא סמכא כאשר עושה לנו הגאון **אבדק"ק פ"ב**, וה' יתן בלבו רחמנות עלינו ויחכה גם הוא לחנינינו, כי סמיכת חכמים מהגאון דפ"ב יע"א אינו עושה לא למחצה ולא לשליש ... כדאי שיעשה ..., ואם אין אנחנו כדאי להתפרנס על ידו, מרא דאברהם יהי בעזרתנו כי היה אברהם אבינו אחד, מפרנס אפי' ערביים וכן יזכה עמנו לשום לנו שארית בארץ (עפ"י בראשית מה ז) ונחיה ולא נכחד (עפ"י בראשית מב ב ושם מז יח), וכן יעשה וכן נאה לו לעשות כשירבה על יד להקבץ נא יפרוש איזה דבר בעין טובה בשבילינו, ואל יחשוב שמגיע בזה הפסד לעניים פה, כי אם יגיע דבר קטן פחות לא' וא' ולנו יקובץ אחד לאחד, וכשריון קשקשים יתאחד (עפ"י ש"א יז ה וב"ב ט ב), ויגיעו לנו כדי נתינה ומחיה ... ובדין כן הוא דאינהו ממקומם ומקופתם מתברכים, ואנו אין לנו מקום אחר להיות סמוכים, והוה מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה (עפ"י אבות ב א), כי אפי' מחסר מההמון הגדול של עניים הללו בפרוטה, לא בזה ידו נתמוטטה, ואינו חסר אלא מן הכרי אחת חיטה (עפ"י קידושין נח ב), ולעומת זה יזכה על ידינו לרוב טוב בהיותו מחיה כל אילו המשפחות עם ילדיהן ונשותיהן, וק"ו מבנימין הצדיק שהחיה שבעה בנים ואשה אחת, והיה לפני הקב"ה לנחת, והוסיפו על שנותיו (ב"ב יא א) - ק"ו מרובה שיזכה בשבילנו לרב טובה מרב טוב הצפון לצדיקים (עפ"י תהלים לא כ) והוא על נדיבות יקים (עפ"י ישעי' לב ח).

ומשה רבן של כל ישראל איהו הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות לפר"א [=לפרקי אבות] בלשון המשנה פ"ג מט"ו הכל לפי רוב המעשה, ולא לפי גודל המעשה - ועפ"י דרכו יש לבקש סמוכין לדברינו ולפרש, כי אלו ה' כבודו הרמה עושה כעצתו מפרנס כל עם ה' בארץ ישראל ה' מעשה אחת גדולה, אבל הרי דקדק הרמב"ם ולא לפי גודל המעשה, ואם יניח מעט מעצתו ולא ידמה לפרנס כל ארץ ישראל ירד משם גודל המעשה ויצא בשם לפי רוב המעשה למספר רוב הנפשות שיפרנס עליה ויהיה כלשון חכמים בלשון משנה לפי רוב המעשה, והוא משובח לפני אומר ועושה וכש"כ דמר רבה נ"י יש בו למעבד תרתי לטיבותא, יהי ידו פרושה לכולם, וגם ממנו אל יתעלם, להפרש חלק בשבילינו, וגם את אשר התחיל לעשות (עפ"י אסתר ט כג) יקימנו והי' ה' לו לאור עולם (עפ"י ישעי' ס יט-כ) ויברכהו מן העולם ועד עולם (עפ"י תהלים קו מח) משמאל ומימין שלום (עפ"י זמירות לשבת), לרבנן שלום בכפלם (גיטין סב א), ויקוים בהם ובמר רבה הגאון נ"יו ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום (דברים ד ז), לפי גודל המעשה, ולפי רוב המעשה גדול המעשה יותר מן העושה (ב"ב ט א),

העושה חסד לאלפים (שמות כ ו), יברך מעינו שלא ייבש ואילנו שלא יקצץ (עפ"י ביכורים א ו וצוואת החת"ס) בניך סביב לשולחניך (עפ"י תהלים קכג) ענפים יפים (עפ"י דעת זקנים ומלבי"ם בראשית מט כא ודניאל ד ט).

ואמרו (יבמות סב ב) כל המקרב את קרוביו עליו הכתוב אומר (ישעי נח ט) אז תקרא וה' יענה, והנה יכיר אותנו במקום שאנחנו צריכים היכר (עפ"י ב"ב קכז ב) שבדאי עניי עירו (עפ"י ב"מ עא א) וארצו אנחנו וגבול קרוב יותר משאר אחב"י שממקומות הרחוקי ואמרו המקרב את קרוביו - דמשמע איהו בעי לקרבם ברישא כמו שאמרו (שבת קד א) גומל דלים שצריך למהדר בעל הגמול אחרי הדל, אבל אין לנו תרעומות ח"ו אחריו כמו שאין לנו הרהור אחרי השכינה (עפ"י סנהדרין קי א), שהרי לא השתדלנו להמציא את נפשנו, אבל ... באנו נא אל יפיל פניו בנו (עפ"י ירמ' ג יב) ויקוים בו (ישעי נח ט) אז תקרא וה' יענה, אבל עדיין לא זאת מידת החיבה, שהרי הבטיח הקב"ה (שם סה כד) והיה טרם יקראו ואני אענה - אבל הענין כך ע"ד שאמרו ברבה פ' ואתחנן (ב טו) אשר לו אלהים קרובים אליו (דברים ד ז), אדם אם יהא לו קרוב עני הוא עושה עצמו עיקר ואותו טפילה מהו אומר פלוני מתקרב לי אבל הקב"ה עושה לישראל עיקר, הבחינה העולה כי האדם צריך לדבק במידת הקב"ה, להיות עושה את עצמו משכיל אל דל (תהלים מא ב), דל עיקר והוא טפל אליו מקדים ובא אליו כדכתיב (דברים ד ז) אשר לו אלקים הוא וכל פמליא שלו קרובים אליו - אך העושה עצמו עיקר והעני טפל ממתין עד שהעני קורא אליו, ולעומת זה גם הקב"ה אינו שומע עד שיקרא והיינו כל המקרב את קרוביו העני טפל לו שהוא מתקרב אז גם הקב"ה כמו כן (ישעי נח ט) אז תקרא ואח"כ אני אענה, אבל המקדים ומהדר אחר העני כמידת הקב"ה וכמידת מעלתו שהוא קדם והקדים לעשות טובה עם עניי ארץ ישראל אז לא כן, אלא כירח לעולם יכן (עפ"י תהלים פט לח) ויקוים בו (ישעי סה כד) והיה טרם יקראו ואני אענה והיו צרכיו מוכנים לפניו (עפ"י שמו"ר לג ח) טרם יבקשנה ויקוים בו (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם, במידותיו דבוקים קרובים אתם לאחיכם ולכן חיים כלכם היום לכן יחכה ה' לחנניכם (עפ"י ישעי' ל יח) וחיים שאתם מבקשים (עפ"י שמות י יא ומלאכי ג א), טרם תקראו תהיו דרושים, ולחי עולם מופרשים, כי אותה אתם מבקשים (עפ"י שמות י יא) - ועכשיו נצא בקידה, ונחזור בקשה במדה, נא אל ירחק ממנו (עפ"י תהלים כב יב), לשועתינו ולבקשתינו, ואנחנו החתומים פה, עוד לנו פה (עפ"י בראשית יט יב) שלא בשבילינו תלמידי הגאון **מהרמ"ס** ז"ל לבקשתינו, אלא מידת רבינו למדנו, להרבות תחנונים גם על כל אנשי אונגארן מכירינו ארץ משם יציאתינו, ונאה למר רבה לגמור פעלא טבא, להשקות הארזים ויער צומח עצים (עפ"י קהלת ב ו), שנטען משה עבד ה' ולהיות להם ברכות מים (עפ"י שם) מרוצים, והלואי שיהי' מר רבה נ"י עיקר ואנחנו לו טפלה ואנחנו נרבה בעדו תפלה (עפ"י ישעי' א טו), וידע בודאי כי האגרת הזה בנפשינו עמדה לנו (עפ"י

אדם מוע"ט **יצחק מפראג** חתן הרב כמה"ו ברוך עיאש ז"ל נכד הגאון פאר הדור כמה"ו יהודי עייאש זצ"ל בעה"מ ספרים המפוארים לחם יהוי' וכו' **הק' יונה ליב** בן מו"ה יודא ז"ל **מיאקע**



הרב חנני' יו"ט ליפא פריעדמאן

קרית יואל

הרב במיהאלאוויץ

רבי יעקב יהודא הכהן לאנדעסמאן ומשפחתו

בשורות אלו רציתי לברר חידה ולפענח סתומה אודות הרבנות של ק"ק מיהאלאוויץ יצ"ו.

לאחרונה מצאתי את מצבת האב"ד דק"ק מיהאלאוויץ יצ"ו בביה"ח הגדול בעיר מיהאלאוויץ (שורה 16 מצבה 2), וכה נחרת על המצבה:

פ"נ / הרב המאה"ג המקובל הצדיק / חסיד ועניו המפורסים מו"ה / **יעקב יהודא** /



ב'מו"ה אברהם

הכהן צ"ל /

אשר ישב על

כסא הרבנות /

והיה מורה

לעמו עפ"י

התורה והיראה

/ פה ק"ק

והגליל יע"א /

נפטר בש"ט יום

ה' ב' אדר /

ונקבר בכ"ג יום

ו' עש"ק ג' אדר

/ שנת תר"י

לפ"ק.

לידו נקברה

בתו מ' קריינדל אשת ר' ישראל האללאנדער

ואח"כ זוגתו הרבנית, שאת מצבתה ג"כ

מצאתי:

פ"נ / האשה הצנועה וחשובה / הרבנית מרת / **חנה שרה ראניא** / בת הרב ר' מרדכי

ע"ה / אשת הרב הצדיק אב"ד דפה / מהו' יעקב יודא הכהן צ"ל / ינ"ב כ"ח אדר /

ונקברה ער"ח ניסן תר"ט לפ"ק / תנצבה.

כנראה שעוד לפני מלחמת העולם השנייה החליפו המצבות הישנים לחדשים כמו

שאנו רואים שהמצבות במצב טוב ולא מסתבר שהם עוד משנת תר"ט.

מהפנקס נראה ששמו האחרון של הרב היתה "כ"ץ" (וזהו מדויק שהרי הוא הי' כהן) והשם לאנדסמאן בא לו מכח חותנו, שהרי בפנקס כתוב הרב "יעקב יודא כ"ץ לאנדסמאן", אבל אצל הרבנית כתוב "ב"ר מרדכי לאנדסמאן". >אמנם מסתבר שהשם משפחה מוסב עליה ולא על אביה<.

את זכרו מצאתי בשו"ת השיב משה להרה"ק הישמח משה זי"ע, בסי' נ"ז נדפס שאלתו (ותשובת היש"מ) בנידון בכור שור, וחותם: "הק' יהודה יודל [ל]אנדסמאן האב"ד פה"ק והגליל", מבלי שנוכר שם העיר. אמנם חלק נוסף ממכתב שאלתו הנ"ל נדפס שם בסי' ע"א, "הנה בא לידי לסדר גט פטורין פה, והובא לפני ג"פ אחד או שנים ושלושה מהגיטין הישינים אשר סדרו הרבנים שהי' לפני פה לראות שם העיר ושם הנהר איך נכתבו. ומצאתי שם העיר דפה נכתב כן מיהאליוויץ ושם הנהר לאבראץ, ותמהתי מאוד, כי שגור בפי כל לקרות שם העיר מיהאלאוויץ בקמץ תחת הלמד..."

כן נדפס בספר אוצרות ייטב לב (מכתב קח) מכתב ששלח הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי אבד"ק טאלטשאווה זצ"ל בשנת תר"ד לחתנו הרה"ק הייטב לב מסיגוט זי"ע, ובו מזכיר את "הרה"ג דק' מיהאלוויץ", וכוונתו להנ"ל.



את זכר בנו של הרב מצאתי בספר טיב גיטין וקידושין (תרכ"ח) בפרעמונאנטען: ר' משה ארי' בן הרב ז"ל. גם הוא מנו"כ בביה"ח הנ"ל (שורה 22 מצבה 3), ונחרט על המצבה:

פ"נ / ... איש נכבד בעמו / ... מופלג בתורה
וביראת ... / ... **משה ארי'** / ... בן הרב הגאון ...
/ ... **יעקב יהודה כ"ץ** זצ"ל / שהי' אב"ד פה.
עבד ה' בכל / לבבו ונפשו הלך למנוחתו ביום ז'
/ מנחם אב תרל"ז לפ"ק ... ביתו ובניו / וכל
עדתו נאנחו אחריו והובא / לקברות בכבוד
ביום הנ"ל / ...

מקום קבורתו סמוך לקבורת הרבנים ממשפחת גרינבערגער שכיהנו במיהאלאוויץ, נראה מזה שר' משה ארי' הי' נחשב לאדם חשוב.
וזה נוסח מצבת בתו מ' קרינדל הנזכרת למעלה:

פ"נ / האשה החשובה והמשכלת / מרת / **קרינדל** / בת הרב המאוה"ג / מו"ה **יעקב יהודה הכהן** ז"ל / אשת ר' **ישראל האללאנדער הכהן** / קרבה שנותיה לנהי בניה /



רוחה ונפשה עלו למקוריה / ידיה שלחה לאביון
מהוניה / נטתה לבה לעשות חקיה / דרכיה שמרה וכל
מצותיה / לכן בגי'ע תהי מנוחתיה / נפ' ונק' בשי"ט ד'
שבט תר"ל"א / לפי"ק / תיניצ'בי'ה'.

בספר פרי צדיק (תקצ"ט) בפרעמונאנטען
במיהאלאוויץ: "הרב המאה"ג אב"ד נ"י, חתנו מ"ה
ליבוש לערנער, חתנו מ"ה משה יהודה". אם האב"ד
הכוונה לרב הנ"ל, הרי שנודענו על עוד שני חתנים
שלו.

לפלא שכמעט אינו בנמצא בקורות הדורות זכרוננו, לא
ממנו ולא ממשפחתו. ומי שידוע איזה פרטים אודותיו
או ממשפחתו נא להעלותם על הכתב כדי שהציבור
יהנה מזה ויוקבע זכרוננו הטוב לדורות הבאים.

בשולי הדברים:

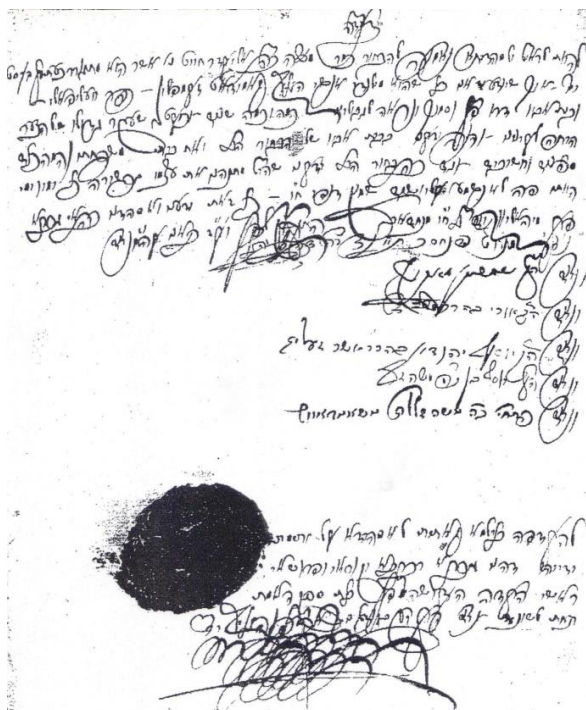
בספר 'שם הגדולים מארץ הגר' (אות קמג, וכן הוא
ב'רבני הגר' ויב'פארי חכמי מדינתנו' בערכו): "הרב מו"ה **יעקב הכהן** רב גדול
מפורסים אבד"ק מיהאלוויץ". מבלי שום פרטים נוספים. מאידך ב"ספר
מיכאלובצה והסביבה" (עמ' 17) מזכיר את "ר' **יהודה לאנדסמאן** רבה הראשון של
מיכאלובצה", שוב בלי פרטים נוספים.

מסתבר שהמדובר באותו רב, ושמו המלא היה ר' **יעקב יהודה הכהן לאנדסמאן**.
אמנם מה שצוין שהוא היה הרב הראשון במקום, לכאור' אינו מדויק עפ"י מה
שהובא למעלה משו"ת השיב משה שרבי יעקב יהודה כותב "אשר סדרו הרבנים
שהי לפני פה", הרי שהי יותר מרב אחד שכיחנו כאן ברבנות לפניו, אם לא שנאמר
שרק סידרו במיהאלוויץ גט ולא שכיחנו שם.

ואכן מצאתי מסמך בכת"י מהקהלה שעליה חתום גם הרב, ושמו רבי יעקב (לא
פיענחתי את המשך החתימה, אולם לא נראה שנכתב 'הכהן'), וכנראה שהוא אחד
מהרבנים הקודמים. וז"ל:

בעז"ה

להיות לראי' ולסהדותא נאמנה להבחור כמר **משה** ב"ה **אליעזר חייט** נ"י אשר הוא
מתגורר כעת בק' **פעסט** יצ"ו, איך שידועים אנו בו שהוא אנשי הגליל קאמידאט
זעמפלין, כפר וועליפאל, ובית אביו דרו פ"ק סמוך ונראה לגבולינו כמה וכמה שנים,
וכמעט שעיקר גדולו של הנער היתה לעינינו, והנה ידענו בבית אביו של הבחור הנ"ל
ואת בית משפחתו המה כלם ... וחשובים, וגם בהבחור הנ"ל ידענו שהי מתנהג את



עצמו בכשורה כל ימיו ימי
היותו פה לא נשמע עליו
שום שמץ דופי ח"ו. כל
זאת ידענו ולאסדהנו בהאי
גברא.

פה מיהאלוויץ יוס ג' ח"י
מנחם אב התק... לפ"ק.
וע"ז באנו עה"ח (נאם)

נאם מנחם פנחס ב... ר"ה
[=ראש הקהל]

ונאם הק' שמשון מא...

ונאם ה' אורי בהרר ... ז"ל

ונאם הק' יוסף יהודה
בהרר אשר זעליג

ונאם הק' יוסף בן כ"ה
משה ז"ל

ונאם פתחי ב"ה משה
זלל"ה משאמדאווש

להעדפה בעלמא אתיתי לאסדהא על חתימת ידיהו דהני
גברא ברברא ... ראשי העדה הקדושה מפ"ק בלתי ספק
האמת תחת לשונם

נאם הק' יעקבמ"ה ... החפ"ק והגליל יצ"ו

[חותם שעווה: עדת ישורון דק"ק מיהאלוויץ]

*

מצאנו את זכרו של בן נוסף של רבי יעקב יהודה,
שנקבר בסאנטוב, ועל מצבתו נחרטו השורות הבאות:

פנ / איש תם וישר / ירא ה' מנעוריו אוהב / צדקה
ומשפט עסק בתורה / יומם וליל אף כי היה בעל /
יסורין כאיוב כל ימיו / שלשלת היוחסין הרבני /
המופלג מהו' / ר' אברהם יצחק / לאנדסמאן בן הרב
מוה' / יעקב יהודה כץ אב"ד דק"ק / מיהאלאוויץ נפ'
ט' אייר / ונקבר יא בו תרמד לפ"ק / תנצבה.



הרב דוד מאיר ישראל רוס

מכון 'שירי דוד', ברוקלין

מזרע היהודים מרדכי

יחוס מוה"ר מרדכי קעסלער ז"ל

מווינא-לאנדאן-מאנטריאל-בארא פארק

לתולדות משפחות געשטעטנער-קאן-לבוב בפרעשבורג

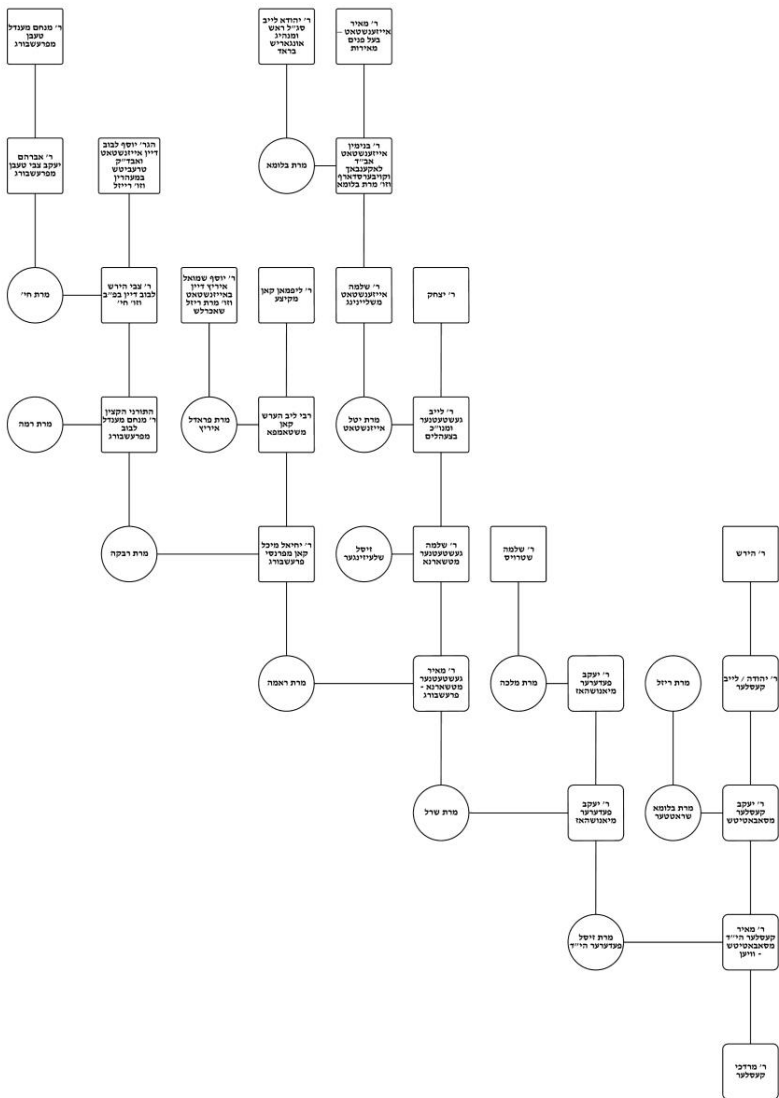
מו"ה מרדכי קעסלער ז"ל היה נצר למשפחת לבוב (לעמבערגער) המעטירה שהם מצאצאי הגאון מו"ה מאיר אבד"ק לבוב (לעמבערג) אשר שרשי המשפחה מזרע גדולי אשכנז, הגאון מו"ה יצחק ברילין אבד"ק המלבורג ומאנהיים גיסו של החוות יאיר, והגאון מו"ה יוסף שמואל אבד"ק פרנקפורט ד'מיין בעל מסורת הש"ס ולמעלה בקודש מהר"ם פאדווא, האברבנאל, הגאון בעל שארית יוסף מקראקא גיסו של הרמ"א, הגאון בעל משאת בנימין, ועוד גדולי הדורות מצוקי ארץ אשר מפיהם אנו חיים ולמעב"ק שושלת יחוסם עד לגדולי הראשונים ה"ה הפייטן רבי שמעון הגדול ממאגענצא, הרז"ה בעל המאור, רש"י, והרא"ש.

ממשפחת רם הלזו מסתעפים משפחות חשובות בישראל למאות ולאלפים אשר יתוודע להם לראשונה שלשלת יחוסם דור אחר דור.

על יחוס משפחת לבוב נשתברו כמה קולמוסים ועשרות טעותים נפלו בה ואף גדולי חוקרי יוחסין בדורות שלפנינו לא עלה בידם דבר שלם. אך לאחר יגיעה בבירור אחר בירור, ולאחר התגלות כמה כתבי יד בשנים האחרונות ובעזרת ידידים נאמנים נתלבנו הדברים. על כן נקוה שהקורא ימצא לפניו דבר מתוקן, ליקוט וסדר של מסקנות. נשתדל להביא הוכחות ברורות על סדר היחוס, ופרטים מאלפים מחיי גדולי הדורות שחיו לפני יותר ממאתים שנה, וזאת למודעי אשר לא נכנסנו לענפי המשפחה לאלפי המשפחות הנמנים על צאצאיה, רק עסקנו בעיקר במה שנוגע למשפחתנו, ובעזרת השי"ת ימצא כל אחד את מקומו הנכון, ומשם יבנה בית חדש על היסודות החזקים, כמו כן לא נכנסנו לכל השרשים מכל הצדדים, מהם שאין בידינו ידיעה ברורה עליהם, ומהם שראוי לערוך עליהם מערכה שלימה בפני עצמם ועוד חזון למועד על ידינו או על ידי אחרים בעזרה"ת.

חובה עלי להודות לאלו שהטיבו עמי ונהגו בי טובת עין וטוב לב, ה"ה ש"ב הרה"ח רבי משה דוב לענצקי הי"ו, ידידי הרב יואל יעקב מייזליש שליט"א שהמציאו לי צילומי כתבי יד ותמונות מצבות נדירים שהעשירו את המאמר הזה, תודה מיוחדת לידידי הנעלה הרב יצחק נחמן שטראה הי"ו שהטיב עמי בדיעותיו הרחבים במדה גדושה יתברכו האנשים הטובים מהא-ל הטוב.

קודם שנבוא לברר יחוסו של האי גברא רבא, נרשום בקצרה מעט מתולדותיו :



יחוס מוה"ר מרדכי קעסלער

מו"ה מרדכי קעסלער ז"ל

מו"ה ר' מרדכי קעסלער ז"ל נולד בעיר וויען, בשנת תרס"ט, לאביו ר' מאיר ז"ל הי"ד ממשפחת קעסלער מעיר סאבאטיטש, סלאוואקיי [נולד ביום ה' תשרי תר"מ לאביו ר' יעקב, הר"ר יעקב ע"ה נפטר י"ז סיון תרפ"ו בגיל 87 בעיר וויען ושם מנו"כ וזו מרת בלומא לבית שראטטער - מגזע משפחת אופנהיימער ווערטהיימער המפוארת נפטרה י"א כסלו תרפ"א בת 78 שנה בסאבאטיטש ושם מנו"כ, שם אמה ריזל], כבן הבכור לאמו-זווג שני של ר' מאיר ה"ה מרת זיסל ע"ה הי"ד בת ר' יעקב פעדערער מעיר יאנושהאז אונגארן חתן ה"ר מאיר געשטעטנער מפרעשבורג מנכדי הפנים מאירות [תאריך הנישואין נרשם במעטריקאל ביום ט"ז סיון תרס"ח].

בבחרותו למד אצל הגאון רבי יוסף אלימלך כהנא זצ"ל הי"ד בעיר צעהלים (מח"ס מהרי"א הכהן, אח"כ היה אבד"ק אוגוואר) אשר התבטא עליו, לימים כאשר איקלע לעיר וויען ופגש את אביו ר' מאיר ברחוב, "אשרי יולדתו!". בעיר וויען התאבק בעפר רגלי גדולי הדור ה"ה הגאון רבי פישל אריק ז"ל, הגאון רבי חיים יצחק ירוחם ז"ל הרב מאלטשטאט, והיה חבר ליראי ה' המפורסמים הרב אברהם יעקב טייטלבוים ז"ל נשיא אגודת ישראל בווען ורב דקהל עדת יראים בקו גארדענס ניו יארק מח"ס קול יעקב, והג"ר יעקב הורנשטיין ז"ל ר"מ בישיבת נייטרא, ובישיבת באבוב.

בשנת תרצ"ג נשא את מרת רחל רבקה ע"ה הי"ד בת ר' משה יעקב ראבב ע"ה מעיר שאפראן שהיתה ש"ב ממשפחת אמו מצאצאי משפחת געשטעטנער מגזע הגאון בעל פנים מאירות. לאחר נישואיו גר שם משך שנתיים ועשה תורתו קבע ומלאכתו עראי. סיפרו אנשים שגרו סמוך לחנותו שכאשר עברו ליד החנות היו שומעים אותו לומד בעל פה עם אחד הפועלים.

בספר "רבינו הגדול אמרו" (עמ' קצד) מובא כמה סיפורים עליו מזכרונות הגאון מו"ה יצחק טובי ווייס שליט"א גאב"ד ירושלים ע"ה"ק תובב"א מימי בחרותו בעיר לאנדאן. העתקנו כמה דברים משם והשלמנו כמה פרטים ששמענו מבני המשפחה.

זכורני שבימי בחרותי נזדמן לי פעם אחת סיבה שהוצרכתי לצאת מהישיבה לרחוב, באמצע הדרך פגש אותי רבי מרדכי ז"ל והרים עלי בקולו ואמר: וואס טוט א בחור'ל אויפ'ן גאס? עס שטייט דאך 'ומן המקדש לא יצא'. (בעת שנפגש רבינו הגאב"ד שליט"א עם צאצאי רבי מרדכי ז"ל רגיל לספר שפגישה זו ודברי כיבושין אלו עשו עליו רושם גדול שנשאר כל ימי חייו!)

הוא היה נוהג כל ימי חייו שלאחר שהרויח את סכום הכסף הנצרך לו לכדי מחייתו היה מפסיק מלעבוד באותו היום ובאותה שבוע ואז היה הולך ללמוד תורה (לבד ממה שלמד בשעות המוקדמות באשמורת הבוקר).

סיפרו עליו כי פעם לאחר שנכנסו הרשעים למדינת עסטרייך נסע על מסילות הברזל (רכבת) [זה היה לאחר קריסטלנאכט כשנלקח לעבודת כפיה בעת הנסיעה למחנה הריכוז דאכאו], עלו נאצים ימ"ש והתחילו להתעלל ביהודים הנמצאים עליה, וצוו לכל היהודים לחרף ולגדף ח"ו כלפי מעלה, כמה לא עמדו בנסיון (רח"ל), כאשר הגיע לרבי מרדכי ז"ל קידש שם שמים ואמר שאינו רוצה!

כאשר חזרו ושאלו אותו אם חוזר בו פתח את חלוקו ואמר "אם אתם רוצים לירות בי, **שיס מיך**" ונעשה לו נס ופתאום הגיע אופיצי"ר וקרא אותם והלכו להם, וניצל. לאחר מעשה זה נולדה לאשתו (זוגתו הראשונה מרת רחל רבקה הי"ד) בת וקרא את שמה ניסל על שם הנס שנעשה לו.

לאחר שברח למדינת ענגלאנד נזדמן שהגיע שם הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל הי"ד בדרכו חזרה מנסיעתו לאמערקא, הגיע לאזניו סיפור הדברים איך שקידש ר' מרדכי שם שמים ברבים במסירת נפש, וכאשר פגש אותו נשק אותו ברבים! וכאשר שמע ידידו הרב אברהם יעקב טייטלבוים ז"ל את מעשה קידוש השם, זלגו עיניו דמעות ואמר מובטחני בו שהוא בן עולם הבא (רמז הדברים רשום על מצבתו).



ר' שלמה גרינהוט (מימין) ובנו ר' פנחס גרינהוט

זוגתו ושנים מצאצאיו לא הספיקו לברוח ונהרגו עקה"ש, ונשאר עם שני ילדים קטנים יתומים מאמם שהגיעו לעיר לאנדאן בה"קינדער טראנספארט", בלאנדאן נשא את חו"ז מרת רייצל בת מו"ה פינחס גרינהוט מווינץ (בן מו"ה שלמה גרינהוט מפרעשבורג) על תמונתו הרצו"ב רשום "זכור את יום השבת חו"ח מחללו" כי היו לו

צאצאים שהיגרו לאמערקא ושלח את התמונה בצירוף אזהרה זו! חתן הג"ר זלמן באניהאד ראב"ד פרעשבורג ולמעב"ק, וחתן הגאון רבי נחמיה פריעדמאן רב דקהל מרפא לנפש בעיר ווינץ מחבר ספר חבל נחלה בן הגאון מהר"י קערט ז"ל ראב"ד ווערבול) אשר אמרו עליה הרופאים שלא תוכל ללדת, לכן ראו בה כשידוך מתאים לר' מרדכי קעסלער שהיה אלמן עם שני יתומים קטנים, לגדל את הילדים בנאמנות, ומאת ה' היתה ובמשך אחד עשר שנים (תשי"ז-תשי"ח) נולדו לו ממנה עשרה ילדים! לימים היה חוזר על דברי הרופאים בדרך צחוק. בערך בשנת תשי"י עבר לגור בעיר מאנטריאל ולעת זקנתו גר בעיר בארא פארק, נלב"ע בשם טוב ביום כ' כסלו תשמ"ח ומנו"כ בביה"ח וויזניץ בעיר מאנסי.



וז"נ מצבתו: פ"נ / בעלי ואבינו וסבנו היקר עטרת ראשנו / איש צנוע בתמימות וישרת לבו / עניו ושפל רוח וירא אלקים / מו"ה **מרדכי** ע"ה / במו"ה ר' **מאיר** ז"ל / קעסלער / מותרות ותענוגי העולם שנאה נפשו / והתעבי בלבבו וטוהר דעתו / רק בתורת ה' חפצו וללמדה כל תשוקתו / ובסיומו כל השי"ס גדלה שמחתו / דמו הפקיר וקידש שם שמים ברבים / עת אנסו עריץ להתבטא נגד קונו ודתו / כוחו היפה הראה במעלת מדותיו / ליהנות מיגיע כפו תמיד רק כדי פרנסתו / יסורים רבים ופגעי הזמן קיבל באהבה / וביראתו הקודמת לחכמתו / זכה לראות זרעו עד דור רביעי כולם ברוכי ה' / עוסקים בתו"מ בדרך החסידות ובאמונתו / נפטר בפניא מעלי דשבתא / כ' כסלו תשמ"ח לפ"ק / ת"נ צ"ב"ה / שם אמו זיסל ע"ה

בית אביו ר' מאיר קעסלער ז"ל

מזו"ר נולד לו בנו:

א. ר' יוסף ז"ל מחיפה, זוגתו מרת בונא בת ר' דוד שטיינהוף (שהיה גם חותנו של הגאון רבי אברהם יעקב טייטלבוים ז"ל מח"ס קול יעקב הנ"ל). הורי הרה"ג ר' שמחה קעסלער זצ"ל, רבה של קרית ספר.

מזו"ר מרת זיסל הי"ד לבית פעדער נולדו לו צאצאיו אשר יחוסם הרם הוא נושא מאמריו:

ב. ר' מרדכי ז"ל הנ"ל. ג. ר' יהודה ע"ה מבני ברק. ד. מרת שרה א"ר אברהם יהודה לייבוש ווייס מטאראנטא ע"ה מגזע הגאון מסוואליווע. ה. מרת ריזל ע"ה הי"ד מווינץ א"ר יחזקאל וויינבערגער ע"ה. ו. מרת מלכה א"ר משה ליבערמאן ע"ה מלאנדאן. ז. מרת בלומא א"ר משה אולמאן ע"ה מלאנדאן. ח. ר' יעקב ע"ה מלאנדאן.

משפחת פעדערער מיאנושהאז

אמו מרת זיסל ע"ה הי"ד [כנראה שנקראת על שם מרת זיסל אשת אבי זקניה מו"ה שלמה געשטעטנער] נולדה ביום י"ג אלול תרמ"ו לאביה ר' יעקב פעדערער בעיר יאנושהאז, מזווגו הראשון מרת שרל בת רבי מאיר געשטעטנער מפרעשבורג וזוגתו מרת רמה בת הקצין ר' מיכל קאן מפרעשבורג. [לאחר פטירת זוגתו מרת שרל (ראה להלן) נשא ר' יעקב את אחותה (מן האב) מרת מרים בתו של ר' מאיר געשטעטנער מזווגו השני מרת פערל לבית שטיינער מפרעשבורג].

ר' יעקב פעדערער נולד בעיר יאנושהאז לאמו מרת מלכה בערך בשנת תרט"ז לאחר פטירת בעלה - אביו ר' יעקב שנפטר ביום א' י"ט אלול תרט"ו ונקרא על שם אביו בשם ר' יעקב ב"ר יעקב.



וז"נ מצבת אביו ר' יעקב פעדערער הראשון בעיר יאנושהאז (תשו"ח לידידי הרב יואל יעקב מייזליש שהמציא לי תמונות המצבות ביאנושהאז ועזר לי בהעתקתם): פ"נ איש תם וישר / כ"ה יעקב פעדערער / ישרת לבבך הראית בחיים / עבדת בתמים אליהי שמים / קח נא ש-די נשמתו הטהורה / בצל כנפיך א-ל גדול ונורא / מת ביום א' י"ט אלול תרט"ו לפ"ק / תנצב"ה

מרת
היתה בת ר'
שלמה שטרויס

שנפטר ג' אב כת"ר ומנו"כ ביאנושהאז וז"נ מצבתו : היקר הר"ר שלמה שטרויס נב"ע / שלמה השלים בשבע ימים שנותיו / לבבו האזין לקול מוריו והוריו / מוסר השכל למד והודיע לבניו / העירו וקוננו על אסיפת ימיו / נאסף ביום ג' מנחם אב שנת כת"ר לפ"ק / תנצבה

[לאחר פטירת אביו נישאה אמו להצדיק רבי מרדכי ב"ר אליקים געציל שלעזינגער מטאפאנארע זצ"ל, שהרים קרן התורה בכל הסביבה ביסדו ביאנושהאז מקום תורה לבחורי ישראל חברת "לא אלמן ישראל" וכיתת רגליו בעיירות אף לעת זקנותו בעת שכהו עיניו מראות לאסוף תרומות מתמכין דאורייתא. מו"ה מרדכי שלעזינגער ז"ל נלב"ע ביום ה' תמוז תרנ"ג ומנו"כ בעיר יאנושהאז ועל שמו נקרא נכדו חורגו רבי מרדכי קעסלער ז"ל.



וז"נ מצבתו : פ"נ / כ"מ / מרדכי / בן אליקים המכונה געטצל / שלעזינגער / אשר יסד את החברא חברת / לא אלמן ישראל ביאנושהאז / י"נ בטהרה ביום ש"ק ג תמוז ונקבר / ביום ב' ה' תמוז תרנ"ג לפ"ק / תנצבה]



מרת מלכה נפטרה ר"ח שבט תר"ס ומנו"כ
ביאנושהאז וז"נ מצבתה: האשה הצנועה מ' מלכה /
אשה שניה של הצדיק / מו"ה מרדכי שלעזינגער ז"ל
/ יצאה נשמתה ר"ח שבט תר"ס לפ"ק / מדרך הישר
לא נטו רגליה / לתורה ויראה הדריכה בניה / כפיה
לעני כל ימיה / הגוף שב לעפר ונשמתה לאלקיה /
תנצבה

בנם ר' יעקב (השני) ב"ר יעקב פעדערער האריך ימים
ונפטר זקן ושבע ימים בן 87 שנה ביום ט"ז שבט
תש"ג ביאנושהאז ושם מנו"כ.

יחוסו למשפחת געשטעטנער-קאנן מפרעשבורג

מרת שרל [כנראה שנקראת על שם זקנתה מרת שרל אשת ר'
ליב געשטעטנער] אשת ר' יעקב ב"ר יעקב פעדערער

נולדה בעיר טשארנא בערך בשנת תר"כ [לפי רישום המעטריקאל על פטירתה היתה בת
36 שנה, לפי"ז נולדה בשנת תרכ"א. אמנם ברשימת המעטריקאל בעיר טשארנא משנת
תרכ"א מצאנו לידת בת לר' מאיר געשטעטנער וזוגתו ראמה ושמה הלועז"י מאטילדה,
אמנם הילדה נפטרה לאחר חודש, עוד מצאנו לו לידת תאומות בשנת תרי"ט, ויתכן שמרת
שרל היתה אחת מהנה] לאביה מו"ה מאיר געשטעטנער [זמן ומקום פטירתו ומנו"כ אינו
ידוע] [בנו של מו"ה שלמה מטשארנא, יחוסו להגאון בעל פנים מאירות ולמעב"ק ע"י בכתבי יוחסין
בסו"ס קרית סופרים-מאטעסדארף לידידי הרב יצחק נחמן שטראה הי"ו עמ' רלג-ד ובמאמרו
ידיעות חדשות בשבע קהלות' בעלי זכרון 27 עמ' ה-ז, ובמכתב ידידנו הרב דובעריש וועבער הי"ו שם



עמ' רעג והלאה ומשם תדרשנו בטו"ט ודעת] ולאמה מרת
רמה [נפטרה י' תמוז תר"ל בת 45 שנה ומנו"כ בביה"ח החדש
בפרעשבורג ליד דודה ר' דוד ליב לבוב ושאר בשרה מו"ה יוסף בן
הקצין מו"ה אברהם הערש לבוב. - ברישום פטירתה נכתב
שנולדה בפרעשבורג לאביה מאריץ געשטעטנער סוחר בעיר
ראב ולאמה מרת רעגינ"א לבית קאן מפ"ב. תשוח"ח
לידידי טוב עין וטוב לב הרב יצחק אייזיק כהנא אב"י בעיר
מאנסי שהמציא לי צילום תעודה זו, מזה נודע לי שאמה
מרת ראמה היתה ממשפחת קאן מפ"ב, ולאחר החיפוש
ברישומי הנישואין בעיר פ"ב והעיון בספר פנקס המוהל של
החתם סופר מעשה אומן של העורך נודע לי על הקשר
למשפחת לבוב המיוחסת] בת רבי יחיאל מיכל קאן מפרנסי ק"ק פרעשבורג וזוגתו
מרת רבקה.



ברשימת המטריקאל של נישואי ר' מאיר געשטעטנער בתאריך ל' סיון תרי"ב רשום: מאריט"ץ געשטעטנער סוחר מטשארנא בנו של סאלאמא"ן ושר"ה מטשארנא בן 20 שנה נשא את רעגינ"א קא"ן בת 18 שנה מפרעשבורג אביה מיכל קא"ן מפרעשבורג נפטר, אמה רבקה, השושבינן הם לוי ורבקה קאן, ויוס"ף גרינוואלד (כנראה ממשפחת הערוגת הבושם שהיו קרובים מצד החתן לבית געשטעטנער).

מרת שרל פעדערער ע"ה נפטרה בדמי ימיה ביום ה' תמוז תרנ"ז ומנו"כ בעיר יאנושהאז. וז"נ מצבתה: פ"ט / האשה היקרה והצדקת / מרת שרל אשת / כ"ה יעקב פעדערער / מתה במבחר שנותיה / יום ד' תמוז תרנ"ז לפ"ק / שמך בין החיים משמן הטוב / ריחך נודף כיון הטוב / לקבל שכרך עלית השמים / תהא נפשך צרורה בצרור החיים / ושם אמה ראמה.

מרת רבקה אשת ר' מיכל קאן היתה בת האלוף הרבני [מנוסח מצבתו], התורני הקצין הגביר הר"ר [תוארים אלו

הם מלשון מרן החת"ס בספר הזכרון שלו] מנחם מענדל לבוב מפרעשבורג וזו' מרת רמה.



רישום ר' יחיאל מיכל קאן ב'ספר החיים'

ר' מיכל קאן אבי מרת רמה אשת ר' מאיר געשטעטנער היה איש נכבד מקציני ופרנסי ק"ק פרעשבורג, ביתו היה בית מלא ספרים ושימש כאכסניא של תורה, וכמו שהעיד הגאון רבי חזקי' פייבל פלויט אב"ד

שוראן מחשובי תלמידי החתם סופר בהקדמת ספרו ליקוטי חבר בן חיים: "בשנת תר"א נתקבלתי בבית הקצין ה' מיכל קאן ע"ה, והיה זה מלוני עד חתונתי, והיה לי בבית הלו חדר מיוחד ללמוד עם שני תלמידים אשר בררתי בלי שום קבלת פרס וספרים ככל הצורך".

רבי מיכל קאן נפטר י"א טבת תר"ו, תמונת מצבתו נדפס בספר פנקס המוהל 'חתם סופר' עמוד תשס"ב. [וראה שם על מקור מחצבתו. על יחוס מו"ה מיכל קאן מצד אמו מרת פראדל בתו של מו"ה יוסף שמואל אירץ מאייזנשטאט ראה כתב יחוס למשפחת שטראה עמ' 12, וראה ס' קרית סופרים-מאטטערסדארף הני"ל עמ' רכ"ד העתקת נוסח

מצבות אבות המשפחה, מצורף תמונת מצבת מו"ה יוסף שמואל אירץ בביה"ח באייזנשטאט (תשוח"ח לידידי ריי"נ שטראה שהמציא לי התמונה ועל שהאיר עיני בכל אורך הדרך בעריכת מאמר זה).

זוגתו מרת רבקה היתה אשה חשובה ובאלמנותה נתקיים בה מאמרם ז"ל מגלגלין זכות על ידי זכאי וזכתה שעל ידה נתפרנסו לומדי תורה תלמידי חכמים שבעיר פרעשבורג בדרך כבוד, וכה סיפר הגאון רבי זוסמאן סופר אב"ד פאקש (משפחת סופרים):



רשום מ' רבקה קאן ב'ספר החיים'

האשה אשר על ידה היתה הרוחה לכל לומדי תורה בהעיר הזאת, כאשר הזכרתי אותה לעיל בשמה, מרת רבקה קאן, בשנת תרי"א נוסד בפרעשבורג חברת 'תורת חסד', ומטרתה שכל אחד ואחד הי' מסייע בסכום קצוב, ונתחלק

בין הלומדים, למען יוכלו לישב בלא דאגה. בין המתנדבים היתה אשה אחת מהוללת בכשרון מעשה מרת רבקה קאן, ותשא לבה אותה ליתן גורל אחת במתנה לחבריה הזאת, ומאת ה' היתה זאת, לימים לא רבים הפיל פור הוא הגורל הזה, וכסף תועפות הרבה אלפים עלו במצודתם, והיתה לבו לחבריה הנ"ל. הבית דין הגדול קראו את האשה ושאלוה אם מבקשת חלק ממנו, אך היא נתנה כל מחמדיה למנה... וכן עומדת החברה הנ"ל עוד היום בהתנוצצות תפארתה ומחזיקים תלמידי חכמים רבים בכבוד.

בני ר' מיכל קאן והקשר למשפחת לבוב המיוחסת

את הקשר בין ר' יחיאל מיכל קאן לבית לבוב מצאתי בספר הנפלא פנקס המוהל של החתם סופר מהרב מא"ז קינסטליכער, ולהבהרת הדברים הרחבנו בזה. (יסוד הדברים קבלנו בשעתו מהעורך הדגול של הקובץ הנכבד הזה ומחבר הספר הנפלא פנקס המוהל הנ"ל).

בפתח דברינו יאיר רשימת פנקס הח"ק דק"ק פ"ב הכולל רשימת הנפטרים ומקום קבורתם ושם חלקה 7 שורה 10 מקום מנוחת אשת רבי מיכל קאן 'יד' אב תרכ"ד רבקה בת רמה א"מ מיכאל [קאן], וכן נרשם ב"ספר החיים" של חברת מחזיקי תורה בק"ק פרעשבורג, וברשימת פטירתה במעטריקאל רשום שהיתה בת 84 שנה. והנה שמה של אשת מו"ה מענדל לבוב היתה רמה, כמפורש על מצבת בנו פרנס הקהלה ושתדלן המדינה [התואר מפנקס הח"ק] אותו צדיק ונגיד הרבני המפורסם מהו' [התואר ממרן החתם סופר עליו בהסכמה לבנו] אברהם הרש לבוב [על צאצאיו

י"ג חשוון תש"ס
 רמ"ה לבוב בפנקס המוהל של
 ר' אברהם בן חתני ר' מיכל
 תל אביב



רישום פטירת מ' רמה לבוב בפנקס המוהל של
 בעלה וב'ספר החיים'

החשובים נמנו הרבנים לבית לעמבערגר
 מפולגאר ומאקאווע] "ושם אמו רמה",
 וכן רמז מו"ה מענדל בפנקס המוהל
 שלו: "זוגתי אשת נעורים הלך לעלמא
 דקשור וחיים לנו ישבק ביום ה' ט"ו
 אדר תק"פ ל ירדה מאיגרא רמ"ה
 הישרה..."

בספר החיים הנ"ל נרשם עליה: "מי
 רמה אר"מ לבוב, שם אמה פיגלה, נתנה
 במתנה גמורה לחלוטין שני חדרים
 לשני החברות מתאימות, לומדי ש"ס

ומחזיקי תורה, ללמוד ולהתפלל בהם, הלכה לעולמה ט"ז אדר תק"פ לפ"ק".

ווכן רשום בפנקס החברה קדישה בפ"ב הנ"ל אצל מרת מרים מאטערסדארף "מרים בת
 רמה מ' מענדל לבוב", ובספר אבני אש-אייזנשטאט אצל מרת רעכלי שפיץ בת מו"ה מענדל
 לבוב מביא בשם הניחום אבלים בוך דשם ששם אמה היתה רמה).

והנה לא זו בלבד שאינו ידוע על אשה בשם הנדיר והבלתי מצוי "רמה" בדור ההיא
 בפרעשבורג לבד מאשת מו"ה מענדל לבוב, וכל הרשומים בשם זה בדור שלאחריה
 נמנים על צאצאיה, אלא שגם מצאנו בפנקס המוהל שלו שרשם שם מילת נכדיו בני
 "בתי רבקה וחתני ר' מיכל", ולא מצאנו בפרעשבורג זוג בשם ר' מיכל ורבקה בת
 רמה אלא משפחת קאן, א"כ הדבר ברור שר' מיכל קאן היה חתנו.

להלן רשימת שמות נכדיו הרשומים בפנקסו הנ"ל:

כ"ט טבת תקס"ג - אברהם בן חתני ר' מיכל

ו' אלול תקס"ד - שמואל

אב תקס"ה - יוסף

יום ב' טו חשוון תקס"ז - לוי בן חתני ר' מיכל

עש"ק טו"ב כסלו תקס"ח - נכדי יום טוב המכונה ליפמאן בן חתני ר' מיכל

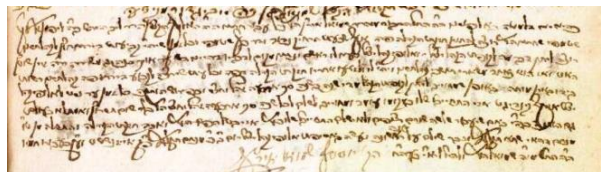
ש"ק כ' אדר א תק"ע - נכדי יהודה צבי המכונה ליב הערש בן בתי רבקה

יום ב' כא סיון תקפ"ו - הילד עזריאל בן נכדי שמואל בן חתני ר' מיכל.

מששת הבנים הרשומים מצאנו שלש מהם בפנקס הביה"ח החדש בעיר פ"ב, ה"ה:
 ר' לוי, ר' ליפמאן, ור' ליב הערש, וכאשר נחשוב שנות חייהם ברשימת המעטריקאל
 ורשימות תאריך לידתם בפנקס המוהל הנזכר ותאריך פטירתם בפנקס הח"ק,
 נראה בעליל שהנפטרים לבית קאן המה בני ר' מיכל ורבקה בת רמה לבית לבוב!

ר' לוי בן רבקה-ר' מיכל קאן נפטר ז' אלול תרמ"ז, את גילו לא מצאנו, אמנם מצאנו לו בן (מובא בפנקס המוהל של החתם סופר, הוצאת העורך) בשם מנחם מענדל שנולד כשנתיים לאחר פטירת זקינו מו"ה מענדל לבוב.

ר' ליפמאן קאן מייסד ח' מרפא לנפש נפטר ז' אייר תרמ"ו והובא לקבורה בט' בו. ברשימת המעטריקאל רשום שהיה בן 79 במותו, בפנקס המוהל של מו"ה מענדל לבוב הנ"ל, רשום שנולד



נכדו יום טוב המכונה ליפמאן בשנת תקס"ח, הרי שהיה בשנת תרמ"ו, בשנת 79 ללידתו. כפי הנראה נקרא על שם ר' ליפמאן אביו של זקינו ר' ליפמאן נזכר בפנקס אייזנשטאט

המצורף. המצורף. ר' ליב הערש קאן נפטר בפרעשבורג ביום ב' אדר תרנ"ב, ורשום במעטריקאל שהיה בן 83, והנה הילד יהודה צבי המכונה ליב הערש נכד מו"ה מענדל לבוב נולד בשנת תק"ע ובשנת תרנ"ב, אכן היה בשנת ה-83 ללידתו.

הוא נקרא על שם ר' ליב הערש אבי אביו של ר' מיכל, כמו שנראה בתמונת מצבתו של ר' מיכל בפנקס המוהל של החת"ס בערכו. [על הרבני הקצין מו"ה ליב הערש קאן מפ"ב מצאנו הספד בספר לקוטי חבר בן חיים בדרוש לז' אדר שנת תרנ"ב, גם נמצא בכתבי הגאון ר' יונתן שטייף (כתב יד) הספד על בתו של מו"ה ליב הערש ומזכיר אותו לשבח בעלותו את זכרונו לטובה שלמד אתו בחברותא בעת למדו בישיבת פ"ב בימי בחרותו].

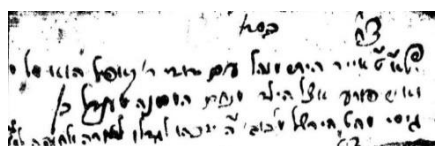
על ר' שמואל קאן ובנו ר' עזריאל מצאנו בספר פנקס המוהל-חתם סופר הנ"ל שנקברו בעיר וויען, לאחר הבדיקה ברשימת המעטריקאל שוב מצאנו אותם תואמים להפליא עם הנימולים ע"י מו"ה מענדל לבוב.



ר' שמואל קאנן נפטר י"ג ניסן תרל"ח ונקבר למחרתו (תמונת מצבתו נדפס בפנקס המוהל של החת"ס), וברשימת הביה"ח בווען רשום שהיה בן 74, והרי הילד שמואל נכד מו"ה מענדל לבוב נימול באלול תקס"ד הרי שהיה בשנת ה-74 לחייו בניסן תרל"ח. על מצבתו חרות "בן גדולים מגזע רם ונשא, קודש מחצבותו".

ר' עזריאל קאנן נפטר בבאדען ונקבר בווען ביום כ"ו סיון שנת תרס"ג, ברשימות הביה"ח בעיר ווען רשום שהיה בן 77, והנה 'הילד עזריאל בן נכדי שמואל' נולד בשנת תקפ"ו, הרי שבשנת תרס"ג אכן היה בן 77.

מו"ה מענדל לבוב-לעמבערגער מפרעשבורג חותן ר' מיכל קאן



רישום מילת ר' מענדל לבוב

מו"ה מענדל לבוב נולד בשנת תקט"ו לאביו הדיין מו"ה צבי הירש לבוב, וכפי שנרשם בפנקס המילות של דודו ר' וואלף טעבן מפ"ב: "יום א ט' אייר היתי מוהל עם דודי ר' קאפיל הוא מל ואני פורע אצל הילד מנחם המכונה מענדל בן גיסי מהו' הירשל לבוב ה' יזכהו לגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט". ולאמו מרת ח' בת ר' אברהם יעקב צבי בן ר' מנחם מענדל טעבן מפרעשבורג [ראה פנקס המוהל-חתם סופר עמוד קע"ו]. החוקר דוב וואכשטיין, בספרו גראבשטיינער פונעם אלטען פרידהוף און ווינא, נתלבט האיד היה מוה"ר הירש לבוב גיסו של רבי וואלף טעבן, וחשב שר' וואלף היה חתן הג"ר יוסף לבוב אבד"ק טרעביטש.



רבי מנחם מענדל לבוב

מרשימות של רבי וואלף טעבן בפנקס המוהל שלו מתברר הענין ובטלו כל הספיקות, שמכנה את מוה"ר הירש לבוב בתואר "גיסי" ברשימת מילת כמה מבני מוה"ר הירש, וכאשר מל עם רבי מנחם מענדל במוה"ר הירש לבוב כותב "עם מענדל ב"א (בן אחותי) במ"ה הרש לבוב ז"ל".

הוא נמנה בין ראשוני החותמים על כתב הרבנות להחתם סופר. תולדותיו ערוכים בטוב טעם ודעת בפנקס המוהל חתם סופר להרב מא"ז קינסטליכער הי"ו עמ' תשסא-תשסה, ע"ש גם נוסח מצבתו.

"הרב הגביר הצדיק אשר יסד בעיר מולדתנו פ"ב וקידש ביתו לקרן קיימת לתורה ועבודה, בית הכנסת לבוב, ובחדר גדול שסמוך לו בו ש"ס חברה והוא בית

מלא ספרים יקרים ועתיקין ובו לומד הראש ב"ד בכל יום לעת ערב עם הרבה

לומדי תורה שיעור עיון ש"ס על הסדר אשר כבר פעמים סיימו כל הש"ס ובביהכ"נ עצמו גם כן לומד אחד מחכמי העיר כל יום בין מנחה ומערב שיעור ברבים סדר השבוע עם פירוש רש"י ושולחן ערוך או"ח ובש"ק אומר דרוש מעניני הפרשה ומהר"ם לבוב הנ"ל היה בהה"ג מו"ה הירש לבוב ז"ל דיין מצוין דק"ק פ"ב בן הגאון מו"ה יוסף לבוב ז"ל אבד"ק טרעביטש במדינת מעהרן בן הגאון מו"ה אהרן מלבוב ז"ל. (אגרות סופרים ח"ב עמ' פח).

ביתו שימש כאכסניא של תורה למרן החתם סופר בעת המלחמה הגדולה בשנת תקס"ט, ובספריו הרבים והיקרים עיין והשתמש החת"ס וכמו שכתב בספר הזכרון שלו. מו"ה מענדל נמנה בין המוהלים הנכבדים בקהלה, פנקס המוהל שלו בו רשם שמותיהם של אלו שנימולו על ידו, ופטירת הוריו וכמה מיוצאי חלציו נשאר לפליטה, לעיל הבאנו מילות נכדיו לבית קאן מהפנקס הזה. נפטר בליל ש"ק ט"ו מרחשון תקצ"ב ומנו"כ בפ"ב.

[מדי דברי בו מצאתי לנכון להעתיק סיפור נפלא על בנו השתדלן המפורסם הקצין מו"ה אברהם הערש זצ"ל שנדפס לאחרונה בשו"ת רבי עקיבה יוסף שלעזינגער יורה דעה סימן מ"ו וז"ל:

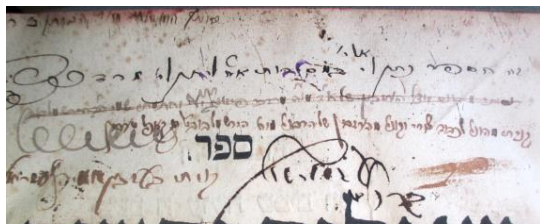
"ואגב אספר מעשה שהיה בזמן החת"ס זצ"ל, בפרעשבורג היה פרנס ומנהיג בשם **הרבני מוה"ר אברהם צבי לבוב זצ"ל**, והוא היה תקיף נגיד ומצוה כמעט בכל המדינה, וכל דבר גדול הביאו אליו, (והוא היה ת"ח גדול בנעלם, כי פעם אחת בא בעל אמרי אש זצ"ל לפרעשבורג, ובא לכבודו של החת"ס לסעודה ג' כדרכו בקודש, ובתוך הדברים באו לפלפול נורא בדברי תורה, והיה ר' אברהם צבי הנ"ל נכנס ביניהם בכח התורה להפליא, אחר סיום הדברים אמר לו המהר"ם א"ש זצ"ל אני שמעתי את שמעו הטוב שהוא תקיף וראש המדינה, ובכל דבר גדול היה נכנס כמה פעמים להיכל המלך כנודע, אך לא ידעתי כי הוא גדול בתורה כ"כ, ומתי יש לו זמן ללמוד שהוא טרוד כ"כ בטרדותיו המרובים, והשיב לו בלחש לאזניו כי יש לו נדר בכל יום שלא לילך לישון עד אשר אני לומד דף גמרא עם הרא"ש, אם כי הדבר קשה עליו מאוד, כי באותו זמן היו צריכים לנסוע בעגלות לוינ"א עשר פרסאות בהליכה וחזרה, ובא עייף לביתו, בכל זאת את חוקו שמר זה ארבעים שנה (יותר).

"ופעם אחת היה ענין גדול שהיה נצרך לבוא לפני שר צורר היהודים שלא היה נותן דריסת רגל ליהודי לבוא לפניו, והשתדל אצל שרים אחרים שישתדלו אצלו למען שיתן לו רשות לבוא אליו, ובקושי גדול נתן לו פתקא לבוא אליו בבוקר בשעה פלונית, והקדים עצמו, ואלו השרים שלח לפניו ונכנס כאשר ישב עמם לשתות קאווע עם חלב ארוחת בוקר, ואמר השר אחרי כי הוא היהודי הראשון אשר הוא מתארח אצלו ישב עמם וישתה עמם, וידברו דבריהם בשובה ונחת כרצונם לפניו, ונתנו לפניו כסא וכוס קאווע עם חלב, ואמר היהודי כי חלב לא אוכל לשתות, ואמר השר למה לא, הלא היא מהפרות אשר עומדים בביתי, אמר היהודי בכל זאת זה חלב הנחלב ואין הישראל רואה אסרו לנו מפני חשש שעירבו בו חלב טמא, והכה

השר ברגזו על הפעמון, ובאה המשרתת ושאל אותה ברוגזה, איזה חלב זה, ולא ענתה, וכעס אז ביותר וצעק למה לא תעני, ונפלה על ברכיה ואמרה בתחנונים שישלח לה הפעם, בהיות שקדרת חלב שלה הקדיחה, והגיע הזמן שהשר נצרך לחלב, ורצתה אל רועה חזירים ואמרה לו שהיא צריכה בנחיצה חלב, ונתן לה חלב חזירים, וישב השר משתומם ואמר נצחני היהודי עם כחם של חכמים שלהם, אם בבית שר כמוני אשר הכל משומר אצלו אירע כן, מה גם אצל המונים, מעתה כל אשר ברצונך אעשה, והציע לפניו שאלתו ובקשתו, ופעל כמה ישועות בזכות המצוה הזאת מצוה לשמוע דברי חכמים".

הגאון מו"ה הירש לבוב (לעמבערגער) דיין בעיר פ"ב אבי הקצין ר' מענדל לבוב

מוה"ר צבי הירש לבוב דיין ומו"צ בפרעשבורג נולד בערך בשנת תצ"ה בעיר טרעביטש לאביו הגאון מו"ה יוסף אבד"ק טרעביטש ולאמו מרת ריזל בת הקצין מו"ה איצק אופנהיים מווינא. בהגיעו לפרקו (בערך בשנת תקי"ד) נשא את מרת חי

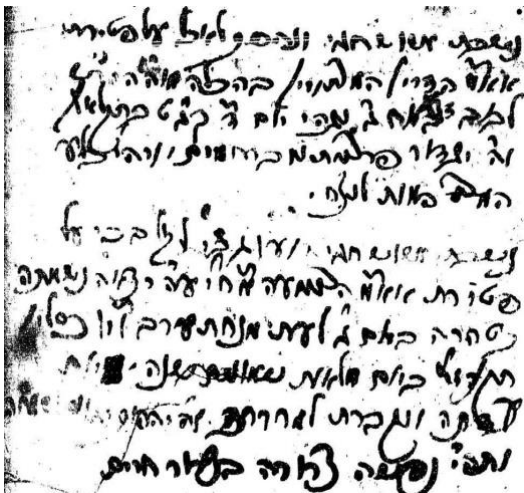


חתי הדיין רבי הירש לבוב

בת רבי אברהם יעקב צבי (הערש) טעבן מפ"ב.

מוה"ר צבי הירש נפטר בעודו רך בשנים בערך בן ל"ו שנים [אמו נפטרה בר"ח אב תצ"ה כמפורש על מצבתה, ולפי"ז היה לכה"פ בן ל"ו בפטירתו] ביום כ"ג טבת תקל"א

(בחיי אביו) ומנו"כ בביה"ח הישן (את צוואתו כתב ביום א' כ' טבת תקל"א ושם חתם את עצמו בשם אביו הג"ר יוסף אב"ד ור"מ בעיר טרעביטש במדינת מעהרן, צוואתו הועתקה בפנקס הקהל בפ"ב, כן מובא באבני בית היוצר, וכן מובא בספרו של החוקר בער וואכשטיין על מצבות וויען, עי"ש עמודים 94-95 שהעתיק מפנקס הקהל מצוואת מו"ה הירש לבוב שמינה שנים מבני הגדולים מו"ה מענדל, וה"ר אהרן שהיו עדיין בימי בחרותם, לאפוטרוסים על היתומים, עם דודם מו"ה משה לבוב ומו"ה וואלף טעבן מפרעשבורג).



רישום מר' מענדל לבוב על פטירת הוריו

וז"נ מצבתו (מספר אבני בית היוצר):
ווי"נ כ"ג טבת תקל"א לפרט קטן / אתה בן אדם / כתוב לך את

עצם היום הזה לקבוע בו בכיה לדורות בו נחשכו המאורות / נאסף איש טהור ישב פה לדון ולהורות ה"ה התורני המופלא / מוה"ר הרש לבוב דיין בקהלתינו, רך בשנים אב בחכמות, / דלה מים מבארות עמוקות, לן בעומקה של הלכות, גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב ביום ד' כ"ג טבת / תנצבה

מרת חי' אשת הג"ר הירש לבוב נפטרה בשיבה טובה ביום ו' כסלו תקע"ז, וכלשון בנה מו"ה מענדל בפנקס המוהל שלו: יצאה נשמתה בטהרה ביום ג' לעת מנחת ערב ויו כסליו תקע"ז ביום מלאות שמונים שנה מיום לדתה ונקברת למחרתה.

בני מו"ה הירש לבוב דיין בפ"ב

מפנקס המוהל של גיסו מו"ה וואלף טעבן

ט' אייר תקט"ו - **מנחם** המכונה **מענדל** (כנ' נקרא ע"ש אבי זקינו מו"ה מענדל ב"ר דוד טעבן)

ד' אייר תקט"ז - **יעקב** (כנ' ע"ש זקינו מו"ה אברהם יעקב צבי טעבן שנפטר ז' אדר ב' בשנה זו)

י"ב תמוז תקי"ז - **אהרן** (כנ' ע"ש זקינו הגר"א לבוב אב"ד טריר וועסטהויבן)

ב' אלול תקי"ט - **יצחק** המכונה **איצק** (כנ' נקרא ע"ש זקינו הקצין מו"ה איצק אופנהיים חותנו של זקינו מו"ה יוסף לבוב אב"ד טרעביטש)

א' דחוי"ה פסח תקכ"א - **אשר** המכונה **אנשיל** (כנ' ע"ש משפחת טעבן כי למו"ה וואלף טעבן היה גם בן בשם זה)

ז' תמוז תקכ"ה - **יחיאל** (כנ' ע"ש אחיו הצעיר של מו"ה הירש, ראה ברשימת צאצאי הג"ר יוסף לבוב במאמרנו שביעלי זכרון' עלה 51)

ר"ח אב תקכ"ו - **שמואל** (כנ' ע"ש זקינו מו"ה [יוסף] שמואל ר' חיים ישע"ש מקראקא אבד"ק פ"פ דמין, את השם יוסף לא יכול היה לתת לו כי היה אביו-זקינו הגר"י אב"ד טרעביטש עוד בין החיים)

ד' אדר תקכ"ט - **אברהם** (כנ' ע"ש זקינו מו"ה אברהם יעקב הערש טעבן, את השם הרש לא יכול היה לתת לו כי כן הי' שמו ואת השם יעקב כבר נתן לאחיו הגדול של הילד)

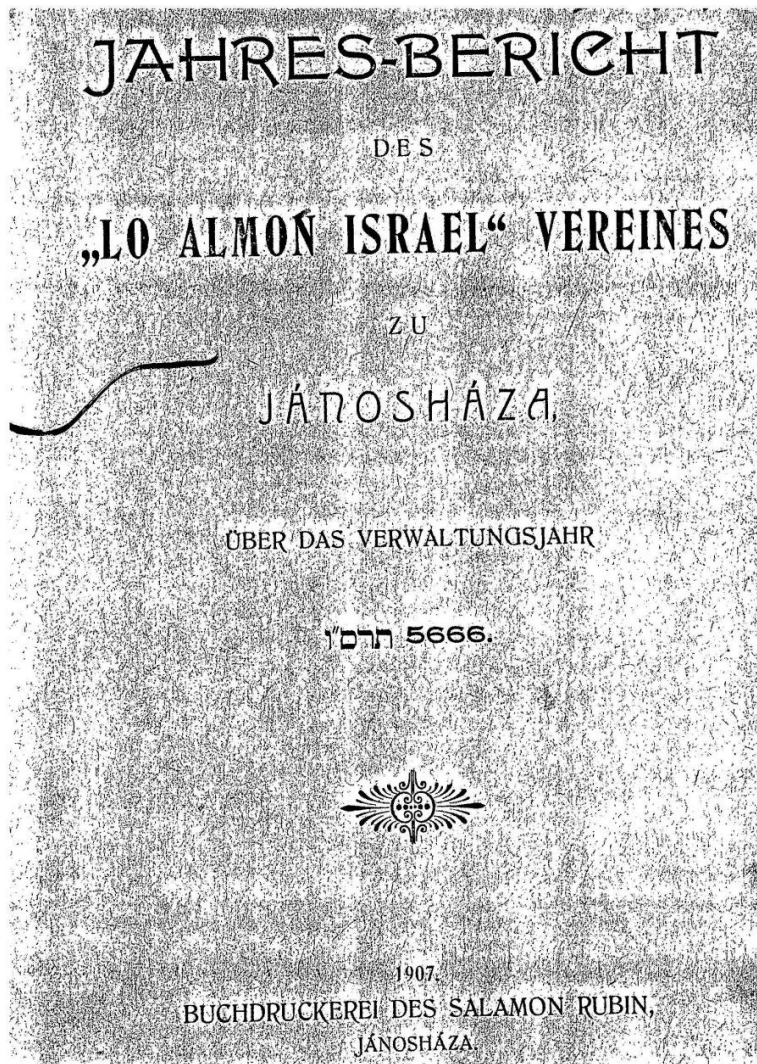
על אביו – של הדיין רבי צבי הירש לבוב - הגאון מו"ה יוסף לבוב זצ"ל ערכנו מאמר מיוחד, ראה ב'עלי זכרון' עלה 51, ומשם תדרשנו. תקותינו לכתוב בעזה"י מאמר מיוחד על שלשלת יחוס אביו הגאון מו"ה אהרן לבוב אבד"ק וועסטהאובן להגאון מהר"ם פאדווא בעל שארית יוסף ושאר רבנים גדולי עולם, ועוד חזון למועד.

בשולי המאמר:

במאמרו של רדמ"י רוס הנ"ל נזכר רבי מרדכי שלעזינגער מייסד חברת 'לא אלמן ישראל' בעיר מושבו יאנושהאזא, שנפטר שם בשנת תרנ"ג. מתברר שגם לאחר

פטירתו המשיכה החברה בפעולותיה, ובשנת תרס"ו יצא לאור דו"ח שנתי, הכולל פירוט מטרות החברה, רשימה מפורטת של התומכים עם סכומי התרומות, שמות גבאי החברה בערים שונות שקבלו על עצמם לאסוף את כספי התרומות בכל אתר ואתר ועוד. הדו"ח כולו הוא בגרמנית.

כן הדפיסו את המלצותיהם של האב"ד בפרשבורג בעל ה"שבט סופר", הרב"ד בפרשבורג רבי נטע וואלף הלוי ליעבער, רבי מנחם כ"ץ פרוסטיץ אב"ד צעהלים (שיובאו להלן), וכן של רש"ר הירש אב"ד פפד"מ (בגרמנית).



קול קורא

שְׁלוֹם שְׁלוֹם אֶקְרָא לְמֵאֲהָבֵי שְׁלוֹמִי אֲמוֹנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל,
מִחֻזְקֵי תוֹרַתֵנוּ הַקְדוּשָׁה, הַנִּתְּנָה לָנוּ לְמוֹרֶשֶׁה,
אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא! אַתֶּם נֹדִיבִי עִם אֱלֹכֵי יַעֲקֹב שְׁמֵעוּנִי
וְיִשְׁמַע ה' אֲלֵיכֶם.

הֵן כִּבְר נֹדַע בְּשַׁעֲרֵים הַמְצִינִים בְּחֶלְכָּה אֶת פִּרְשֵׁת גְּדוּלַת הָרֵב הַצָּדִיק מוֹה'
מִרְדֵּכִי שֶׁלְעֻזִּינְנֶעֶר נ"י מִק"ק יֵאֲנָשׁ הָאֻזָּא יַע"א, אֶת מַעֲשֵׂה תִקְוָה וְגִדּוּלוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה בִּיסְדוֹ חֲבֵרַת "לֹא אֱלֹמֶן יִשְׂרָאֵל" הוּא וְאַחֲוֹת מִרְעוּהוּ הָרִימּוּ קֶרֶן
הַתּוֹרָה הַקְדוּ' בִּבְנוּתָם בֵּית סֶפֶר לְתוֹרָה וְלַעֲבוּדָה, שְׁמָה יִבְאוּ נַעֲרֵי ב"י הַצְמָאִים לְדַבֵּר
ה' וְיִשְׁתּוּ לִרְוֵי עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ וְיִצְלִיחוּ לִקְחַת לִקְחַת מִפִּי הַמּוֹרִים הַגְּדוּלִים הַרְבֵּנִים גְּאוֹנִים
וּמֵאוֹת הוֹפְשֵׁי יִשִּׁיבָה הָיִן. — הָאִישׁ הַגָּדוֹל מִרְבֵּכָה וְחֲבָרָיו הַיִּקְרִים בְּכָל כַּחַם וְאוֹנֶם
עִמְלּוֹ עִמְלּוֹ רֵב וְיִשְׁעוֹ אֲבָנִים גְּדוּלוֹת אֲבָנִים יִקְרוּת לִי סֵד הַבֵּית אֲב שֶׁל מָה נִבְנָה
לִשְׁם ה'.

לֵב מִי לֹא יִתְמַלֵּא רִגְשָׁת קוֹדֶשׁ בְּרֹאוֹתוֹ כִּי בַחֲסֵדִי ה' גִּבְרוּ וְגַם עֲתִקוּ חֵיל, וּמוֹמֵן לְזֶמֶן
תִּשְׁלַח הַחֲבֵרָה פִּאֲרוֹתֶיהָ הַחוּצָה וְרַבִּים מִתְלַמְּדֵי בֵּית הַסֵּפֶר הַנּוֹכַח גִּדְּלוּ וְהִצְלִיחוּ
לְהוֹיֹת בַּחוּרִים מוֹפְלָגִים בְּתוֹ"י בִּישִׁיבוֹת רַמּוֹת תַּחַת הַגֹּל רֹעִים נֶאֱמָנִים:

וְהַנֶּה עֵתָּה כֹּאשֶׁר בְּנֵי הָעִנִּיִּים שְׁמָהם תִּצַּא תּוֹרָה יוֹם יוֹם יִרְבִּיז לְשִׁקּוֹד אֶל דַּתִּי
בֵּית הַסֵּפֶר הַנִּלְ וְאֵין הַמְקוֹבֵץ הַמְקוֹבֵץ מִנְדִּיבֵי לֵב עַד עֵתָּה מִסְפִּיק וְרֹאשׁ מִיִּסְדֵּי הַחֲבֵרָה
הָרֵב מוֹה' מִרְדֵּכִי נ"י בֹּא בִימִים וְלֹא יִכּוֹל עוֹד לִצְאָת וּלְבֹא לְדַפּוֹק אֶל פִּתְחֵי הַנְדִּיבִים
כְּדִרְכּוֹ בְּקֹדֶשׁ לְכַבּוֹד תּוֹהֵק וְאֵם לֹא נִצָּא לְעוֹרַתָּם הָיִשׁ מִזֶּה פֶּן חָיו יִרְפוּ יְדֵיהֶם מִלְּעֲמוּד
אֶל מִשְׁמַרְתָּם מִשְׁמַרְתָּ הַקְדֵּשׁ, לָכֵן עָלֵינוּ חוֹב קְדוֹשׁ לְחַזֵּק יְדֵיהֶם וְלַעֲוֹרֵר אֲהַבַת ה' בְּדַבָּר
הַמְצוּה הַזֹּאת וְהִנֵּי בְּקִרְיָאָה שֶׁל חֲבֵה אֲלֵיכֶם יִשְׂרֵי לֵב עוֹרוּ נָא וְהַתְּעוֹרְרֵי בְּרוּחַ גְּבוּרָה
וְאֵל תִּתְּנוּ דוּמִיָּה חֻזֵּק וְהַתְּחַזְּקוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְלֹאֲחָיו יֵאֲמֵר חֻזֵּק וְנִתְחַזְּקוּ בְּעַד תּוֹהֵק
וְמָה גַם בְּדוֹר יָרוֹם הוּא אֲשֶׁר רַק מַעֲשִׂים הֵמָּה הַמִּתְאַוִּים תֹּאוֹה לְלַמּוֹד. תּוֹרַת ה' וְרִבּוֹן

בני עניים ואין יד האבות משגת להספיק צרכי בניהם.

ועתה ברוכי ה' כלנו כאיש א' נבא לחזק פנת הבית הזוהר
ובשם ה' נעשה חיל להחת חלק במצוה רבה הזאת
לעזור בכל כחנו א' המרבה וא' הממעיט כל איש לפי כחו
והשגת ידו ויקוים בנו מקרא שכתוב "וכל בניך למודי ה'"
תקותי בטח שכל יראי ה' יתנו ידיהם אל מעשה הצדקה
כי לא אלמן ישראל!

בעיה פרעסבורג יום ב' לס' נחנו נעבור הלוצים תרל"ז לפ"ק.

ה"ק שמחה בונם בה"ג מה"רא"ש"ב"ס.

אב"ד ד"ק פרעסבורג י"עא.

(מקום החותם.)

לדחות נטפל לעושי מצוה הגדול הנ"ל באתי ג"כ על החתום

ה"ק נתן בנימין

ר"ב ד"ק הנ"ל.

(הוא הגאון הישיש המפורסם מאוד מה"ז נטע וואלף וצוק"ל.)

בעה"ז.

קול קורא

בב"ר נודע בשערים מעשה צדיקים להחפארי מצדיקי רבים המה הרבני המופלג בתורה מפורסם למהלך אדם ביקר בש"ת מ"ה מרדכי של'עזינגער נ"י ראש מדברים ואתו עמו הנגיד המקומם ירא ה' מרבים ה' מאנדל שמיינגער נ"י יקר ק"ק יאנאשהאזא יע"א המה עזרו חיל להרים קרן התורה אשר בעו"ה כמעט דורש אין לה וחפץ ה' בידם הצליח עשו כנות לצדיקים. נאה להם ונאה לעולם אשר בשם חברת "לא אלמן ישראל" יכולה היכינו בק"ק יאנאשהאזא בית המדרש בית גדול שמגדלין בו תורה ללמד בני עולם באבם קשת גפ"ת כל באי לא ישובן עד אשר ישונו אורחות חיים זו תורה ויראת ה' מהורה רבים שתו לימא גם ידרי קהלתנו יצ"ו נתגדלו שם על ברכי התורה והיראה גדלו והצליחו ועשו פרי קדש הלולים עלו מעלות בקדש מהם כבר הגיעו למעלות בחורים מופלגים, ראיתי והשתוממתי.

והנה אחר האמור, ואחרי ראי שהרבני הצדיק מ"ה מרדכי של'עזינגער הג"ל בעת זקנתו ורשותו כחו וגם מאור עיניו אין אתו בכל זאת לא ישקט ולא ינוח פונה מכל עסקיו והולך וסובב מעיר לעיר רבים להמות לחזק בדקי בהמ"ד הג"ל שלא יבוש המעיין ולא יוקצץ האילן (אשרי שלו ככה) לכן אני קורא בקריאה של חבה ליודעי ומכירי אשר בתורת ה' חפצם, יכתבו ידם ל'ה' כיד ה' המובה עליהם להגדיל תורה ולהאדירה, ואיש כמתנת ידו יבורך מאת נותן התורה יתב"ש.

הכ"ד המדבר לכבוד התורה וחיותם בברכה פה צעה לעם ה' מרחשון לס' ונברכו כך כל משפחות האדמה תרלו לפ"ק.

ה"ק מנחם ברא כ"ץ פרוסטיין
חונה פה ק"ק הג"ל והגליל.

(מקום החותם)

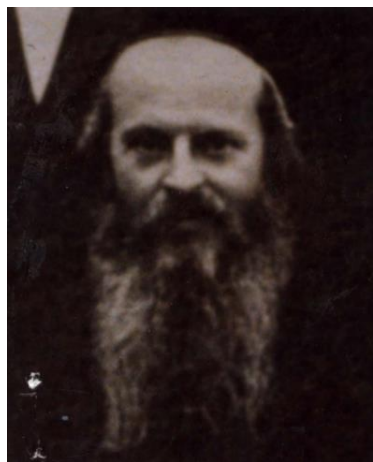
הרב חיים אריה רייניץ

ירושלים

לתולדות רבי שמשון נייפלד ראב"ד מישקאלץ וצאצאיו בנו רבי יעקב נייפלד וחתנו רבי פרץ טובי' שטיין

בית אביו ורבותיו:

רבי **שמשון נייפעלד** נולד בשנת תרל"ז בק"ק **סעליש** לאביו רבי **צבי הירש נייפעלד** ולאמו מרת יהודית >בת רבי שמשון הכהן לוסיטיג מבאלקאן, נזכר ב'עלי זכרון' עלה 44 עמ' מז. נפטר י"ח טבת תר"כ ושם מנו"כ. שאר חתני רבי שמשון לוסיטיג: רבי ישראל חיים העברי-ברוין רו"מ בבודאפעסט (ראה עליו שם) ורבי יצחק אלטמן מבאלקאן, אבי רבי יהודה אלטמן אב"ד מ' טשאטה>.



רבי שמשון נייפלד

רבי **צבי הירש נייפעלד** ז"ל. בעל הבית, היה מנהל טחנת קמח, מנכבדי הקהילה בסעליש (ספר זכרון לקהלת סעליש, עמוד 96). ברשימת מעות קדימה לספר אמרת הצרופה (לבוב תרל"ב): סעליש, ה"ר **צבי נייפעלד**.

כאשר רבי **שמשון** היה בא לבקר בבית אביו בק"ק **סעליש** היו מכבדים אותו לדרוש בבית הכנסת הגדול (ספר זכרון לקהלת סעליש, עמוד 58).

למד בישיבת **פרעשבורג** אצל רבי **שמחה בונם סופר** אב"ד פרעשבורג בעל 'שבט סופר', שם התיידד עם רבי **אהרן פרעסבורגער** אב"ד ור"מ דק"ק **באניהאד**. כמו שכותב אליו (שו"ת פאר

אהרן סימן יג): עוד זכור אזכור שהיה ידידות בינינו **כאשר יצקנו מים ע"י רבינו הגדול השבט סופר ז"ל**, והרבה פעמים השתעשענו בד"ת ועל פי רוב כווננו לדעת אחת.

כן למד בישיבת **מעזא-טשאטה** אצל האב"ד רבי **שרגא צבי טעננבוים** בעל 'נטע שורק', וכן אצל חתנו ממלא מקומו רבי **יהודה אלטמן** בעל 'מי יהודה'.

עוד בבחרותו עמד במו"מ של הלכה עם רבי נתנאל הכהן פריד אב"ד ב' אויווארוש, ראה בשו"ת **פני מבין** יור"ד סי' קכד [...לכבוד הב' כהלכה, מושלם בחריצות יפה תואר חריף ובקי שנון ומפואר מו"ה **שמשון נייפעלד** נ"ל... הנה נידון שאלתו בבחורים שתקעו כפס לרבים שלא ילכו לאבערע געגענד [=גליל העליון] ללמוד עפ"י הכרחו שלא רצה ללמוד עמהם באופן אחר רק יתנו תק"כ על זה. ותנאי היה בלבם שלא יתנו כף רק אם ירצו

אבותם. וכן אמרו מקודם, רק בעת שנתנו תק"כ לא התנו בפירוש והבחורים היו בני י"ג שלא הביאו ב' שערות. ועתה אבותיהם רצונם שילכו למדינת העליון ללמוד, ואין יודעים אם רבם מוחל להם, מה דינם...], וסי' קכה [...] לבחור כהלכה הנ"ל נ"י. מדברותיו הנחמדים, בחכמה ודעת נא.. הגיעני ואחרי רואי כי נכספה נפשו להשיב לו. אמרתי רצונו של אדם זה כבוד...].

נשואיו בטארנא

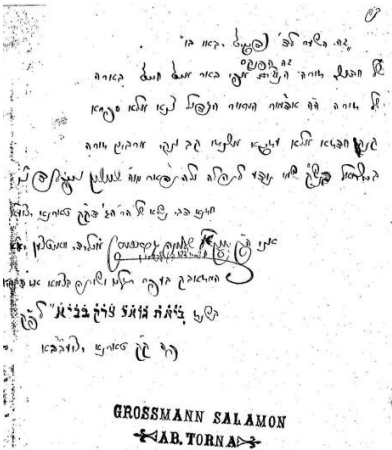
בשנת תר"ס לערך נשא את הרבנית חנה ע"ה [ילידת תר"מ], בת רבי **מנחם מענדל טננבוים** אב"ד **טארנא**, בן רבי **יעקב טעננבוים** אב"ד **פוטנאק** בעל 'נהרי אפרסמון', וחתן דודו רבי **שרגא צבי טעננבוים** ז"ל אב"ד **מעזא-טשאטה**, בעל 'נטע שורק'.



רבי מנחם מענדל
טננבוים אב"ד טארנא

אחר נישואיו גר ליד חמיו בק"ק **טארנא** וניהל שם ישיבה.

אחד התלמידים שם היה ר' **יחזקאל שלמה גרוסמן**, יליד וואיטצען, ומשם הלך ללמוד ב**אונסדארף** 'ראה עליו ב'עלי זכרון' עלה 9 עמ' עב-עג. הוא העלה את חידושי רבו במסכת **ביצה וחולין** על הכתב (צילום במכון זכרון, מגנזי ר' חיים אלעזר רבינוביץ ז"ל), וז"ל השער :



"זה השער לה' צדיקים יבואו בו" / זה הפנקס של חידושי תורה הנוזלים מן באר מים חיים בארה / של תורה, ה"ה אדמו"ר המאור הגדול צנא מלא ספרא / קנקן חדתא מלא עתיקא משנתו קב ונקי מרבין אורה / בישראל בנש"ק שמו נודע לשם לתהלה ולהתפאר מו"ה שמשון נייפעלד נ"י / חתנא דבי נשיא של הרי הג' דק"ק **טארנא יצוע"א / אני הק' **יחזקאל שלמה גראסמאנן** מילידי **וואיטצען** יע"א / המתאבק בעפר רגליו ושותה בצמא את דבריו / בשנת **ביאת גואל צדק בבי"א** [=תרס"ב] לפ"ק / פה ק"ק **טארנא** יצועבב"א.**

רב ור"מ בדיאש-דיער

בחודש אב תרס"ה כבר כיהן כאב"ד **דיאש-דיער** [וילקט יוסף, חודש אב שנת תרס"ה]. עיר במחוז **בארשאד**, נפת מישקאלץ. ניהל שם ישיבה עם מעט הכמות ורב האיכות. בהיותו שם היה מורה לעדתו את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, ובדבר הקשה שהגיעו אל שלחנו היה דן בזה עם גדולי דורו :

שו"ת **פרי השדה** ח"ד סי' צט [...לכבוד הרב המאה"ג חו"ב וכו', מו"ה **שמעון נייפעלד** נ"י האבד"ק **דיאש דיאר** ... באניאד ר"ח אייר ט"ו למב"י **עת"ר**]. קו [...אהי הרב המאה"ג ידידו רב לו בפלפול וסברא וכו' מו"ה **שמעון נייפעלד** נ"י אבד"ק **דיאש דיאר** יצ"ו. מכתבו שנית...], קז [המשך מהתשובה הקודמת - באניהאד אור ליום ה' ט' סיון **עת"ר**]. שו"ת **מי יהודה** יור"ד סי' ז [...לאהובי ש"ב ותלמידיו הרב המאה"ג מו"ה ר' **שמשון נייפעלד** נ"י אב"ד דקהל ד' **דיאר** יע"א, כעת רבי"ד בק"ק מישקאלץ]. קח [ת"רס"ז לפ"ק טשאטה... לאהובי ש"ב הרה"ג החו"ש המופלג כש"ת מו"ה ר' **שמשון נייפעלד** נ"י אבד"ק ד' **דיאר** יצ"ו... ש"ב ורבך הנאמן הקי יהודאלטמאן]. שו"ת **לבושי מרדכי** אה"ע מהדו"ק סי' עא [יום ה' פ' קרח **עת"ר** ... לכבוד הרב המאה"ג מו"ה **שמשון נייפעלד** נ"י אבד"ק **דיאש דיאר** יצ"ו. יקרת מכתבו בא ליד, ותמה אני מה מצא בי להכריע בדבר חמור כזה, ואני קנקן ריקן...]. או"ח מהדורה תניינא סי' כז [...ידידי כבוד הרב המאה"ג חריף ובקי כש"ת מו"ה **שמעון נייפעלד** אבד"ק **דיאר**]. יו"ד מהדורה תניינא סי' עט. [...ידידי ה"ה הרב המאה"ג חו"ב יו"ש כש"ת מו"ה **שמעון נייפעלד**] נ"י אב"ד דק"ק **דיאש דיאר**. ע"ד כי ענותנותו הרבני בהלכה למעשה]. מהדורה רביעאי סימן קכד [אור ליום ועש"ק פ' תולדות **תרפ"ב** לפ"ק מאד... ידידי ה"ה כבוד הרב המאה"ג וכו' כש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** נ"י אבד"ק ד' **דיאר**]. שו"ת **חיים ברצונו** סי' יט [...לכבוד אהובי הרב הגאון החו"ב מעוז ומגדל משנתו קב ונקי וכו' כקש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** האב"ד דק"ק **דיאש דיאר** שליט"א... מחותנו הנאמן].

כאשר נפטרה דודתו הרבנית מרת **דבורה טעננבוים** ע"ה אשת רבי **יעקב טעננבוים** אב"ד **פוטנאק** בעל **נהרי אפרסמון**, נתכבד רבי **שמשון נייפעלד** להספיד אותה. [וילקט יוסף, שנת תרע"ד קונטרס ו' דף כא].

ראש בית דין דק"ק מישקאלץ

בשנת תרפ"ה נתמנה לראב"ד דק"ק **מישקאלץ**. בהיותו שם מלבד שהיה מורה הוראה ודן דיני תורה, היה נושא ונותן עם גדולי דורו בשאלות שהגיעו אל שלחנו :



שו"ת **בית ישראל**, **לאנדא** ח"א סי' קלח [יום ג' וירא תש"א... לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון המפורסם ריחו נודף כגן הדסים סיני ועוקר הרים קולע אל השערה בסברה ברורה משדד עמקים בחכמה ובתבונה מוציא אורה מעיין טמורה וכו', כש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** שליט"א אבד"ק **מישקאלץ**. אחדש"ת מכתבו הנחמד מלא וגדיש בדברי תורה המשמחים את הלב קבלתני]. סי' קלט [סיום תשובה הני"ל]. סי' קנ [יום ד' נח תש"א... לכבוד אהובי

ידידי הרב הגאון המפורסם כגן הדסים סיני ועוקר הרים נודע בשערים אוצר בלום נופך ספיר ויהלום שמו מפארים וכו', כש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** נ"י ראש בית דין בעיר

מישקאלץ יצ"ו. אחדש"ת הנה ביום אתמול היינו בצוותא חדא לנחם את כבוד ידידינו הרב הגאון [רבי **משה חיים גרינפעלד**] האב"ד דק"ק **סעמפעטער** שליט"א...]. שו"ת **חיים ברצונו** מוזכר בתוך סי' עב [הנה בנדון הד"ת... ביום ה' לסי' יתרו בק"ק **מישקאלץ** יע"א, תחת שלישות של הה"ג מו"ה **שמשון נייפעלד** ראב"ד דקהל ארטה' דשם שליט"א... אור ליום ה' לסי' משפטים שנת **תש"ב**]. סי' ב [יום א' לסי' אמור שנת **תש"ב**... לכבוד אהובי ידינ"פ ומחותני היקר הרב הגאון המפורסם כגן הדסים פאר מקדושים סוע"ה וכו' כקש"ת **שמשון נייפעלד** שליט"א ראב"ד דק"ק **מישקאלץ** יע"א... ועתה אבוא עוד לשעשע בד' אהובי הדרי"ג שליט"א... גם אני מסכים לעני"ד לדעתו הגדולה...]. סי' סה [להה"ג **שמשון נייפעלד** רב"ד **מישקאלץ** שליט"א. בזה אבוא לחוות דעתי העניה בדבר השאלה אשר דברנו פא"פ...]. סי' עד [יום ד' לסי' במדבר שנת **תש"א**... כבוד אהובי מחותני וידיני"פ היקר, ה"ה הרב הגאון המפורסם צפירת תפארה דגול מרבבה עומד לנס עמו וכו' כקש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** שליט"א ראב"ד דק"ק **מישקאלץ** יע"א]. סי' פ [יום ג' לסי' תרומה שנת **תש"ד**... לכבוד אהובי ידינ"פ היקר הרב הג' המפורסם וכו' כקש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** שליט"א האב"ד דק"ק **מישקאלץ**... יקרת אגרת מכתב ימין עוזו הגיעני ביום ש"ק העבר, והנה ענותותו דמר תרביני להתייעץ עמי בדבר חמור בדין עגונת יבמה לשוק... ואהובי הדרי"ג שליט"א יכריע ברב כוחו וברוחב דעתו איך לדון בזה... והנה הדרי"ג שליט"א דן בכוחו הגדול...]. **כתבי קודש - מלחמת מצוה החדש**, [מכתבי רבנים אודות המחלוקת במונקאטש, מונקאטש תרפח], עמוד: צה [חתום, ראב"ד **מישקאלץ**, תרפח]. שו"ת **פאר אהרן** סי' יג: [כבוד **ידיד נעורי** הרב הג' המאוה"ג חו"ב סו"ה דולה מים מבארות עמוקים ומשדד עמקים אמרותיו שבעתיים מזוקקים מורה לעדתו משפטים וחוקים צדיקים וכו' וכו' כקש"ת מו"ה **שמשון נייפעלד** שליט"א דינא רבא דק"ק **מישקאלץ**... אחלה פניך ידיד נעורי נ"י לסלוח לי על איחור תשובתי על שורותיך הנעימים... וגם אמרתי, הלא מה שנוגע לד"ת אינם נחוצים לך כ"כ, כי את דעתך הרמה גלית והמה באמת מיוסדים על אדני שכל סברות ישרות משמחים את הלב...].

בעניי הכלל

השתתף באסיפת הרבנים בק"ק דיאנדאש בחודש כסלו תש"ג אודות חשש באיסור שעטנז, וחתם על הקול קורא שחתמו הרבנים: **מנחם מענדל טענענבוים** אב"ד טארנא. **יונתן שטייף** דומ"ץ בקה"י ב"פ [=בודא פסט]. **שמשון נייפעלד** ראב"ד דק"ק **מישקאלץ**. **אברהם עהרנפעלד** דומ"ץ דק"ק **מישקאלץ**. **יודא גאטטליעב** דומ"ץ בקה"ס **מישקאלץ**. **פרץ טובי' שטיין** אב"ד ק"ק דיאשדאר. **יעקב נייפעלד** אבדקה"י דיאנדאש. **ישראל וועלץ** דומ"ץ בקה"י ב"פ [שארית מנחם עמ' שיא-שיד]. - כבר בשנת תרס"ה נבחר כחבר בועד הרבנים של הקהלות החרדיות בהונגריה.

כן תמך ביד מחברי ומוציאי לאור ספרי קודש, ושמו מופיע ברשימת מעות קדימה על ספרים רבים: **נטע שורק**, סוגיות (תרנ"ח - מ' טשאטה, בחורי לומדי תורה דפה

טשאטה, הבי' שמשון נייפעלד נ' סעלעש). **נטע שורק**, דרשות (תרנ"ח - מ' טשאטה, מבחורי לומדי תורה דפה טשאטה, הבי' שמשון נייפעלד נ' סעלעש). **מנוחת משה** (תרס"ה - דיאש דיאר, הרב הגאב"ד מוה"ר שמשון נייפעלד נ"ל). **מנוחת אשר**, סוגיות, ח"ב (תרס"ח - דיאש דיאר, הרב הג' מו"ה שמעון נייפעלד נ"ל). **בית שערים**, או"ח (מונקאטש תרס"ט - הגאב"ד מו"ה שמשון נייפעלד דיאש-דיאר). **תורת אלי**, על התורה (מונקאטש תרעב - הרה"ג מו"ה שמעון נייפעלד אב"ד דיאוישדיאר). **נהרי אפרסמון**, מהד"ת (תער"ב - דיאש דיאר, גיסי הרה"ג מו"ה שמשון נייפעלד שליט"א אב"ד). **דרכי חיים**, אדלר, על רש"י, (וויטצען תרע"ט - דיאשדיאר, מחו' הרה"ג מוהר"ר שמעון נייפעלד אב"ד). **דרכי חיים**, אדלר, פעולות וסגולות (וויטצען תרע"ט - דיאשדיאר, מחו' הרה"ג מו' שמי נ"פ א"ב). **ים של יהודה**, (תרפ"ו - מישקאלץ, הרה"ג מו"ה שמשון נייפעלד דומ"ץ דשם תהמ"ח נ"ל). **בכורי ראשית** (תרפ"ו - מישקאלץ הרב מדיאר). **מדרש ריב"ש טוב** (תרפ"ז - מישקאלץ, הרה"ג מו"ה שמשון נייפעלד דומ"ץ). **אלף זעירא** (תרפ"ט - הרה"ג מו"ה שמשון נייפעלד אבד"ק דיאוש דיער). **אלף זעירא** (תרפ"ט - מישקאלץ, הרה"ג מו"ה שמשון נייפעלד דומ"ץ ורב בק"ק דיאשדיער). **שערי אפרים** (תרצ"ב - הרה"ג מו"ה שמשון נ"פ דומ"ץ מישקאלץ). **חרש אבן טויב** (מרגהיטא תרצ"ב - הרה"ג ר' שמעון נייפעלד רב דספרדים מישקאלץ). **מי יהודה**, ח"ב (תש"ג - מישקאלץ, ש"ב הרה"ג ר' שמשון נייפעלד דומ"ץ).

מכתב עידוד ממנו מיום ג' וירא שנת תרנ"ן לחתנו רבי **פרץ טוביה שטיין**, אב"ד **דיאשדיאר**, בהוצאת ספרו, ספר **רימון פרץ** על מסכת **חולין** שיצא לאור ב**מישקאלץ** שנת **ת"ש**.

מתורות

אמרי מאיר, [דרשות] טארנא תרפט, (נזכר מעבר לשער, הקדשה לו, גיסי.. ראבדק' מישקאלץ); עמודים: מה (דבר אגדה ממנו); נו (כנ"ל); סב-סג (כנ"ל); ע-עא (כנ"ל); פז (הערה בשמו); פח-צ (דברי אגדה ממנו). **מסעות משה**, [מעניני ארץ הקדושה] טארנא תרפה, עמוד קפג (דבר אגדה בשמו, גיסי...). **הדרת קודש** שוורץ, מכתב ד' (מכתב ממנו, **תר"ץ** לפ"ק מישקאלץ). **וילקט יוסף**: שנה ג' (תרס"א) סי' מ (חידושים ממנו), קכא (כנ"ל), קמה (כנ"ל, ולזה עוררנו הרבני החר"ף מו"ה **יעקב פאבער** נ"י מפק"ק יצ"ו), קפז (הנה להצדיק את דברי כבוד אמור"ר הגאון [בעל נהרי אפרסמון] זצוק"ל... הנני מעתיק את דברי נכדו הרבני החו"ב וכו' מו"ה שמשון נייפעלד). שנה ד' (תרס"ב) קנו (חידושים ממנו), קעז (כנ"ל), קפו (כנ"ל), קצז בהג"ה, רכג (כנ"ל). שנה ה' (תרס"ג) קד (כנ"ל - וכעין זה שמעתי מכבוד דודי מו"ר הגה"צ רבי **יהודה אלטמאן** שליט"א האבדק"ק **טשאטה**), קכג (כנ"ל). שנה ו' (תרס"ד) טו (כנ"ל, וידייני הרבני החר"ף וכו' **יעקב פאבער** נ"י הוסיף קצת תבלין בזה). שנה ז' (תרס"ה) סי' קפה (כנ"ל). שנה ח' (תרס"ו) קנא (כנ"ל), קפז (כנ"ל), קצז (כנ"ל). שנה ט' (תרס"ז) סי' קיז (כנ"ל), קפח (כנ"ל), רכו

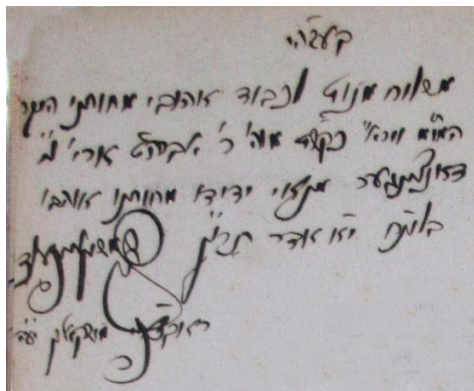
במדור ישיבת פאקש. יודא משה נייפעלד, בן הראבדק"ק מישקאלץ יצ"ו. מופיע ברשימת מעות קדימה על ספר **אמרי מאיר** (תרפ"ט - מישקאלץ, הב' חיים זאב ואחיו הב' יהודה נייפעלד). נעקה"ש א' כסלו תש"ה [לפי דף עד מאחיו רבי זאב].



הב' יהודה משה
נייפלד

(ד) בתו מרת **שרה**, ילידת תרס"ז, אשת רבי **פרץ טובי' שטיין** ז"ל, אב"ד דיאש-דיאר, בעל מחבר ספר **רמון פרץ** על מסכת **חולין**. - ראה עליו להלן.

(ה) בתו מרת **סלאווא** אשת רבי **יוסף שלמה הורוויץ** מק"ק דעש. מופיע ברשימת מעות קדימה על ספר מסעות משה (תרפ"ו - ח"ג מ' **שלמה יוסף האראוויטץ**, דעעש). אמרי מאיר (תרפ"ט - דעעש, ח"ג מו"ה **יוסף שלמה האראוויטץ**). בא"י התגוררו/התגוררה ביד אליהו. בנם ר' יעקב משה הורוביץ, חיפה.



הקדשה מרבי שמשון נייפלד למחותנו ר' אברהם ארי' דנצינגער

(ו) בתו מרת **מלכה** [ילידת תרס"ט] אשת רבי **זלמן/יוסף ריימן/ריינמן** [יליד תרס"ד] מק"ק ה' בסרמין. נעקה"ש י' תמוז תש"ד עם 2/3 ילדיהם [וארא, פאל].

(ז) בתו מרת **רויזה** [ילידת תרס"ז] אשת רבי **זאב דנצינגער** [יליד תרס"ו] ב"ר **אברהם ארי' דנצינגער** מק"ק דעברצין. נעקה"ש י' תמוז תש"ד עם 3 ילדיהם מריאנד, מיכאל, יוסף.

רבי שמשון נספה באושוויץ ביום ג' סיון תש"ד.

בנו רבי יעקב נייפעלד ז"ל דומ"ץ דיאנדיאש



רבי יעקב נייפלד

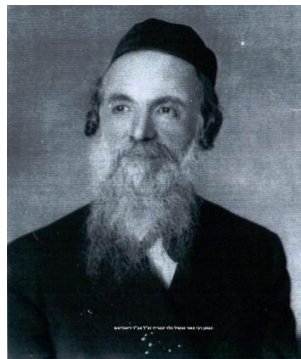
נולד בשנת תרס"ב בק"ק **אבוי טארנא**, לאביו הגה"צ רבי **שמעון נייפעלד** זצ"ל ולאמו הרבנית חנה בת רבי **מנחם מענדל טעננבוים** אב"ד **טארנא**. נקרא על שם אבי זקנו רבי **יעקב טעננבוים** ז"ל אב"ד **פוטנאק**, בעל **נהרי אפרסמון**. שנלב"ע ביום כ"ח כסלו תרנ"ז.

למד אצל ש"ב רבי **שמשון אלטמן** אב"ד **פאקש** בעמח"ס **שבולת הנהר**. ונסמך להורות מרבו זה.

רבי **אהרן פרעסבורגער** אב"ד באניהאד מח"ס פאר אהרן במענה לאביו רבי שמשון כותב אודותיו:

ומה שנוגע להנסיון של **בנד היקר** נ"י, הלא אך למותר אם כבר היה אצל רבו ידיד נפשי הרב הגאון האבדק"ק **פאקש** שליט"א ועמד בנסיון אצל **הארי** והוא נתן עדותיו עליו מה לו אח"כ אצל **השועל**, ובאם לתת לו הורמנא אם יעמוד בנסיון, כבר כמעט גדר בעדי שלא ליתן התרת הוראה לבחור אשר לא הגיע עוד לנשואין מטעם הכמוס עמד.

אמת שנתתי הורמנא לבן הרב הגאון **מפאקש** שליט"א אשר היה לו כתב מהלשכה המרכזית אשר בקשו אותו שאנסהו וליתן לו הורמנא אם ראוי לכך, וזה הבחור בקי נפלא וחריף ושנון ועם כל זאת כתבתי בהכתב שמאחר שגדרתי בעדי שלא ליתן התרה קודם הנשואין אני נותן לו רשות להורות ולדון רק מיום חתונתו ואילך.

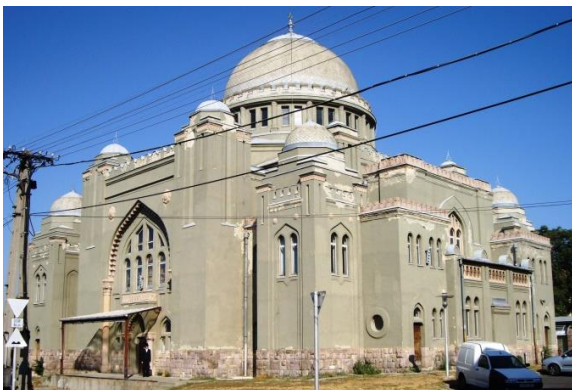


רבי אשר אנשיל הלוי יונגרייז
אב"ד דיאנדיאש

בשנת תר"צ לערך נשא את הרבנית **רבקה** ע"ה [נולדה בשנת תרס"ב/ד], בת רבי **אשר אנשיל הלוי יונגרייז** ז"ל, אב"ד **דיאנדיאש**.

בשם הגדולים, מארץ הגר, בערכו: הרב מו"ה **יעקב נייפעלד** רב בק"ק **בדוואסילאש**, בהג"מ שמעון נייפעלד ראבד"ק מישקאלץ, וחתן הג"מ אשר אנשיל הלוי יונגרייז אבד"ק דינדיש. בשנת תרצ"ב נתמנה לרב בק"ק הנ"ל וכעת דומ"ץ ותופס ישיבה בק"ק דינדיש. ובערך רבי **אשר אנשיל הלוי יונגרייז** אבד"ק **דינדיש**, כתב: וחתנו הרב מו"ה **יעקב נייפעלד** תופס ישיבה שם.

ובקהילות הונגריה עמ' 99 מוסיף, שהיה גם דיין בק"ק **ג'ו'מו'רא**. ברשימת מעות קדימה ע"ס שו"ת מי יהודה ח"ב, שנת תש"ג, מוזכר: **דיאנדיאש** ש"ב הה"ג ר' **יעקב נייפעלד אבדקה"י**. ובספר **קדושת אהרן**, פיש, ת"ש - **נויגראד-עטשעג**, הרב ר' **יעקב נייפעלד דומ"ץ**.



ביהכנ"ס **בדיאנדיאש** (תשו"ח להרב עמרם יונגרייז)

בספר **זכור ימות עולם** ח"ג

עמ' שצא-ב, ישנו תיאור לדמותו ופעילותו בקהלה ממחברו רבי בן ציון יעקבוביץ:

הדיין הגאון רבי **יעקב נייפעלד** זצ"ל הי"ד

הגאון רבי **יעקב** זצ"ל הי"ד היה נכד הגאון **הנטע שורק**, ונהרי **אפרסמון** זצ"ל. ונשא לאשה את בתו הבכירה של אב"ד דקהלתינו **[דיאנדיש]**. ומיד אחר חתונתו הי' מורה

בשאלות איסור והיתר. ולאט לאט התחברו אליו האברכים אחר חתונתם, ולמד עמהם והורה להם השאלות בהלכות טהרה. לאט לאט ניתוספו אברכים הללו, עד כדי שלפני החורבן היו כבר בערך ג' מגינים. כולם תלמידי ישיבות גדולות יראים ושלמים.

ככה נשא הרב ר' יעקב ז"ל (הי"ד) בעול הציבור כמה שנים, מבלי לקבל איזה תואר של התמנות, ובדאי מבלי לקבל משכורת חודשית. עד שעברו כמה שנים, ואבי מורי [רבי משולם שרגא יעקבוביץ] ז"ל בראותו את העוול, הרים קולו באסיפה כללית שהתקיימה בסוף שנת הכספים (כנהוג בכל שנה), והסביר למשתתפי האסיפה, שאין זה דרך הישר מצד הקהלה שמנצלים שרותו של רב זה מבלי להכיר בעבודתו השלימה, על כן מציע

שיקבלו אותו בתור דיין הקהלה, יחד עם משכורת חודשי קבוע. אבי מורי ז"ל הסביר זאת במתק לשונו, והצעתו נתקבל בפה אחד ובהתלהבות.

בתור הכרת טובה שלח הרב ר' יעקב (הי"ד) מתנה על פורים, בפקודת אבי זקנו זצ"ל הגאון ה"צ המפורסם איש מופת [רבי מנחם מענדל טעננבוים] אבד"ק טארנא, את ספר אבי זקנו [אמרי מאיר].



הקדשה מרבי יעקב נייפלד לר' משולם שרגא
יעקבוביץ בדיאנדיאש

חותנו מזכירו לטובה בספרו 'זכור ושמור': בתי הצנועה א"ח מ' **רבקה** תחי' עם בעלה חתני החרץ ובקי בעל פיפיות ותיק מלא עתיק זית רענן כש"ת מוה"ר **יעקב נ"י** דיין בקהלתנו בן מחו" הרב הגאון **מוהר"ש נייפעלד** נ"י רבי"ד בק"ק **מישקאלץ**, ובנם נכדי היקר הילד יניק וחכים **זאב** והילד הנחמד **צבי** שי'. - כאשר נפטר חותנו הגדול ביום ב' שבט תש"ב, היה הוא אחד המספידים.

מופיע ברשימת מעות קדימה על ספר **מסעות משה**, תרפ"ו - מישקאלץ ב"ג הב' החרץ מ' יעקב נייפעלד. **אמרי מאיר**, תרפ"ט - מישקאלץ ב"ג הב' מו"ה יעקב נייפעלד, ע"י נקבץ. **מנחה חדשה**, שווארץ, תרצ"ז - דינדיש, הה"ג דומ"צ מו"ה יעקב נייפעלד. **מאסף לכל המחנות**, תרצ"ט - דינדיש, הה"ג מו"ה יעקב נייפעלד דומ"ץ נ"י.

דברי תורה ממנו: **אמרי מאיר** עמוד לו-ז; סה-ו. **מקדשי השם** ח"א סימן ע"ד [שאלה ממנו משנת תרח"ץ].

נזכר: שו"ת **חיים ברצונו** סי' יז [בדבר הקול קורא אשר קבלתי לפני איזהו שבועות מכבוד גיסו ידי"נ הה"ג **יעקב נייפעלד** שליט"א מק"ק די"אנדא"ש, אשר היו חתומים עליו כמה רבנים שליט"א]. **תולדות ישראל** סי' נב [שוכט"ס לכבוד אהובי ידיד נפשי, הרב הה"ג חו"ב נפלא, זי"ר ירא וחרד לדבר ה' וכו' כקש"ת מו"ה **יעקב נייפעלד** שליט"א דומ"ץ דק"ק דינדיש יע"א].

זרע קודש: בהקדמה בריש הספר **זכור ושמור**, לחותנו רבי אשר אנשיל הלוי יונגרייז, אב"ד דיאנדיש, שנדפס בשנת תרח"צ, מוזכר רק שני בנים: **זאב וצבי**. ולפי דף עד מאחותו הורוויץ היה להם עוד בת בשם **גיטל**. אמנם לפי דף עד מאחיו שמות הילדים היו **זאב, יוסף, אשר**.

נעקדה"ש ביום כ"ג/ו סיון תש"ד יחד עם זוגתו הרבנית **רבקה** ע"ה, וילדיהם **זאב, צבי, גיטל, ז"ל הי"ד**.

חתנו רבי פרץ טובי' שטיין ז"ל אב"ד דיאש-דיאר

קורות חייו נכתבו בראש ספרו **רמון פרץ** על מסכת **חולין**, שיצא לאור במהדורה חדשה ומפוארת על יד אחיו רבי **שמחה בונם שטיין**, בשנת תשל"ז. ולכן נרשום כאן רק בקצרה.

נולד בשנת תרס"ג/ה לערך לאביו רבי **משה דוב שטיין** שו"ב בק"ק מישקאלץ ולאמו מרת מרים.

תלמידים של רבי **יעקב הירש קליין**. רבי **שמואל סגל אויסטערליץ** אב"ד **מישקאלץ**. רבי **ישעי' זילברשטיין** אב"ד **ווייצען** בעמח"ס **מעשי למלך**, רבי **יואל פעלנער** אב"ד **אויהעל**, רבי **יעקב יחזקי' גרינוואלד** אב"ד קעד"י **פאפא**, רבי **יוסף צבי דושינסקיא** אב"ד **חוסט-ירושלים**, רבי **צבי הירש הכהן דיק** רב"ד **אויהעל**.

בשנת תרפ"ו נשא את זוגתו הרבנית **שרה** ילדת תרס"ז, בת רבי **שמשון נייפעלד**, וביום חתונתו נתקבל לרב בק"ק **דיאש דיאר** על מקום חותנו.

תשובות אליו: **חיים ברצונו** סימן יז, עה, עו, עז. חידושי תורה ממנו: **תל תלפיות** תרע"ט כז, עח. תרצ"ב לט, ב. יא. תרצ"ב לט, כב.

בכ"ב סיון נשלח ממישקאלץ לאושוויטץ, נעקדה"ש סמוך לסוף המלחמה עת שניסה לברוח ממחנה אושוויץ. זוגתו נעקדה"ש בסלקציה כ"ב סיון תש"ד.

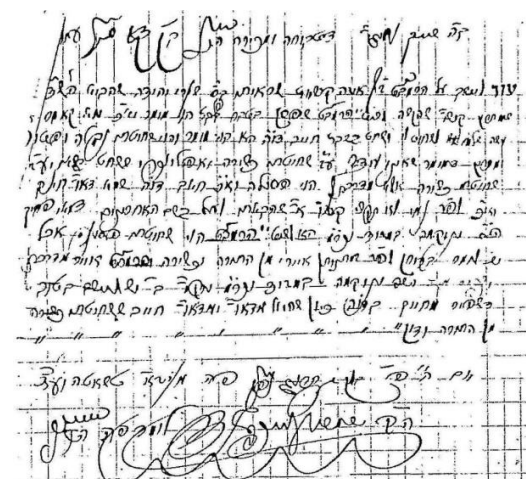
רבי **פרץ טובי' שטיין** כותב בתוך ההקדמה לספרו, מיום ג' שמות תש"א וז"ל: ומנשים באוהל תבורך מחברתי זוגתי הרבנית האשה החשובה אשר נתן לי אלוקים עמדי מרת **שרה** תחי' שהרבה משתדלת עבורי שאוכל לישב על התו"ע בלי מפריע ומברכות הורי יתברכו בנותי שיחיו ה"ה הילדה **יודית** תחי' והילדה **סלאווע פעסל** תחי' והילדה **לאה** תחי' ונזכה לגדלם על דרכי התו"י ודרכי הצניעות ולהשיאם לאנשים יראים ושלמים חרדים לדבר ה' ות"ח אכ"י"ר.

צאצאיו: (א) בתם **יהודית** ע"ה הי"ד. (ב) בתם **סלאווא פעסל** [כנראה שהיא עליזה ניימן] [נפטרה בשנת תשע"ב] אשת אליעזר [נפטר בשנת תשע"ה] מרחובות]. בספר **רמון פרץ** הנדפס מחדש בשנת תשל"ז מופיע: ברוכה תהי' **בת המחבר יהודית ובעלה אליעזר**. – כנראה שהכוונה על משפחת **אליעזר ועליזה ניימן**. (ג) בתם **לאה** ע"ה הי"ד.

בשולי המאמר:

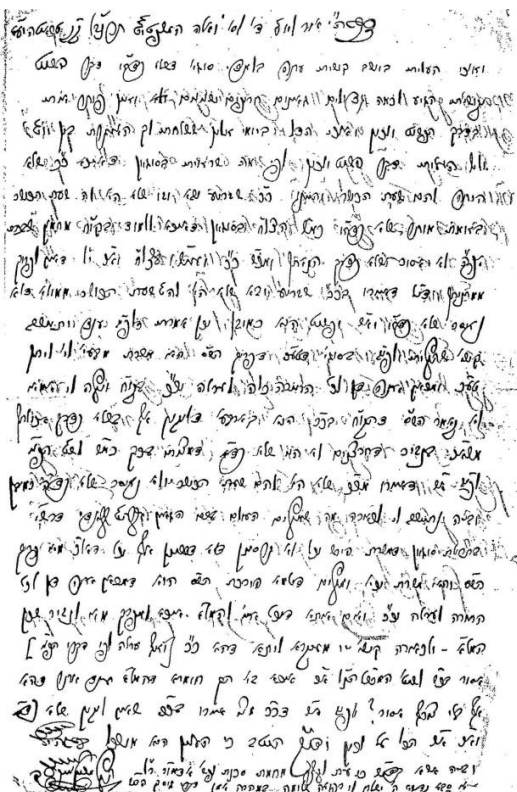
שרדו כמה דפים בכתב ידו של רבי שמשון נייפלד (את הצילומים קבלנו בזמנו מהר"ר משה ליב הירשער בלונדון), ובהם חידושים בכמה מסוגיות הש"ס שהעלם על הכתב בעת למדו בטשאטה. בסוף סוגיא אחת הוא חותם: יום ה' פ' בלק תרג ל"ק פה מעזא טשאטה יע"א. הקי שמשון נייפלד לומד פה.

כן שרד מכתב אליו בעת למדו בטשאטה בשנת תרנ"ז מגיסו ר'



'דוב בער כ"ץ' שמתגורר בסעליש [בעל אחרות], אשר בו "הנני להשיב על דברי פלפולך..." מסוף המכתב עולה שבתקופה זו חשב רבי שמשון לעבור לשיבת פרשבורג, וגיסו כותב בהקשר לכך בין השאר, שיראה ללמוד בתחילה את דברי הראשונים בעל פה ולאחר מכן את דברי האחרונים, שכן הוא דרך הלימוד בפרשבורג, ולא שידע את דברי הראשונים מן ספרי האחרונים. [כפי הנראה מהמכתב גם ר' דוב בער היה תלמיד הישבט סופר' בפרשבורג].

רבי שמשון משיב לו על זה ב"אור ליום ד' ואלה המשפטים [כ"ד שבט] תרנ"ז לי ק"ק טשאטה יע"א", ולאחר הפלפול בדברי תורה שכתב גיסו הוא מסיים: "יובהא אשא בפ"ש כי עת לקצר



מעת תקופת כהונתו בדיאשדיער ישנו מכתב שכתב אל חברת 'תומכי תורה' בניו-יורק בקשר עזרה לשיבה והת"ת המקומית (צילום המכתב גם ב'ישיבות הונגריה בגדלות ובחורבנן' ח"ב

עמ' 191):

הננו מאשרים ומקיימים קבלת העשרים דאללאר כאשר לוטה פה הקבלה מקוימת מאתי ומהראש הקהל דפה. ובענין הישיבה נשתנה הדבר מעת העבר וישנם ח' בחורים כולם עניים ומבני הת"ת הוא כ"ב, והישוב דיא"ר ירד מטה בעו"ה הבעלי

בדרוש"ת ושים שלום טובה וברכה למחזיקים ותומכים התורה"ק הנני מוקירכם ומכבדכם

הק' שמשון נייפעלד
הרב דפה דיא"ר יע"א

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר
מערכת 'עלי זכרון' בני ברק

לפני תשעים שנה (24)

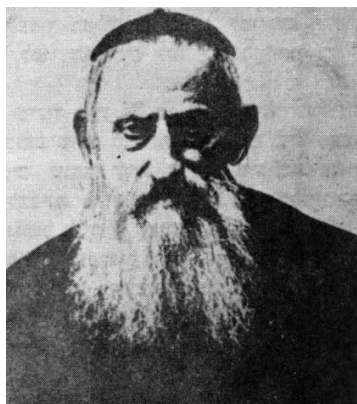
תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית בשנת תרפ"ז: Egyenloseg (אחדות, בודאפעסט) (להלן בקיצור: Juedische Presse; (Egy. (ידישע פרעסע, וינה-פרעסבורג) (להלן בקיצור: Der Israelit; (J.P. (דער איזראעליט, מיינץ) (להלן בקיצור: (Isr.; Zsido Ujsag (עתון היהודי. 'ידישע צייטונג', בודאפעסט) (להלן בקיצור: (Zs.Uj.

נירעג'האזא - נפטר רבי יוסלה [לייפר] <ביום א' שבט תרפ"ז> בנו של הצדיק רבי מרדכי מנאדבורנה. בעת ההלויה הספידוהו הרב הראשי ש[לום] וידר והדיין וילמוש [שמואל בנימין] פרידמן (מקהלת סטאטוסקווא). לפני פטירתו הוא בירך את אלמנתו ואת חתנו וציווה לנאמניו שחתנו [ר' ישראל לייפר-איזאקזון] יהיה ממשיך דרכו, ורק לו הרשות להניח 'פתקאות' עם בקשות על קברו. נערכת מגבית עבור משפחתו. (Zs.Uj. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 9; Egy. י' אד"א תרפ"ז עמ' 17)

נאג'טאפולצ'אני - בגיל 94 נפטר <ב-י"א שבט> הסוחר ירא שמים פרידמן הנריק [ישראל חיים]. הספידוהו הרב הראשי [אברהם אליעזר] ווייס וראש בית הדין [משה שמעון צבי] הברפלד. (Zs.Uj. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 8)

מאטעסאלקא - ב-ט"ו בשבט נערכה סעודה מטעם הח"ק לרגל גמר שיפוץ בית העלמין. דרש בטוב טעם הרב פריגעש [שלום] גרינבוים. (Zs.Uj. גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 10)

ב' יארמוט - 'הרב הגאון דק"ק ב'-יארמוט ר' יוסף ישראל דויטש זצ"ל איננו' (כותרת ראשית). דברי הערכה וקיצור תולדותיו [עם תולדות אביו וספריו]. ירש את כס הרבנות מאביו הרב אהרן דוד והביא פרסום לקהילתו וליהדות החרדית של המדינה. שש שנים שימש רב בסענדרע ו-48 שנים ביארמוט. היה ת"ח משכמו ולמעלה וייצג את הציבור החרדי בפני השלטון בטוב טעם ודעת. לדוגמא בעת פגישתו עם הקיסר פראנץ יוזעף וכן בעת שעמד בראש משלחת שנפגשו עם ראש הממשלה טיסא אישטוואן. הגיע לגיל מופלג של 84 שנים. נזהר כמאש מלהתערב במחלוקות וגם מבנה גופו הנמוך העיד שהרוחניות קדמה לגשמיות. לקראת סוף ימיו אירע לו אסון בפטירת בנו יענו [ר' נח יעקב דויטש בסעליש] זצ"ל בן 35 <בן מ"ו שנה, ממצבת> בעל כישרונות יוצאים מגדר הרגיל שהיה כבר בגיל צעיר חבר הלשכה המרכזית של הקהילות האורטודוקסיות. אחד מבניו ר' אהרן דוד - חתנו של הרב הראשי מוואץ יושע [ישעי] זילברשטיין - נבחר כיוורש אביו עוד לפני הקבורה, בעת כינוס מיוחד של הנהלת הקהילה - ע"פ הנחית נשיא הקהילה שוורץ דוד - בהתאם לצוואת אביו שכתב 8 ימים לפני פטירתו. בן אחר מאנו [ר' מנחם צבי] הוא סוחר ששמו הטוב הולך לפניו.



רבי יוסף ישראל דייטש

הקבורה נערכה למחרת הפטירה, ביום שני כ"ח שבט. הגיעה משלחת גדולה מבודאפעסט ובראשה הרב זוסמן ויקטור [פישל] ויעקב שפיטצער מחשובי הקהל. כן באו משלחות מוואץ, פרשבורג ואיפוישאג. בעת הלוייה נסגרו כל החנויות של היהודים באישור העיריה, על אף שביום זה התקיים יריד הארצי. אחרי הטהרה שהיתה עוד לפנה"צ, והולבש המנוח בקיטל-תכריך אותו לבש ב-50 השנים האחרונות לחייו בימי יום הכפורים, הובאה המיטה לבית הכנסת והונח לפני הארון הקודש. הארון נעשה משולחן הלימוד של המנוח, והוכרז שרק מי שטבל באותו יום רשאי לגעת בו, והח"ק מינו תלמידי חכמים

שיערכו את שבע ההקפות. לכאן הגיעו גם נציגי השלטון, הדתות השונות, המחוז והצבא וכן ראש העיר. לאחר תפילת המנחה נערכו 7 הקפות עם המיטה כאשר בעת כל הקפה פתחו את הארון הקודש ואמרו א-ל ארך אפים.

המספיד הראשון בבית הכנסת היה הדיין [אברהם] הרשקוביץ, אחריו בנו של הרב שבמעמד זה נבחר ליורשו הגם שהיה רק בן 30 [28], הוא הודה לקהילתו שנתנו בו אימון. אחריו הספיד מחותנו הרב הראשי של וואץ יושע [ישעיה] זילברשטיין, וכן אחיו הרב [יצחק] [משה] דויטש משאלגו-טאריאן (מראה מזעזע היה הבכי ששפך האח הישיש בן ה-80 של המנוח על ארונו של הנפטר), הרב זוסמן ויקטור [פישל] בשם הלשכה הארצית, ורב של הש"ס חברה [יחיאל מיכל] הרשקוביץ שניהם מפעסט, הרב [יוחנן] ווייס מאיפוישאג, הרב ציעך יוזעף [אשר אליקים] ממעזו-קערעסטעש, הרב יונגרייז אנטאל [אשר אנשיל] מג'ונג'וש, הרב זילברשטיין ד[וד] [ליב] דיין מוואץ, הרב [הלל] אונסדורפער מלושונץ, הרב [יצחק מיכאל] דושינסקי מראקוש-פאלוטא, הרב לורינץ יצחק מנאג'אורוס, הרב יונגרייז יעקב [שרגא] מנוגראד-בערצעל ולבסוף הרב מטיניע וועלץ ישראל מפעשט. ובשם ביהמ"ד הרב שוורץ הרמן [צבי הרש]. לאחר מכן קהל המון של כ-2000 משתתפים התאספו בחצר בית הכנסת וכאן הספידו שני גיסיו ר' שלום [הכהן] קצבורג מטאפולצ'ניי והרב מאוזד קצבורג מיקשה [ירחמיאל הכהן]. כן הספיד הבן השני של המנוח מאנו [מנחם צבי]. לאחר מכן החל מסע ההלוייה לעבר בית העלמין שם נקבר הגאון בשעות הלילה למנוחת עולמים, זכותו יגן עלינו. (Zs.Uj. גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 3-1; Egy. ג' אד"א תרפ"ז עמ' 19, י' אד"א תרפ"ז עמ' 16, כ"ד אד"א תרפ"ז עמ' 17; J.P. גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 39, גליון 6 ט' אד"א עמ' 44)

מארמארוש-סיגעט - אבל במשפחת ווידער העניפה והנכבדה, נפטר [ב-כ"ג שבט] ר' מילך [יצחק אלימלך] ווידער זצ"ל שהיה מפורסם כת"ח גדול וירא שמים. בעת הקבורה ספד לו ראשון חותנו [ר' ישראל שמעון מאיר] וואלדמן - נכד ה'בני יששכר' - הרב הראשי של בורשה, אחריו בנו הגדול, רושם גדול עשו דברי [בנו ר' שלמה דוב וידר] חתנו של רבה הראשי של נירעג'האזא [ר' שלום וידר] שהיה אחיו של הנפטר. השתתף בניחום אבלים הרב [יואל] טייטלבוים רבה הראשי של נאג'קארי (Zs.Uj.) גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 12)

דונאסערדאהעלי - בגיל 87 נפטר <ב-כ"ח שבט תרפ"ז> הת"ח ר' [בנימין זאב] וולף וואזנר שסיים את הש"ס 3 פעמים. היה גיסם של הרב מ[שה] י[יוסף] הופמן [הדיין] מפאפא כעת בירושלם ושל הרב מגיור וואקסלר אפרים. (Zs.Uj.) גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 8)

בית הדין של הבוררים לא הכיר בבחירת ועדה הנציגים של הקהילה, והורו על בחירות חדשות. אכן הן נערכו ב-ד' אד"א והתוצאה לא השתנתה, הרוב נותר כמו שהיה והם מצדדים למנות לרב את הרב הילל ויינברגר בנו של הרב הראשי המנוח. (Zs.Uj.) גליון 7 ט"ז אד"א תרפ"ז עמ' 10)

הלהובעץ (פריישטאט) - חגיגה לכל בני הקהילה לרגל סיום מסכת ברכות ביום ראשון האחרון בבית המדרש בראשות הרב הראשי [משה יוסף] שורץ שנשא את ההדרן. בסעודה נאמו כמה ממכובדי הקהילה וחוננים שרו לכבוד התורה. (J.P.) גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 39)

קארפט-רוס (מחוז בסלובקיה) - צעדים לקראת פתיחת לשכה אורטודוכסית מנותקת מהלשכה המרכזית בפרשבורג, ביוזמת הרב הראשי של מונקאץ' שפירא חיים [אלעזר]. בשבוע האחרון התכנסה אסיפה בנידון בטיסא-אווילאק, אך מתברר שללא כל הצלחה יתירה. שני רבנים חשובים [ר"צ דושינסקי] מחוסט ו[ר' אברהם יוסף גרינוולד] מאונגוואר כלל לא הופיעו. למעשה נראה כי יהודי האיזור לא לגמרי בטוחים בהצלחת היוזמה של הרב שפירא. באסיפה הזאת הודיע רבה של סעלליש [ר' שלמה ישראל קליין] באופן החלטי שקהילתו לא תשתתף בשום יוזמה של ייסוד לשכה. מהאווירה המתוחה אפשר להתרשם גם ממה שנכתב בעתון אידישאי במונקאץ' על הויכוח הקולני שבין הדיין שלום נח [לנדא בווערצקי] לבין הרב ממונקאץ'. מן הראוי עוד להעיר שאחד מתומכי הלשכה החדשה הוא רבה של בילקע ליברמן [אהרן מרדכי] שהיה מנאמני הלשכה המרכזית ברוסנסקו, כנראה הוא עבר למפלגה השניה. (Zs.Uj.) גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 6)

בודאפעסט - בשבת נערכה בהשתתפות קהל גדול בבית כנסת קאזינצי תפילה חגיגית לרגל פתיחת שני בתי הנבחרים. נוכחו כל הנהלת הקהילה ובראשם ראש הקהילה אובודאי פרוידיגר אברהם. החזן הראשי [דוד] הרטמן עם המקהלה שרו

כמה מזמורי תהלים ואחר כך הקריא הרב ויקטור זוסמן [ישל] בפני ארון הקודש הפתוח את התפילה לשלום המלכות. בתום התפילה ניגש שוב החזן עם המקהלה ושרו את הימנון המדינה. (Zs.Uj. גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 3 ; Isr. ח' אד"א תרפ"ז עמ' 6)

נפתחה סדרה של שיעורים במסגרת חברת 'תפארת בחורים' ברח' קאזינצי. בין נותני השיעורים המנהל הרוחני של החברה הרב ויקטור זוסמן [פישל] וכן הרב יונתן שטייף. (Egy. "אד"א תרפ"ז עמ' 16)

לפני כחדשים פירסם בעתון זה הרב אייזיק שאלתיאל הירש הודעה בדבר הנחיצות למתן הכשרים לשוקולדות, סוכריות וסרדינים למיניהן עקב חשש סביר

של שימוש בשומן מן החי בייצורם. היות הרב הסתמך בקביעתו על שו"ת לבושי מרדכי, ראתה המערכת נכון לפנות ישירות אל המחבר הגאון ממאד [רמ"ל וינקלר] שיתן את חוות דעתו בנידון. ואכן הוא שלח מכתב בלה"ק בנידון [ראה צילום]. יש להביא לתשומת לבו של ועדת הכשרות של הלשכה המרכזית הארצית העומדת להתכנס בקרוב שלמיטב ידיעתנו אמנם קיימים במדינה מפעלים המייצרים שוקולדות אך לא מפעלי סרדינים וסוכריות. הרב הראשי עמנואל [מנחם] פולק מודיע שיש לשים לב שההכשר על השוקולדה יהיה הן על העטיפה והן על הטבלה שבפנים. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 4)

היש"ס חברה' בנשיאותו של קליין מרקוס

ב"ה
שוב"ט לכבוד הרבני המופלג בתו"ח בש"ת
מ"ה יוסף גראסבערג נ"י
ק"ק פעסט יצ"ו
אחדש"ה הנני ע"ד שאלותיו בענין
קאנדיטען אני ראיתי שמעון שומן וזולתו
נשרף הסחורה ולפי"ז אסור ליקח קאנ-
דיטען מנכרי או ממי שאינו נאמן וגם
שאקאל'אד מעון שומן והעיד הרה"ג ראב"ד
ד'ק"ק קאשוי שפעם ראה בפאבריק אחד
שדיו נותנים לתוכו שומן דבר אחר וע"כ
בודאי צריך השגחה וכן ס' אר"י נ"ע
מתקנין בשומן וחומץ יין – ובענין צוקר
פשוט דהיינו "ווייסען צוקקער" אין שום
חששא.
והנני לסיים בכל חתמי ברכות אוה"צ
דו"ש"ת.
הק' מרדכי ליב ווינקלער
פק"ק מאד יצ"ו

[מאיר שרגא פייש הכהן] ערכה את האסיפה השנית ביום ראשון. לאחר איזכור החברים שנפטרו השנה, נבחרה ההנהלה החדשה. בסעודת המצוה לרגל סיום מסכת פסחים כובד בהדרן פעפער מור [משה] המגיד שיעור. ואת הדרשות נשאו הרב ויקטור זוסמן [פישל], הרב הראשי [חיים צבי] רייך מנייטרא-נובאק והרב [אברהם חיים] דוד שרייבר שנבחר לאחרונה כרבה של פעפערעש. כמו כן נאמו ראש הקהילה אובודאי פרוידגר אברהם ומנהל בית הספר ד"ר דויטש אדולף [אברהם]. לבסוף קיבלו החברים את יוזמת הנשיא לחלוק את הש"ס בין כל החברים ולערוד סיום משותף על כל הש"ס בכל שנה. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 10)

הח"ק מינתה את ר' יוזעף [יחיאל] סופר למנהל האדמינסטריבי של בית החולים 'אהבה'. הוא מוכר כמוקיר רבנן ובעל טובה ולכן המינוי במקומו. אביו היה רבה של הש"ס חברה ברחוב ואשוורי [ר' אליעזר זוסמן סופר, ומלפנים אב"ד דעברעצין]. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 11)

לוצענעץ (לאשאנץ) - נוסד חברה לנוער בשם 'צעירי אמוני ישראל'. בט"ו בשבט נערכה אסיפה והוחלט כי השיעור הניתן ע"י הרב הראשי [הלל] אונסדורפר בימי השבת יינתן גם בימי החול, וכך יוכלו ללמוד שיעורים חומש רש"י וגמרא. משלחת הביאה את הבקשה בפני הרב ומינו גם את מורי הדת פרידמן וליבוץ שגם הם יתנו שיעורים. נבחרה הנהלה לחברה וכבר ביום ראשון החלו השיעורים כסדרם. (J.P. גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 39)

מישקולץ - ביום א' האחרון נערך המבחן בבית הספר של 'מחזיקי הדת'. השתתפו הרב הראשי [שמואל הלוי] אוסטרליץ והרבנים [שמשון] נויפלד, [אברהם הלוי] עהרנפלד והרב של קהלת 'ספרד' [חיים] מ[רדכי יעקב] גוטליב. בסעודת המצוה שלאחר מכן דרשו כמה תלמידים. בהזדמנות זו חגגה חברת מחזיקי הדת 15 שנים לקיומה. (Zs.Uj. גליון 5 ב' אד"א תרפ"ז עמ' 10)

פרעשבורג - בא' דר"ח אד"א נפטר ר' מרדכי ווינער בגיל 72. היה ת"ח מהדור הישן ודוגמא לירא שמים אמיתי ועניו. על צניעותו תעיד העובדה ש-48 שעות לפני פטירתו הוא ערך התרת נדרים בכדי להתיר את צום שני וחמישי שנהג במשך עשרות שנים. למד יום ולילה וגופו נחלש כתוצאה מכך. הוא הוציא לאור מהדורה חדשה של הספר 'שערי תשובה', וצירף לו את חיבורו 'מאמר מרדכי על אגדות חז"ל'. בנו ישעיה ווינער הספיד בעת ההלוויה. - בב' דר"ח אד"א נפטר ר' שמואל ריכטר תלמיד הכתב סופר, המהר"ם שיק והרב יודא אסאד. הוא גדל כת"ח שבימינו כבר כמעט אין למצוא. את שאיפתו ללמוד תורה ולהיות מרביץ תורה הוא הגשים בכך שבמשך שנים רבות הוא נתן שיעורי גמרא בבית הכנסת "מרקט-פלאץ". הספידו הרב שמואל דונאט והדגיש את שלימותו של הנפטר בכך שילדיו הולכים בעקבותיו. הוא נקבר בנייטרא ליד אשתו שנפטרה לפניו. על שני הנפטרים הגדולים נשא הרב הראשי [עקיבא] שרייבר הספד מרגש בהדגישו את גדולתם וחשיבותם שיכולים להיות דוגמא לדור הצעיר שהתורה עומדת מעל לכל. תנצבה. (J.P. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 45)

בכ' אד"א נפטר בגיל 79 ר' מאיר נוימאן, אחד מויתיקי ומחשובי הקהילה שהיה יר"ש מרבים. היה תלמיד הכתב סופר ושל רבי וואלף פוקס בסערעד ושל רבי פסח פרנקל בשאטמאנסדורף כסוחר נחשב כאיש נאמן ביותר וחינך את ילדיו בדרך הישנה. ואכן שני בניו הולכים בדרכו הישרה. השמועה על פטירתו התפשטה מהר ובלווייתו הלכו רבים לאחר המיטה. בבית הנפטר הספידו בנו הגדול פיליפ [שרגא פייש] בשם המשפחה ובבית העלמין הרב שמואל דונאט בשם הח"ק. אחריו הספיד - בהיעדרו של רב העיר - הרב דוד וועסעלי בדברים חמים על הצטיינות הנפטר בכל דרכיו ומעשיו. (J.P. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 61)

דעש - הרב יוזעף [יעקב אלימלך] פאנעט הרב הראשי של מארושאווואר נבחר ברשות אביו לרבה הראשי של דעש. במקומו במארושאווואר נבחר הרב הראשי

יוסף [משה] מייזליש בנו של הרב הראשי של קהלת 'ספרד' בשאטור-אליא-אויהעלי [ר' דוד דוב מייזליש]. (Zs.Uj. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 8)

מעזוצ'אט - בד' אד"א היה חג לתורה. הרב הראשי אלטמן פאביאן [שרגא צבי] העלה את זכרם של סבו בעל ה'נטע שורק' ושל אביו בעל ה'ים של יהודה' במסגרת סיום על מסכת עירובין. הוא הזכיר את פעילותם במקום לאורך 54 שנים. דרשו הרבנים הראשיים איזידור [אשר אנשיל הלוי] יונגרייז (מעזוקאבעשד), שמשון אלטמן (סענדרא) ויוסף [אשר] פולק (וערפעלעט). לאחר מכן חילקו את הש"ס ובחרו בחברים, כאשר לנשיא ה-ש"ס חברה נבחר הרב הראשי אלטמן. (Zs.Uj. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 10; Egy. י"ז אד"א תרפ"ז עמ' 17)

מאנדוק - ב-ו' אד"א נפטרה בגיל 89 הגברת הנריאטה [עטיא שרה] לבית בלום, אלמנת ר' עדע [עוזר] אולמאן. היא היתה כלתו של הרב הראשי של מאקו שאלומון [שלמה זלמן] אולמאן בעל ה'יריעות שלמה' שהיה בן הרב הראשי של לקנבך המוכר בכינוי ר' שלום חריף. בהלווית רבת משתתפים הספידה שני חתניה פרידמן הרמן [צבי הרש] חבר בלשכה הארצית של הקהילות החרדיות ושוורץ זיגמונד [פנחס זעליג הכהן] ת"ח מקישווארדא מחבר הספר 'גבעת פנחס'. (Zs.Uj. גליון 7 ט"ז אד"א תרפ"ז עמ' 11; Egy. י"ז אד"א תרפ"ז עמ' 19)

ראקושפאלוטא - ביום ראשון נחנך כאן ברוב עם מקווה חדש שנבנה עם חידושי הטכניקה ובתכלית הכשרות. הרב הראשי [יצחק מיכאל] דושינסקי הזמין 3 רבנים שיתנו את ההכשר למקווה. אכן הגיעו הרב הראשי של וואץ הגאון ר' ישעיה זילברשטיין - על אף גילו המתקדם - עם בנו הרב דוד [ליב], וכן הרב זוסמן ויקטור [פישל] מפעשט. לאחר בדיקה מדוקדקת הודיעו על כשרות המקווה ללא כל פקפוק. בערב לאחר תפילת ערבית נערכה סעודה בה נאמו הרבנים הנ"ל. (Zs.Uj. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 9)

ב-ו' אד"א נפטרה בגיל 85 האשה עמליה [מחלה] לבית באנעט, אלמנת המנוח הרב הראשי של הוג'עס אליהו [נחם] גויטאן. היא היתה בתו של ר' [ירחמיאל דוב] בער באנעט מייסד הקהילה החרדית של ליפטו-סענט-מיקלוש ונכדת רבה של ניטרה יחזקאל באנעט. לאחר פטירת בעלה היא עברה לגור בבית חתנה הרב הראשי [יצחק מיכאל] דושינסקי בראקושפאלוטא. במשך ימי אלמנותה היא איבדה 3 מבניה: הרב ד"ר הירש גויטאן רבה של קופנהאגן (דנמרק), עדוארד [יחזקאל] גויטאן רבה של בורגקונשטאדט וקלמן גויטאן סוחר בלונדון. קהילת הוג'עס רצתה להביא אותה לקבורה אצלם על חשבונה, בסוף היא נקברה למחרת פטירתה בראקושפאלוטא. הספיד אותה חתנה, בנה שאלומון [יוסף שלמה] רבה הראשי הוג'עס, בנה יעקב [ליב] סוחר מפרנקפורט והרב דוד [אלי] הרשקוביץ מפעשט-סענטלוריןץ. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 11)

בדסענטמיהאלי - בז' אד"א נערך סיום ע"י 'חברת בחורים'. בסעודה דרש הרב הראשי גרינפלד שמעון, וכן 8 בחורים. (Zs.Uj. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 8; Egy. כ"ד אד"א תרפ"ז עמ' 17)

סובוטיצה (סאבאדקא) - חגיגה משולשת נערכה בז' אדר א' בביתו של מר ברנט גליד. בתו התארסה עם מנהיג האגודה [אברהם] שמואל [בנימין] דויטש בנו של הרב הראשי משה דויטש. כמו כן נערכו סיומים הן על מסכת עירובין שהרב למד והן על מסכת נדה שנלמד ע"י חברת ש"ס. בסעודת המצוה הכפולה נקראו ה'תנאים' ונדרשו ה'הדרנים'. מלבד החתן ואביו דרש גם הרב [משה יהודה ליב] ליבוביץ' מזנטא ועוד. (J.P. גליון 7 ט"ז אד"א תרפ"ז עמ' 51)

שעבעש - ביוזמת הרב הראשי [אברהם ארי'] פעלדבראנד נוסד כאן אירגון לנוער חרדי. יש להם אכסניה משלהם ובה שיעורים יומיים בפקוח הרב הראשי. (J.P. גליון 6 ט' אד"א תרפ"ז עמ' 45)

האיזו-דורוג - בליל רביעי האחרון נערכה סעודת מצוה במסגרת הסיום של מסכת קידושין הנלמד ע"י הרב הראשי פארקאש [זאב וואלף] ציטרון עם בעלי בתים בקהילה. (Zs.Uj. גליון 7 ט"ז אד"א תרפ"ז עמ' 10)



רבי אהרן הורוויץ

קושיצע (קאשוי) - בליל א' פ' כי תשא [י"ב אד"א] הלך כאן לעולמו רבי אהרן הורוביץ ה'רבי מבעיטש'. הוא היה גאון וצדיק, ובעולם החסידי הוא זכה לשם גם בזכות עצמו וכן בזכות היותו נצר לגזע קדושים. היה חתנו של בעל 'דברי חיים' ולמעלה בקודש. הוא היה דודו של הצדיק הרבי מזיאבנו שנפטר לפני שנתיים. בעת המלחמה הוא ברח ממולדתו והתיישב תקופה קצרה בסיקסו ולפני כ-11 שנה הוא הגיע לכאן. הקהילה ראתה זכיה בכך לדאוג למחיתו. מיד לאחר הפטירה התאספו אנשי הח"ק לסדר את סדרי הקבורה. גם הנהלת הקהילה התאספה והחליטו לדאוג לקיומה של האלמנה. ביום שני נערכה לוייתו ברוב עם. קודם הובאה המיטה לבית הכנסת האורטודוקסי שם הספידו הרב הראשי [שאול] בראך ונכדו של הנפטר. לאחר ההקפות המסורתיות הובאה המיטה ל'קלויז הספרדי' ושם

סיימו את ההקפות. שם הספידו חתנו של הנפטר, הרב יעקב פרנקפורטר, הדיין הרב שמואל יונגרייז ולבסוף הרב הראשי של מונקאץ' [חיים אלעזר] שפירא. מתכננים לבנות 'אהלי' על קברו. תנצבה. (J.P. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 60)

בי"ח אד"א נערך סיום גדול בישיבה שבניהולו של הרב הראשי שאלומון [שאלו] בראך וחתנו ר"י פאלק פרידמן. הסיום היה על מסכת בבא מציעא שנלמד במשך שנה וחצי. כעת התאספו בני הישיבה עם בני התורה המקומיים באולם הגדול של הקהילה. בדרשת הסיום כווד הרב הראשי וחתנו דרש בסעודת המצוה וכן מספר בחורים. (J.P. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 60)

לאדומירובה (לאדמיר) - בי"ד אד"א ערכה חברת 'תפארת בחורים' סיום על מסכת ביצה שנלמד ע"י נפתלי מ[איר] בעלו נכדו של הרב הראשי [נתן] יחזקאל ווייסבלום. ע"פ הזמנת הנהלת הקהילה התאספו אורחים בבית הרב ושם נערך הסיום וסעודת המצוה. את ההדרן נשא מגיד השיעור וכן נשא דברים ל' ר' יהודה ליביש] אייכנשטיין. (J.P. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 60)

קישווארדא (קליינוורדיין) - בחגיגה השנתית של חברת 'מלביש ערומים' חולקו בגדים ליתומים. בין האחרים נאם גם סגן הרב לנדאו מור [משה צבי]. (Egy. י"ז אד"א תרפ"ז עמ' 17)

בודרוג-קערסטור - ביום ראשון י"ח אד"א בצהרים נפטר רבי אברומלה [שטיינר] בנו של הצדיק רבי ישעיה זצ"ל בגיל 46 לאחר מחלה במשך מספר שבועות, ורק 20 חדשים מילא את מקום אביו. הוא היה בהכרה מלאה עד סוף ימיו, ומינה את חתנו ר' יוסף מאיר רובין כיורשו. נקבר ביום שני בהשתתפות קהל רב. לפני כן הכינו מקוה שנחפר בחצרו במקום הסוכה, ושם הטבילו אותו. קהל רב, כ-3000 איש, השתתף בלוויה, והגיעו גם נציגי הממשל המקומי ושל הסביבה. הספידוהו מספר רבנים. גיסו הרבנים הראשיים שמואל גרוס (ריצע), יאקאב [ישראל אברהם אלטר] לנדא (עדעלעני) והרב הראשי של סינע [ראובן חיים קליין]. כמו"כ הגאון ממאד [מרדכי ליב] וינקלר, [ר' שמעון] גרינפעלד (בודסענטמיהאל), הרב הראשי של קהלת 'ספרד' במישיקולץ [ר' חיים מרדכי יעקב גוטליב], ר' שמואל גוטליב (טולצ'אבא-פאפא), והרבנים של סערענץ, מעזקובעשד, מעזוצ'אט, שאיוסענטפערטער, נירעג'האזא, הדיין מדעברעצין, ושני חתנים נוספים של המנוח: ר' נפתלי גרוס ור' מנדל כהנא. יהא זכרו ברוך. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 1; Egy. כ"ד אד"א תרפ"ז עמ' 14; J.P. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 61)

סלובנסקו - בעיות בקהילות שונות. **בדונאסערדאהעלי** הגם שחזרו על הבחירות וההנהלה הקודמת ניצחה שוב, ובכך התאפשר להרב הילל ויינברגר להיות הרב הראשי, הרי הפלג שצייד בבחירת רבה של מעדיעש הרב אנשיל כ"ץ עדיין אינם מכירים בעובדא זו. לו היתה להם האפשרות הכלכלית הקהילה החרדית היתה מתפלגת לשנים. **בפישטאני** המצב דומה. פלג מסוים שאינו מרוצה מהנהלת הקהילה רוצים לייסד קהילה נפרדת תחת השם 'מחזיקי הדת'. קהילת האם רוצה למנוע את זה בכל מחיר. מן הסתם הם יצליחו בכך, כי הלא הרב הראשי [קלמן] וועבער הוא עצמו גם נשיא הלשכה הארצית של הקהלות במדינה. **במונקאץ** כפי

שכבר דיווחנו בגליון 5, תהיה ידו של הרב שפירא על העליונה ויצליח ככל הנראה להקים לשכה של מחוז רוסנסקו בעיר. על אף שיש לו גם מתנגדים רבים אפילו בקרב החסידים שלא כולם מסכימים להנהגתו. הדברים הגיעו גם להכרזת חרם הדדי והדבר גורם לחילול השם. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 5)

ערשעקאווואר (נייהיזל) - ב-12 לחודש נפטרה בגיל 82 אלמנת המנוח רייכפלד שמואל. שני בניה יוז'עף וגאבור וכן מ"מ הרב שטרן אברהם הספידו אותה בעת הקבורה ביום ראשון. גם הרב בנימין זיידל מגאלאנטה הספיד אותה במלים חמות. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 12)

בפורים קטן נערכה חגיגת היובל חברת 'תפארת בחורים'. בין האורחים הרבים שהגיעו מבחוץ היה הרב [שלמה זלמן] אונסדורפר מפרשבורג ששילב בדרשתו דברי תורה, מוסר ואגדה. (J.P. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 60)

ג'ומורע (יעמרנג) - באופן חגיגי במיוחד נערך ביום ראשון שעבר סיום מסכת עבודה זרה בישיבה. הגיעו אורחים רבים מרחבי המדינה ורבים מ-70 תלמידי הישיבה אמרו דרשות, חריפות ופילפול. הרב הראשי [יצחק שטיינר] שהוא ראש הישיבה אמר את ההדרן, ובסעודת המצוה דרש גם רבה של טעט [אברהם יעקב סופר]. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 12)

סומבאטהעלי - ב-15 לחודש נערך בישיבה המקומית סיום על מסכת גיטין. הרב [אברהם] אינהורן דרש וכן מספר תלמידים. (Zs.Uj. גליון 8 כ"ג אד"א תרפ"ז עמ' 12)

באיא - בבעקעשצ'אבא נפטרה בתה של הרב יואל אונגר מפאקש אלמנת רבה של באיא ד"ר אדלר ליפוט [יו"ט ליפמן] בת 85. בנה ד"ר אדלר וילמוש [חיים זאב וואלף] רבה הניאולוגי של האטוואני, בשנים האחרונות התגוררה בבית בתה אלמנת רוזנבאום איגנאץ. ע"פ בקשתה נקברה ליד בעלה בבאיא. (Egy. כ"ד אד"א תרפ"ז עמ' 17)

רבי משה שרייבר זצ"ל [בן הכת"ס]

מאת הרב יוסף אדלר שעסבורג

(J.P. גליון 7 ט"ז אד"א תרפ"ז עמ' 51-2)

הנושא את השם המוכר והמפורסם הזה, בנו המבוגר ביותר של הכתב סופר שעודם בחיים, כבר איננו. ביום שבת כ"ו בשבט בגיל 86 הלך לעולמו לאחר מחלה קצרה. לכל מקום שהשמועה על כך הגיעה הורגש צער ויגון כי המנוח היה ב-65 השנים האחרונות הפאר והגאווה של יהדות טרנסילבניה. לאחרונה נפקדו מביננו כמה וכמה מגדולי ישראל, ארז אחר ארז נפל ביהדות החרדית. הגן יורד לגנו בכדי לקטוף את השושנים המובחרים. אוסטריה, גרמניה, הונגריה, סלובקיה, רומניה, פולין וליטא נאלצו להחזיר את גידוליהם, לוחמיהם, לאדמה שקבלה אותם.

האישים החשובים ביותר שהיו קשורים לביסוסה של האורטודוכסיה נקראו מאתנו כמעט בבת אחת. לכן פטירתו של רבי משה גרם לכותב השורות לכאב עצום כאילו נקרא בשר מבשרו ועצם מעצמו.



רבי משה סופר - שרייבר

בתודעת יהודי טרנסילבניה עדיין לא נשכח הופעתו של רבי משה [לקראת נישואיו] לפני 65 שנה ליד אביו הכתב סופר, כאשר הם נסעו מקלויזנבורג לסעפלאק, המקום ששם בנה את ביתו. מקלויזנבורג ואילך לא היתה עדיין רכבת בימים ההם, והם עשו את כל המסע עם כרכרה, ועברו כפרים ועיירות בהם קיבלו אותם יהודים שהשתוקקו לראות את פני הכתב סופר ולקבל את ברכתו ולשמוע דברי תורה מפיו, וכן גם לברך עליו את הברכה המסורתית כאשר רואים חכם מחכמי ישראל. היו מקרים כאשר ההמון הנלהב התיר את הסוסים מהכרכרה והם משכו בגופם את הרב ובנו אל מחוז חפצם. לשום נסיך או אישיות נכרית, עוד לא היה במקומותינו דבר כזה כפי שאירע להכתב סופר שהתקבל בכבוד ובהערצה מעבר לכל המושגים המקובלים, עדות לכבוד התורה שהוא ייצג בפני הציבור.

כל זה עלה בזכרונינו בעת שעמדנו לפני קברו של המנוח הגדול בסעפלאק, את הגעתו לכאן בפאר

והדר ואת יציאתו בצער ויגון. רחוק מאבותיו ומכור מחצבתו ומהמולת חיים יהודיים נחשב קברו באדמת כפר שכבר כמעט ולא נמצאים יהודים חיים בו.

בצדק הדגיש גיסו וחותנו של הנפטר [רבי יחיאל מאיר פנט] רבה של הידאלמאש כי רבי משה שרייבר היה צמח אציל שהושתל ע"י הקב"ה באדמת טרנסילבניה. היה לו חוש היסטורי יוצא מן הכלל. דוגמא לכך תעיד העובדה שעוד בימי צעירותו הוא פירסם מאמרים אחדים בעיתון 'דער איזראעליט' על אודות אישים, ספרים ועל נושאים שונים מעניני דיומא. את האהבה והיוזמה לכל מה שקשור לפעילות עבור הכלל הוא הביא אתו מארץ מולדתו ויישם אותן בפועל גם כאן (טרנסילבניה). הוא נשלח כנציג של היהדות הנאמנה לקונגרס (בשנת תרכ"ט) לעיר הבירה ונעשה לאחד המשתתפים הפעילים שתפסו מקום בדיונים שונים ובהחלטות. על אף היותו צעיר ראו בו כולם את תבונתו וחכמתו, וכבנו של הכתב סופר הביא את השקפתו ונעשה כעין דוברו בעת הויכוחים על שאלות באמונה ובהלכה.

הרבה שנים הוא השתתף בלשכה הארצית של האורטודוקסיה, והיה חבר בכל הועדות החשובות, ולא חסך מזמנו ומכספו, גם בהיותו כבר בעת זקנותו, להיות פעיל בשיבות השונות שנערכו הרחק מעיר מגוריו. זאת היתה שאיפתו כל ימי חייו לפעול ולדאוג ללא כל לאות למען התורה ולמען מאמיניה. לו השתיל האציל הזה היה נשתל באדמה פוריה היה מתפתח וגדל ומביא מתחת לצל ענפיו את היהדות החרדית והיה מזין אותה מפירותיו העסיסיים.

כאשר הקהילות החרדיות במחוזות השונים של הונגריה התאחדו תחת השם 'מחזיקי הדת' בכדי לקדם את פעילותם של המוסדות האורטודוקסיים בתנופה, עמדו קהילות טרנסילבניה בצד. כאן שוב היה רבי משה שרייבר המניע להביא לידי הצטרפותו של כל האיזור הזה לאיחוד הנ"ל. ובכך הוא מילא את מטרותו בנצלו את מעמדו ואת ייחוסו, וגרם להרמת דגל התורה והדת כפי שתמיד עמד בראש המחנה של ארץ מגוריו החדש.

בהלווייתו שנערכה ב-כ"ח בשבט, ביחד עם הרב המקומי הספידוהו הרבנים מהידאלמאש [הנ"ל], וואשארעהלי [רבי מנחם סופר], סט' גאורג [רבי מנחם גרשון קאהן] ושעסבורג [רבי יוסף אדלר, כותב המאמר] שתיארו את פעילותו העניפה של הנפטר הגדול והדגישו את צורת החיים שלו הן בביתו והן כלפי חוץ במגעו עם הסביבה שהתבטא באצילות ובענווה.

על ארונו הניחו את חיבוריו שבכתב יד שעסקו בפירוש ובמפתחות לאגדות חז"ל, כפי שכבר אמר לכותב השורות הללו לפני שנה שבדעתו להדפיסן. את זה הוא ביקש מ[בן] אחיינו הרב הראשי של פרשבורג [רבי עקיבא סופר-שרייבר] שכבר נתן את הסכמתו לכך. אבל לצערו הדבר כבר לא בוצע בחייו, אבל טרחתו לא תהיה לריק כי [בן] אחיינו בודאי ימלא את בקשת דודו ואת הבטחתו להדפיס את הספר, ובכך להנציח את זכרו לדורות הבאים.

מעניין ה'ספר המוהל' שהשאיר המנוח אחריו. נרשמו בו כ-1000 בריתות שהוא עשה, שהיה במשך שנים רבות מוהל מומחה ומבוקש ב-3 מחוזות. הוא לא חסך לא מזמנו ולא מכספו לקיים מצווה חשובה זו. יש לציין את צורת רישום בפנקס, לעתים חרוזים של התאריך ופרשיות השבוע ולפעמים בראשי תיבות של המספר הסידורי של הבריתות אותן ערך. במיוחד יש להדגיש את הבריתות אותן הוא עשה בכפר הגרים בווד-אויפאלו לפני ארבעים שנה, כאשר המתגיירים בתחילה היו שבתאים (ז.א. שומרי שבת) ונרדפו ע"י השלטונות, עד שהם מצאו ברבי משה את המליץ עבורם והוא שהכניסם בבריתו של אאע"ה.

אנו תפלה שהוא יהיה מליץ יושר עבור קהל הגרים הנ"ל, בפרט שמצבם הכלכלי מאד ירוד ובקושי מחזיקים מעמד, והם שנכנסו לבריתו של אאע"ה שיזכו גם בברכותיו של אברהם.

עוללות

המחסור בד' מינים בהונגריה בשנת תש"ו

בהמשך למה שהארכתי כבר ב'עלי זכרון' אודות המחסור בד' מינים בשנות המלחמה. דבר חידוש ראיתי עכשיו בשו"ת 'ויען יוסף' (ח"ו אה"ע סוף סי' יב), שם כותב מו"ר הגה"ק מפאפא זצ"ל בחודש חשוון תש"ו: "...הייתי בפעסט בחול המועד העעל"ט, לקיים מצות ד' מינים...", הרי מפורש כאן שבעיר סאמבאטהעלי מקום מגורו מאז ערב שבת שובה ('תולדות הויחי יוסף' ח"א עמ' שפג) לא היו בהישג יד בחג הסוכות הארבע מינים, ועל כן נסע בחול המועד לפעסט.

ויש לחפש בספרי הזכרונות האם גם בעיירות אחרות ברחבי הונגריה היה מחסור בד' מינים. הרה"ח ר' אליעזר דוד שי' גרינוואלד, שבאותם ימים שהה אצל קרובי משפחה בנירעדאזא, העיד שלמיטב זכרוננו הם בירכו שם בעירם על ד' מינים. הרב חיים שמלצר (שווייץ) אמר לי שביאנאשהאלמא עיר מולדתו השתמשו בלולב יבש שנשאר להם משנים קודמות, והשרו אותו במים. ודודי הרה"ח ר' יחיאל שי' אבערלאנדער אמר לי שמסתבר מאד שהיה מחסור אז בד' מינים, כיון שהתוהו ובוהו שלט בכל המדינה והיה מחסור נורא בכל המצרכים הבסיסיים.

בהמשך להנ"ל אוסיף עוד פרט אחד. דהנה ב'תולדות' שם מעתיק מה שכתבו בני המחבר (הקדמה ל'ויחי יוסף' בראשית עמ' יג): "באותו פרק [=בשנת תש"ו] דרש רבינו דרשה בעיר בודאפעסט, שבדעתו לייסד ישיבה וללמוד תורה עם תלמידים בזמן הבא... ואף שעדיין לא נחו מהצרות... עם כל זה יסד ישיבה בעיר סאמבאטהעלי... וישיבתו היתה הראשונה אחרי כלות המלחמה במדינת אונגאריה..."

וסיפר לי דודי הנ"ל שכל זה היה בחול המועד סוכות כשהגיע לברך על הד' מינים, ואז אסף ה'ויחי יוסף' כמה יהודים ממכריו ותלמידיו שנשארו לפליטה, ודיבר אתם על ייסוד הישיבה. בין אלו שהשתתפו באסיפה הנ"ל היה אאמו"ר הרה"ח ר' מרדכי אהרן חיים ז"ל, שכיון שבאותם הימים היה בבעלותו החנות של בשר כשר בפעסט ביחד עם אמו ע"ה, על כן היה לו ברשותו סכום כסף גדול, והוא תרם מיד את הכסף לרבו זצ"ל. ועם הכסף הזה נפתחה הישיבה בסאמבאטהעלי.

ברוך אבערלאנדער - אב"ד דקה"ח בודאפעסט

ר' מרדכי הלוי פרידפערטיג מסעלישט

בתגובה למכתבו של ר' שמעון דייטש הי"ו מקרית יערים ב'עלי זכרון' גליון 50 עמ' עו-עט, אודות זקני ר' מרדכי הלוי מסעלישט ב"ר ישראל הלוי פרידפערטיג מקאליש-צפת.

אל הכותב הנכבד התגלגל מה שכתבתי בעבר הרחוק, באחת מהמהדורות הראשונות, שהיו ההווה אמינא של שנות מחקר רבות.

בין הדברים הנכונים שכתבתי והוא העתיק, נכתב:

שבין השנים תרכ"ה-תר"ל לערך, עבר זקני ר' מרדכי מקאליש לסעלישט שבמארמורש. ר' מרדכי שימש כשו"ב ומורה הוראה בסעלישט ע"פ הוראת ש"ב-הרה"ק ר' יעקב שמשון מקוסוב זי"ע.

לעת זקנתו, החליט ביום אחד להניח את ה"חלף" ולעלות לארץ ישראל. לפי המקובל במשפחה הוא התיישב בא"י ושם מנו"כ. נכדו, דו"ר ר' אפרים פישל הלוי גרטנר כותב, שתאריך פטירתו ג' חשוון, ללא ציון שנת הפטירה.

בספר "קדוש וברוך" על ה"אמרי ברוך" מוֹיִזְיִינִץ זי"ע, נמצא מכתב מאנ"ש חסידו ויזיניץ תושבי צפת, ובין החתימות מופיע החתימה "מרדכי סג"ל מסעלישט". התאריך שהמכתב נושא הוא י"א תמוז תרמ"ח. כך, שיש לאחר את שנת פטירתו לאחר שנה זו. ניסינו לאתר את מקום קבורתו, אך עדיין לא עלתה בידינו.

ברצוני לתקן את הפרטים השגויים בהם השתמש הכותב הנכבד [שלא בידיעתו - כמובן], על אודות אשת ר' מרדכי - זקנתי מרת פוליא.

העובדות הנכונות שהתבררו במשך השנים הם כדלהלן :

זקנתי מרת פוליא - אשתו היחידה של זקני ר' מרדכי - היתה בת ר' משה שבתי ומ' שיינה מקאסוב. בספר "נזר החיים" עמ' רצ"ב-רצ"ג מודיע מרן התו"ח זי"ע במכתב בכת"י, שזקינו ר' משה שבתי, חתן דודו ר' אברהם עיבר, הוא מהגוברים של מעות א"י. וז"ל: "ואודיע לכם, הגוברים שלי ... והרבני מ' שבתי נ"י מקאסיב ...".

מרת שיינה היתה בת ר' אברהם עיבר שהיה גיסו של מרן הרה"ק ר' מנחם מענדיל מקוסוב זי"ע - בעל ה"אהבת שלום".

לאחרונה נמצא קברו של זקנו ר' אברהם עיבר ליד קבר גיסו ובן דודו האהב"ש זי"ע. כפי הנראה מן המצבות, היה ר' אברהם עיבר אחיה של הרבנית מרת שיינא רחל, אשתו ובת דודתו של האהב"ש, כי שניהם היו בני ר' שמואל [שמחה זימל] קוד מקוסוב, שאשתו היתה אחות הרה"ק ר' יעקב קאפיל חסיד זי"ע - אבי מרן האהבת שלום זי"ע.



שלמה יוסף אוביץ - בני ברק

משפחת פעלבערבוים



בי"עלי זכרון" מס' 25 עמ' ל"ז-מ' האריך הרב יצחק צבי מארגירעטען על יוצ"ח של רבי **יחיאל מיכל פעלבערבוים** ז"ל מק"ק אוהעל.

כעת מצאתי מצבה בניר-מאדע של בתו מרת **חיה שרה** ע"ה שלא נזכרה במאמר: "פ"נ / האשה החשובה / מרת **ח' שרה** בת / ר' **מיכל פעלבערבוים** / מאוהעל האריכה ימים / ונפטרה ביום שלשה עשר לחודש טבת / בשנת תרע"ה לפ"ק / תנצב"ה".

שם בעמ' ל"ט נזכר הג"ר **אהרן צבי בעק** זצ"ל דיין באונטער-אפשא בעל "מצח אהרן" חתן רבי



יחיאל מיכל פעלבערבוים ז"ל מחוסט. יש להוסיף שהיה ידיו של הרה"ק בעל "עצי חיים" מסיגעט ונמנה על חסידיו. רבי אהרן צבי נפטר ביום י"ח טבת תרצ"ג, ומנו"כ בביה"ח באונטער-אפשא. וזה נוסח מצבתו: "פ"נ / הרב המאוה"ג החסיד / שמו נתפרסם בצדקתו / הרביץ תורה בישראל / ושימש בכתר הדיינות / פה קהלתינו / והשאיר אחריו ברכה / חידושים יקרים ספר / מצח אהרן מו"ה / אהרן צבי / ב"ר אברהם זללי"ה נפטר / י"ח טבת שנת תרצ"ג / תנצב"ה".

עמרם בנימין וידר - בני ברק

תגובת כותב המאמר:

במאמר שכתבתי בעלה 25 התמקדתי על צאצאי רבי שמואל ליב פעלבערבוים בנו של רבי יחיאל מעכיל, והזכרתי בעלה 23 שמצאתי במאטריקלים של כמה עירות אנשים בשם פעלבערבוים, ולא הצלחתי לברר קרבתם של אלו למשפחה שלנו.

המצבה שמצא בניר-מאדע אכן נראה שהיא בתו של אא"ז רבי יחיאל מעכיל, והיא לכאורה זהה לרשימת הפטירה בניר-מאדע, "דצמבר 30 914", פעלבערבוים Zali,

בת 72, בעלה המנוח פריעד Mor (משה), הוריה המנוחים פעלבערבוים Mihaly ופעלבערבוים Roza".

פטירתו של בעלה רבי משה פריעד נרשם "ספטמבר 13 900", פריעד Mozes, בן 56, יליד ניר-מאדא, אשתו פעלבערבוים Sali, הוריו המנוחים פריעד קלמן, והמנוחה פריעד הינדלי". לרבי משה פריעד ו-Sali פעלבערבוים רשום בת בשם Janka שנישאה בזיוו"ש לרבי אברהם לאווי.

ושם במאטריקל יש עוד רשימות של בני רבי יחיאל מעכיל, "מרץ 19 900", פעלבערבוים אסתר, בת 65, ילידת אוהעל, בעלה פרייפעלד יעקב, הוריה המנוחים פעלבערבוים Mihaly ופעלבערבוים Roza". פטירתו של בעלה רבי יעקב פרייפעלד נרשם "נובמבר 3 902", פרייפעלד יעקב, בן 69, יליד Vaja, אשתו המנוחה פעלבערבוים אסתר, הוריו המנוחים פרייפעלד שמואל והמנוחה גלוקמאן עטל".

"מרץ 17 911", פעלבערבוים Fulop, בן 73, אשתו המנוחה וויינבערגער Roza, הוריו המנוחים פעלבערבוים Mihaly ואמו לא ידוע". ל-Fulop פעלבערבוים רשומים צאצאים, בן בשם Eda נשא את Amalia כ"ץ, ובת בשם Hani נישאה ל-Moricz קליין. וכנזכר בעלה 25 מצאתי גם בקליינווארדיין אנשיל פעלבערבוים בן Mihaly יליד אוהעל.

יצחק צבי מארגירעטען – מאנטריאל

רבי יצחק מייזליש מצוזמיר

בעלי זכרון מס' 51 במדור עוללות עמ' עא כותב הרב שמואל בנימין סג"ל לעפפלער שהרב יצחק מייזליש [זקנו של רבי עוזיאל מייזליש דיין בביסטריץ] אחיו של רבי עוזיאל מייזליש היה גם תלמידו וחתנו של אחיו רבי עוזיאל בעל מנורה הטהורה. זה לא נכון, כי רבי יצחק היה חתנו של רבי מנחם מנדל מצוזמיר, וכפי שרבי יצחק בעצמו כותב בהקדמה של הספר תפארת הצבי עמ"ס ביצה משנת תקס"ג, שהו"ל מחידושי אחיו רבי עוזיאל: "חמי המנוח הרבני המופלא... מוהר"ר אברהם מנחם מענדיל זללה"ה מצוזמיר שהי' נקרא ר' מענדיל ר' שמרי"ל...". כן מזכיר שם את "חמותי הצנועה... מרת יטא שתחי' מצוזמיר בת הרבני המפורסם... מוהר"ר שמריהו זללה"ה אשר נסע לארץ הקדושה".

בנימין אקשטיין - ירושלים

רבי יעקב עהרענרייך

בעלה 51 הופיע מאמר מאת הרב אהרן פעדער והרב יואל הירש, מכון מורשת חכמי אמעריקא, אודות זקני הרה"ג מוה"ר יעקב עהרענרייך זצ"ל מסאבראנץ - ניו יארק, עם קצת ידיעות חדשות. בהזדמנות זו אביע את תודתי להם על זה, וברצוני לציין איזה הערות.

א. ראשון לציון, שהיה תלמיד מובהק של הגאון המפורסם רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל אבד"ק מאקאווא בעל יריעות שלמה. ואחר נישואיו היה סמוך על שולחנו של חותנו הגדול בבערעגסאז, ה"ה אא"ז הגה"ק בעל קול אריה זצ"ל, איזה שנים, ומשם התיישב בעיר סאבראנץ אצל אביו הרה"ח ר' חיים יהודה זצ"ל. כשנולד לו בנו הגדול קרא את שמו שלמה זלמן (לימים הגאב"ד שאמלווא) על שם רבו זצ"ל.

ב. בנוגע לאיזה קהלה השתייך זקני רבי יעקב כאן בארה"ב, הם כתבו 'כנראה מחלקת מקום מנו"כ השתייך לקהלת אהבת אחים', זה טעות, כי זקני ר' יעקב



שלט בית הכנסת חברה אהבת ישורון

היה חבר ומתפלל בבית הכנסת חברה אהבת ישורון בצד מזרח (איסט סייד) שבניו יארק, ומנו"כ בחלקת קהל אהבת ישורון הנ"ל בבית העלמין וואשינגטאן סמוך ונראה לשכונת בארא פארק בברוקלין. - וזכורני כד הוינא טליא שמעתי מאממו"ר הרב הגה"צ רבי אליעזר אבד"ק מאד

זצ"ל (בן הגה"ק רבי חיים צבי זצ"ל אבד"ק מאד, בעל קצה המטה, בנו של ר' יעקב) כשהיגר אחר מלחמת העולם השני לארה"ב, הלך לבקר בבית הכנסת הנ"ל, ומצא שם אנשים זקנים שהכירו את זקינו ר' יעקב, והפליגו מאוד בשבחו.

ג. ומה שכתבו ר' יעקב נפטר ביום כ"ט סיון, זה לא נכון, כי נפטר ביום כ"ח סיון, והובא לקבורה למחרתו ביום כ"ט, ובטעות נחרת אז על מצבתו שנפטר ביום כ"ט, וכבר מתוקן המצבה ליום כ"ח. בשנים האחרונות מתאסף קהל גדול ביום ההילולא ומשתטחים על קברו.



ד. מצורף בזה צילום של הזמנה נדירה לחתונת

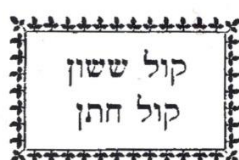
בתו מרת רבקה ע"ה עם ר' משה קראנעוויט ז"ל, שהתקיימה כאן בניו יארק בשנת תרנ"ט לפ"ק.

נפתלי עהרענרייך הרב ממאד - ברוקלין

בעדתי נויארק תרנט לפ"ק



למזל טוב:



קול אומרים

נושו חושו, ובואו אלינו כי קוראים אנו אתכם בקריאה
של חבה נאמנה, לקחת חבל בראש שמחתנו הוא יום כלילת
וחתונת בתנו

הבתולה הכלה המהוללה

מרת רבקה תחי'

עם הברית החתן הנעלה

מו"ה משה קראנעוויט נ"י

בן הרבני המופלג מרת יוסף אהרן ז"ל

שתהי' אי"ה למו"ט ובשעה מוצלחת יום נ"י פ' ויקרא הבי'על
בשעה נ"י אחר צהרים במאנהעטטען האלל 115 לויס ספ.

ומאשר יקרתם בעינינו נתכבד בהנלותכם לנו אות אהבה
הזה, והי' הטוב הזה אשר תטיבו עמנו והטבנו לכם,
ובשמחתכם נשמח גם אנו אתכם אי"ה.

יעקב עהרענרייך

חתן הגאון הקידוש מרת אברהם לייב זצוק"ל

ויוגתו.

הסעודה תהי' בשעת חמשת אחר הצהרים.

הג"ר משה היימליך דומ"ץ בערעגסאס, רי"ז הורוויץ ממונקאטש, רב"צ צאהלער מסיגעט

לאחרונה נודע לי ידיעה חשובה אשר לעת עתה לא מצאתי רמז לדבר בספרי כותבי הדורות. מדובר מפטירת הגאון ר' **משה היימליך** זצ"ל מתלמידי מרן החתם סופר זי"ע, וששימש כדיין ומורה צדק בק"ק בערעגסאס.



על פי מאטריקל עיר בערעגסאס **היימליך מאזעס** יליד שאראש-פאטאק נפטר ביום 25 מאי 881 בהיותו בן 60. על פי זה נמצא גם מצבתו בבית החיים בערעגסאס, אשר נחרת עליו:

פ"נ / הרבני המופלג אי"א עובד / ד' באמת ביראה ובאהבה מ' / **משה** / ב"ר **דוד הלוי** נפטר / כ"ו אייר תרמ"א לפ"ק.

כעת הוברר גם שם אביו, ושנולד בשנת תקפ"ג. ואכן במפקד עיר שאראש-פאטאק שנת תקפ"ב נזכר '**דוד היימליך**'.

גם במפקד שנת 811-812 (תקע"א) נזכר 'דוד היימליך' עם עוד כמה בני משפחת היימליך בישוב מאקוש-הטיקא Makkoshotyka על יד שאראש-פאטאק. מעניין הדבר שמיעטו בתוארים על מצבתו, ולא נזכר ששימש כדיין בקהלה.

החסיד ר' יוסף זרח הורוויץ ממונקאטש

מגדולי החסידים בעיר מונקאטש מפורסם ביותר החסיד ר' **יוסף זרח הלוי הורוויץ** ז"ל שהיה מגדולי חסידי צאנז, ואשר עליו מסופר שהגאון הקדוש בעל דברי חיים זי"ע אף קרא עיר מונקאטש ר' **יוסף זרח'ס געגענט'** בהיותו מקפיד שלא להזכיר שמות ערים מחשש שם עבודה זרה.

ר' יוסף זרח נשא את מרת אסתר ע"ה בת הגאון ר' **יוסף שלמה זלמן אסטרייכער** ז"ל דומ"ץ מונקאטש מתלמידי החת"ס. ברבות השנים יסד שם בית מדרש והכניס שם אלפי ספרים יקרי מציאות. הבית מדרש היה נקרא אצל בני העיר 'דאס קליינע בית מדרש' והיה מקום לתורה ותפלה יומם ולילה עד עת הגירוש.

במאטריקל נרשם פטירת ר' יוסף זרח ביום 31 דצמבר 883 (ב' טבת תרמ"ד > באגרות שפירין נכתב בטעות שנפטר בב' טבת תרנ"ד) בהיותו בן 74 שנה, ושנולד בעיר אוהעל. אמנם לא נזכר שם אביו. יש לברר אם יש לו קשר משפחתי להדיין באוהעל הגאון ר' **ישראל זאב הלוי הורוויץ** זצ"ל.

ר' בן ציון צאהלער מסיגעט

ברצוני להוסיף גם ידיעות נוספות אודות דו"ז הרה"ח ר' בן ציון צאהלער הי"ד מסיגעט, חתן זקני הרה"ח ר' חיים מרדכי (ב"ר נחום) שווארץ ז"ל מסיגעט, אשר נכתב עליו ב'עלי זכרון' גליון 8 ו-32.

רישום לידת ר' בן ציון בעיר מונקאטש 20 מארטש 881' (י"ט אדר ב' תרמ"א) לר' **משה יוסף צאהלער** ומרת **גיטל קאלוש**. הגאון ר' יצחק ווייס זצ"ל בעל 'בית יצחק' וראב"ד מונקאטש שימש כמוהל, והרה"ח ר' מאיר גדליי אסטרייכער שימש כסנדק.

נשואי הוריו של ר' בן ציון נרשם 4 יולי 876' במונקאטש. משה יוסף צאהלער יליד מונקאטש 'אלמן' בן 32 בנם של ר' **יעקב צאהלער** ומרת **רבקה ווייס** ממונקאטש, עם מרת גיטל בת 20 שנולה בישוב Kustanfalva (היום Kusthanovytsya) על יד מונקאטש לר' **יצחק ליב קאלוש** וזוגתו מרת **פערל**.

יהודה ארי' טעסלער - אנטווערפן

ר"י לבוב אב"ד טרעביטש, רי"י לעבאוויטש מסטרימיטערא-צפת

ב'עלי זכרון' מס' 51 פורסם מאמרו של הרב רוס על רבי **יוסף לבוב** זצ"ל אבדק"ק טרעביטש. אוסיף מה ששמעתי מש"ב הרה"ג רבי יחיאל גולדהבר שליט"א שהתשובה ב"פנים מאירות" ח"ב סי' ס"ד: "**הנני נוטה כנהר שלם מלא ברכה לראש יוסף ה"ה הרבני התורני המ"צ** (לדעתו) [לעדתו] **תורתו** [אנן] (מא) **נתנו כבוד מהר"ר יוסף יצ"ו מו"צ דק"ק ל"ב**". מסתבר שהכוונה הוא על רבי יוסף לבוב שכנראה כיהן כדיין בלאקענבאך. וכמו"כ גם רבי יעקב קאפיל סג"ל קאמן זצ"ל שחתום על פס"ד



יחד עם הפנים מאירות ישב באייזנשטאט וכיהן תקופה בלאקענבאך, כמופיע על נוסח מצבתו. אגב, לא מופיע תאריך בתשובה הנ"ל בפנמ"א, אולם בתו"ד מזכיר את רבי שמשון וורטהיימר זצ"ל: "ואני מעיד שכמה פעמים קבלנו בב"ד הגדול של אדונינו מ"ו הגאון מהר"ש", ואינו מזכירו בברכת המתים, משמע שנכתבה עוד בחיים חיותו, לפני ט"ו אב שנת תפ"ד. כ"ז שמעתי מפי הרב גולדהבר.

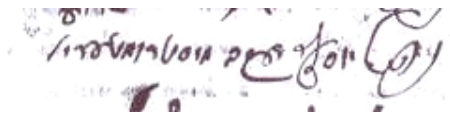
שם בעמ' י"ג ברשימת צאצאי רבי יוסף לבוב מוזכרת בתו מרת **רויזא** ע"ה שנפטרה ביום ה' תשרי שנת תקס"ז, ומנו"כ בביה"ח הישן בניקלשבורג. זה נוסח מצבתה: "שבת קודש ה'

תשרי ונקברת / למחרתו יום א' ו' תשרי תקס"ז ל' / פ"נ / האשה חשובה מהוללה /
הצנוע' וחסודה... טפי? / מעלה מרת **רוזא** בת / הרב הגאון המנוח מה"ו / **יוסף לבוב**
זצלה"ה אב"ד / ור"מ דק"ק טרביטש / תנצב"ה".

גם כאן מופיע רבי יוסף עם התואר 'ר"מ' וכמו שציין הרב רוס במאמרו הנ"ל בעמ' ז'-ח' ממקורות אחרים.

רבי יוסף יעקב לעבאוויטש מסטרימטערא-צפת

ב'עלי זכרון' מס' 39 עמ' ס"ח כתב הרב שמואל יוסף הכהן ברעכער אודות משפחת רבי יוסף יעקב לעבאוויטש ז"ל מסטרימטערא-צפת. ובעלה מס' 40 עמ' ע"ע"א הבאתי שתי צילומי חתימות זהות שלכאורה הוא של רבי יוסף יעקב דנן שהיה בנו



של רבי צבי. כעת מצאתי חתימה נוספת על מסמך מעיה"ק צפת, ובו יש אותו חתימה של רבי יוסף יעקב, אך הפעם הוא כבר חותם א"ע:

יוסף יעקב מיסטרומטערי'. וזה מוכיח אכן השערתי על שם אביו רבי צבי, ולא בנימין אבא. המסמך פורסם בקובץ "נחלת צבי" (גליון כ', עמ' קכ"ו), ועליו חתומים כ-100 אנשים מחשובי אנשי עיה"ק צפת.

עמרם בנימין וידר - בני ברק

נערך ע"י

הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער

כל הזכויות שמורות

את העלה ניתן לקבל במייל 3446@okmail.co.il